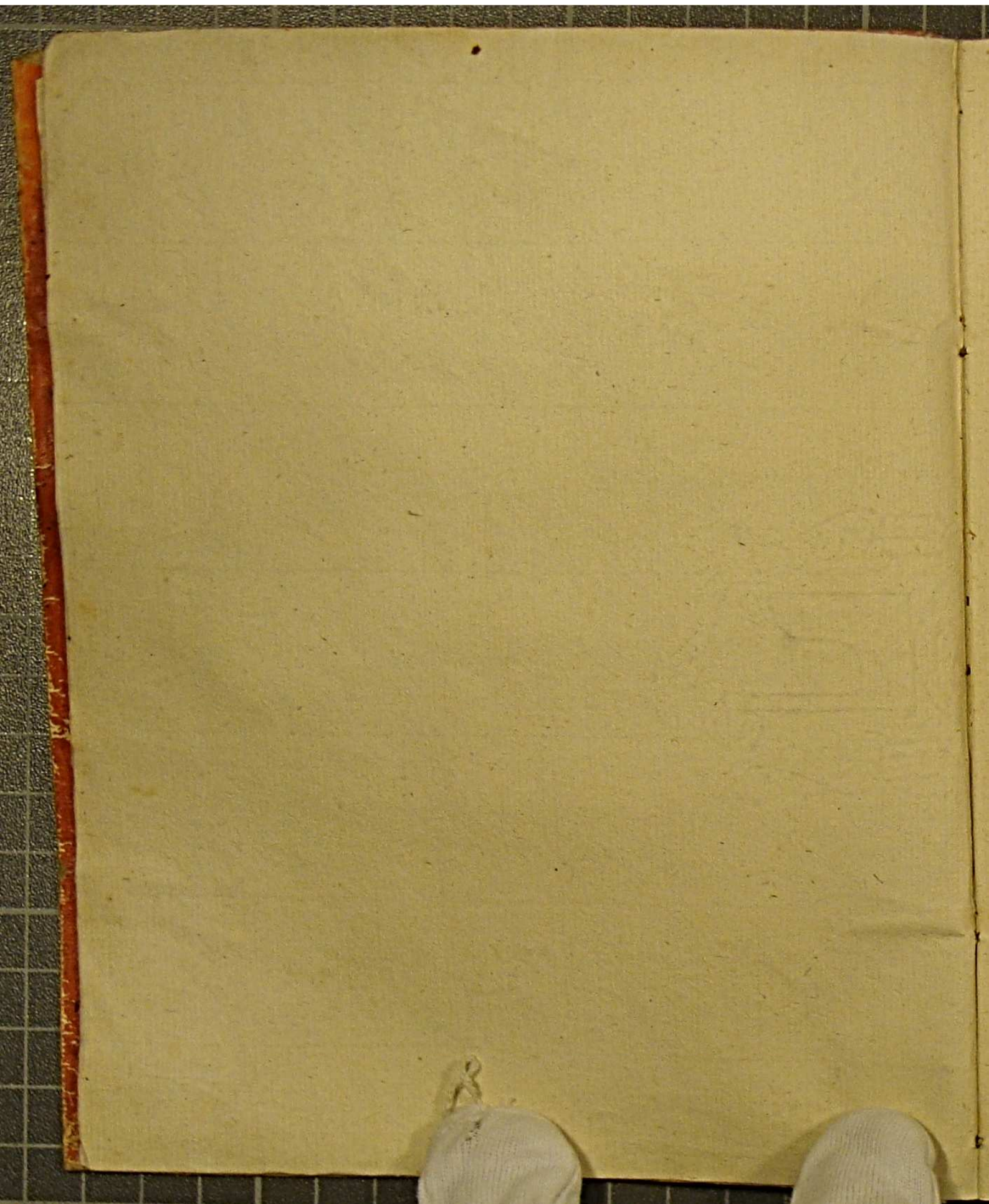

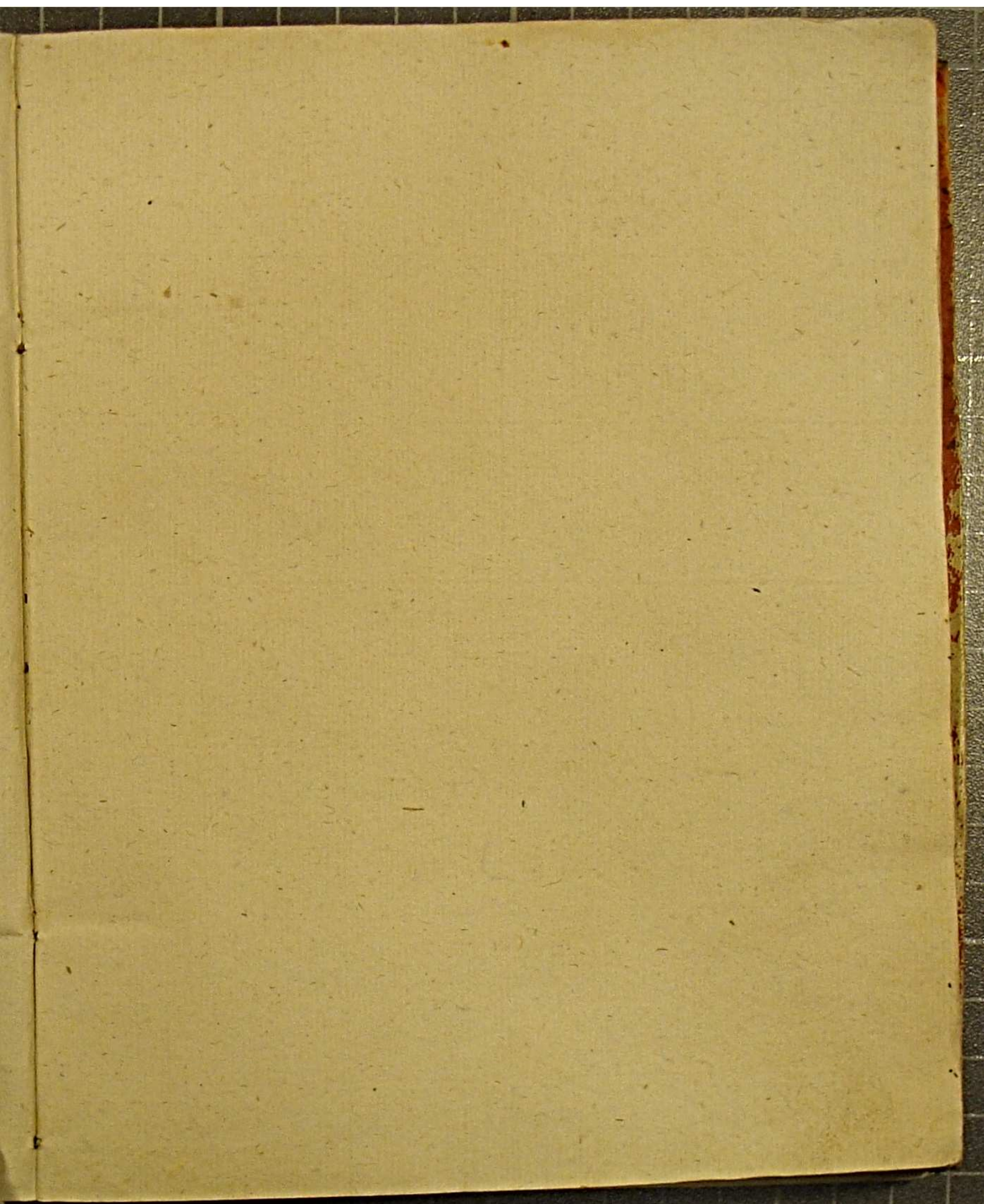
W. W. Carter I Q 17

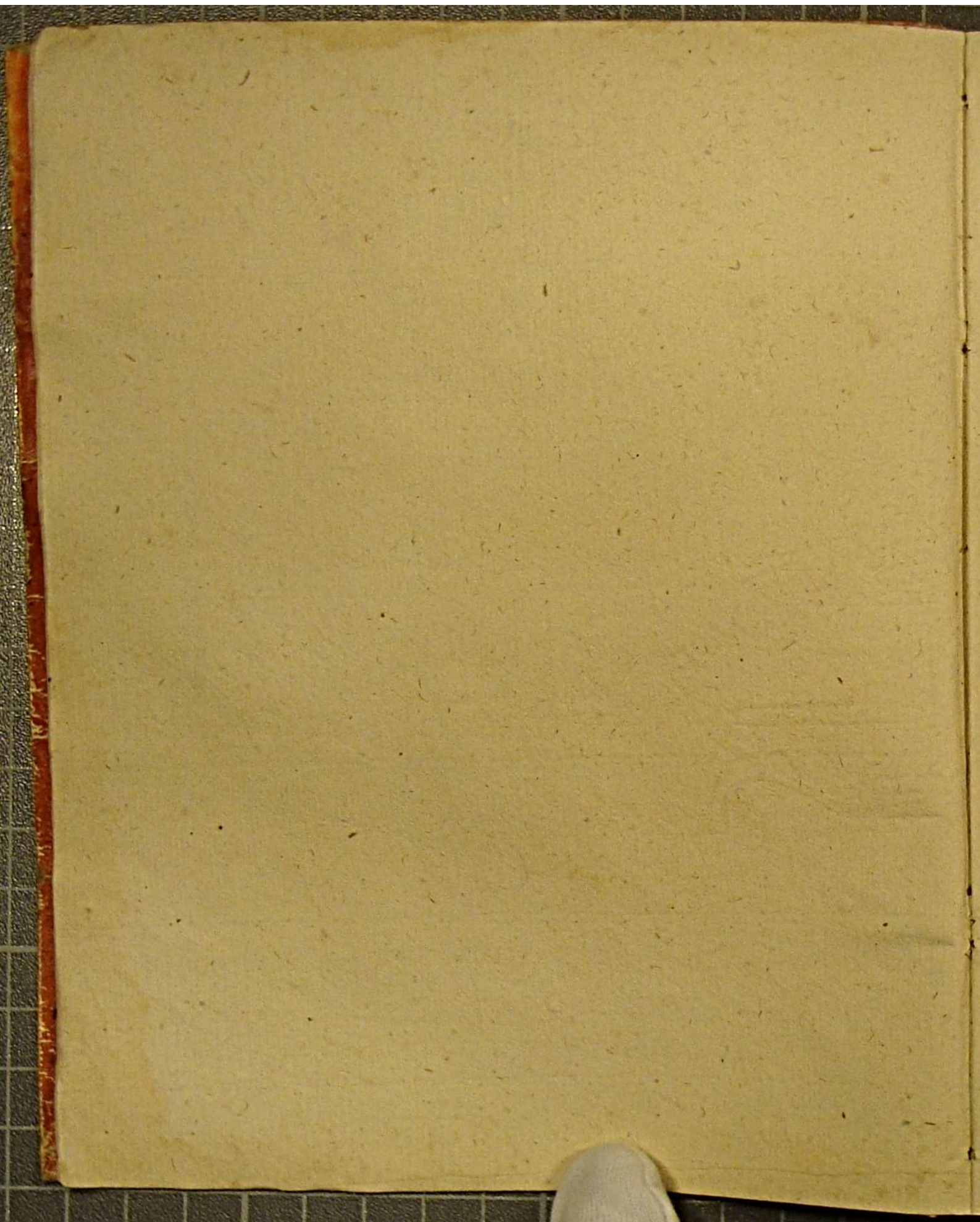
In nomine Dni Amen

Christaus Constantinus Wituski

Quod fuit durum pati meminisse dulce est.

2. N

COMPTON

1871

SHORE

PER

THE

1871

IN
COMPVTVM ECCLE
SIAS TICVM
SHOLM.

PER HODORVM CONSTAN
TINVM WITVSKY A.C.S.

conscripita

Anno

1629

Die

die 6 Martij.

W. T.
COMPTON
DEPT. 2. 1. 1.
HOLY.

PER W. T. COMPTON
DEPT. 2. 1. 1.

Manuscript
of
the
1. 1. 1.

PRÆFATIO

communis et fere omnibus Auditorum Professoribus consuetudo recepta
est ut Musici vel potius Mures ipsos imitati semper aliqua loco
Dilectionem in Explicatione cuiuspiam operis præmittant, quibus benevolos
attentosque Auditorum animos sibi conciliare queant quorum nos vestri-
gia salutis arte explicationem Computi Ecclesiastici quem Summus Pon-
tifex Gregorius 13 ab Eusebio observari voluit loco protrepi-
tionem aliqua præmittere duarum. In primis autem causas Computi Eccle-
siastici inquirere coarctare videtur quod sit causa Materialis, Formalis, Effi-
cens et Finalis, quibus absolutis Definem Deductionem Divisionem
et ultimo loco Enumerationem idque brevissime indagabimus, sicut in hoc
sententia Horatii dixeris

Quidquid præcipies esto brevis ut cito dicta
Peraspiciant animi doctiles teneantque fideles.

Quid est causa Materialis seu substantivæ?
Substantivum seu causa materialis huius operis statuitur tempus quatenus
colligitur ex notis duobus Luminarum celi Solis et Lunæ quod tem-
pus usui Eusebii Commodati est. Nam alias tempus absolute
sumpti considerantur rationes Philosophi.

Quid est causa Formalis seu methodus procedendi.
Causa Formalis seu Methodus quæ auctoribus in tractandis rebus utitur
est duplex Compositiva et Resolutiva. Resolutiva dicitur quia a toto ad
partes fit descendens et hæc nos utemur in prima parte operis nisi pro-
posito n. tpe tangam toto illud dividens et partes eius explicabimus.

Compositiva

Compositiva e' q'ndo a paucis partibus tanquam ad maiora
ra sine a simplicibus ad composita descendimus et h'c in e'da
opere n' parte servabit ubi est processus a facilibus ad
difficilia minusq' simplicia.

Quid est causa Efficiens sive q' autor?

Computus Ecclesiasticus diversus est inventus a diversis scriptis
et consensu, h'nc n. inventor est ceteris est Romulus cui Numa
Romulus amplificare credit, post Gregorius 13 Pont. Max.
oia q' n'ia observanda ad tempora in e'da videbantur in summan
et compendia collegit, nobis tradidit.

Quid est causa Finalis?

Finis sive intentio Autoris e' Notitia temporis ut se in e'da
ordinata maxime no quo die sit celebrandi Pascha, aliaq' festa
Nobilia.

Quid est Computus et q' eius denominatio?

Computus e' scia distinguendi tempora secundum cursum Solis et Lu:
nae Graece επιλογισμος id e' supputatio no quod computare
docet hoc e' n. officium Arithmeticae Sed q' h'c q' in se continet
per computationem docent et perficiunt Dicitur et Calendarium
Gregorianum idcirco vel maxime quod a Gregorio 13 Pont. Max. refor:
matus sit.

Quod duplex est Computus.

Duplex Astronomicus et Ecclesiasticus Astronomicus e' scia
distinguendi tempora secundum cursum astrorum, iuxta q'm sciam A:
stronomi notat Equinoctia, coniunctiones, oppositiones Planetarum
et alia ne minutissima q'q' omittantur considerat Ecclesiasticus
qui n' et un' e'da ut e' cognitio Anni Nivei Epactarum
Noviluniorum Cycli Solaris, Lettere Dricalis et

Quod e'

Quod est Encomium seu dignitas Operis?

Notitia huius Divinae scilicet neque inter sollicitudines perplexas neque
 neque contractibus et Negotiationibus in tempore servando usque est neque
 in distinguendis singulis Romanis Eccl[esi]e temporibus ordo qui est ad
 rem habere.

Quod est Argumentum et Divisio huius libri?

Calendarium Gregorianum duobus praecipue partibus numerantur. Prima pars
 tractabit de die et partibus eius nimirum de Anno mensibus die nocte et
 hora. Secunda pars continebit ipsa Computi semina huiusmodi Epac-
 itas Nouilunia Cycli Solarem Literam Dominicalem indictionem et fe-
 sta Nobilia, Prima pars absolute 6 capitulis Idem 6 Canonibus

Caput I

De Tempore et Anno.

Capitulum huius dividitur in partes. In prima parte Quid sit tempus et
 quod eius divisio dicetur. In secunda de praecipua huius temporis parte videlicet
 de Anno cum aliis divisionibus tractabitur.

Quantum ad primam partem.

Tempus ad hunc h[uius]m[od]i h[uius]m[od]i definitur. Quod est mensura motus secundum:
 dum primum et posterius, ab auctore vero Tempus est spatium ex aliis so-
 lisque vestigiis deductum quo omnium mobilium vicissitudinem metimur hoc est
 Tempus est certa quaedam dimensio sublunarium rerum quod ex aliis resoluti-
 one colligitur assignaturque tempus triplex. Præteritum quod nunc est et est fi-
 nis praeteriti initiumque futuri. Præteritum est quod fuit et iam non est
Futurum autem quod non est nec fuit sed erit aliquid. Partes tempo-
 ris assignantur h[uius]m[od]i. Annus mensis septimana dies horae. Cur
 sunt duplices et partes temporis maiores dies et minores dies Malis
 res di

res die ut septimana mensis lustum annus indictio edicu:
li et dnu. Minoris die si hoi puncto Quodam, novem
uicis et atong, de his ego dno scribis agendi erit.

Quantum ad eam Capitis partem.
Annus dicitur hic esse spatium temporis quo Sol proprio suo mo:
tu et radiis percurrit totum Zodiacum, motu intelligit ab oriente in
occidente et hoc fertur Luna Motu
lis motu e, vel Annus e' Solis aspectus qd' ut' peractis 365
dieb' et horis 6 Sol ad eadem loca se dem' redit.
Annus Etimologiam uarij uaria statuerunt Lenig n. teste Var:
rone uult dici Annu quasi Annulu, Quidam aut' dici putant
(quoniam Latente e' Manobis) a circuitu temporis idq' ex Fidei uoci:
q' deducunt dr ut' quod scit circum et rari quod scit fluere
Alij ponit ab Erros Erri n. scit annu unde bienniu' trienniu'.
Annus e' Duplex Astronomicus seu naturalis et Solis triq' seu li:
uiliq' Astronomicus e' q' constat 365 dieb' horis 6 minutis aliquot
Solis triq' q' ex integris dieb' 365 constituitur hic aut' duplex e'
Solans et Lunans Solans e' q' ad cursu Solis accomodat' inde
et nouen hic continet in se 365 sine intercalari cu' intercalari 366
et si habebit tot dies dr' id' intercalans seu Interstitialis Luna
ns e' q' ad motu Luna e' accomodat' Quorsu' Lunans e' duplex
Lors et Embolismus Communis e' q' constat 12 Lunationib' quor:
ni singulis aliis 28 aliis triginta alternis dieb' sibi ad se scunt
et si facta computore constat annu 354 dieb' Embolismus e' qui
habet 13 Lunationes, Magnu' aut' seu Historicu' no' commemo:
ro q' ad presentem no' pertinet tractorem Dono Magnu' Annus e'
quod

quod omnes Planetae in eundem locum recurrunt vel uti Maerobius in
in Sonnio Lupronis inquit q 39 uenturū annum nullū continet.

Annus autē intercalaris seu Bissextilis cui supra 365 dies Astrono-

mici anni superadditū unū et iā constabit 366 diebus In hoc anno diebus
litteris Dominicales concurrunt. Tales autē solent ēē 4ti in ordine a fe
di autē intercalaris a Græco uerbo interkarto quod scilicet interpono
seu interpono eo quod habeat die insertū et remanentibus horis per ob-
seruationē Astronomicā, Prouenit autē die huius intercalaris ex illis
horis 6 Astronomicis adhaerentibus, In primo n. Civili anno desunt
horis 6 ad explendū annū Astronomicū, in 2do tē in 3tio 18 in
4to 24 et huius horis constituant unū naturalem diē unde si ista negli-
gantur horis magna confusio in Aquinotictis et Solstitiis eueniret Bissextilis
sextilis autē di ideo quā eo anno in Ecclesiis Cathedralibus legen-

tes Martirologia bis pronunciant 6 kalendas Marty nimirum 24 et
25 February et ab una littera Indicis quā transit ad aliam q' ordina-
na censet. Embolismus ē spatium 13 Lunationū constant ex 384

diebus cōm lunari excedit 30 diebus solari 19 deducit a Græco
Epitolo quod scilicet Latine incaementū unde Embolismus ē quasi
incaementū seu interpositio, et ut fabulis nā Embolismi sci-
at Embolismus ē lunatio 30 dieum nullius mensis proprij Collegij
autē si eā illis 11 diebus 9 diebus cōm solari cōm lunari superat. In

Lunari n. si tē mensis die 354 in solari uō cōm 365 die
Qui autē anni et quot in quolibet Ciclo decemnonemnali si facile
cognoscit si nā quo anno eā die illis 11 q' uide in quolibet anno solari
superat summa collecta fiunt 30 dieum aut etiā nōr uide 29 dieum illo
anno complebunt 13 Lunationes per quas annus Embolismus di.

Regula

Regula cognoscendi Anni Bissextilis.

Si tu per quatuor Domini diuisens annos.
Et nihil e' relictū Bissextilis di' annus. id e'
Quotiescunq; annoni numerus diuidetur per 4 eorū diuisione autē nihil
remanens Annus e' Bissextilis. Quod si ex simili diuisione reman-
ferit 1 Annus erit primus post Bissextilem si 2 2us si 3 3us si 4 4us si 5 5us si 6 6us si 7 7us si 8 8us si 9 9us
Annus 1690 diuisus per 4 ostendit ex diuisione remanere duo quos
indicant secundū esse annū post Bissextilem et de relijs idē esto uidi:
cum.

Alter modus e' inueniendi Anni Bissextilis in manu sinistra hor-
um proposito quous anno uicē oēs millios centos tū et uiginti
quoties potes reliquos in quatuor digitonū extremitatib; rang. In ista i-
nitio facta ab indice enumerā si annus datus in digitū 1 incidit Bis-
sextilis erit si in primū id e' Indiem post Bissextilem si in 2um 2us
si in 3um 3us. Et hōi de Capite Primo.

CAPITULUM II

De Quatuor anni partibus.

Quemadmodū uita animantū per quosdā gradus ordie decurrit statem
nam ex pueris euadunt Adulescentes tūq; tēp' Viri Max senes donec ad
senectū senectū penentat: nō abimili quos nō solet ad diuisit annū
in 4 partes tanq; statē uirō ueris, Adulescentia Autumnū et Hiemis quād
quālibet menses tres totidemq; signa Zodiaci complectuntur.

Primus e' Anni pars humida et calida continet menses Martiū, Api-
lem, et Maium, signa uō Arietem Taurni et Geminos deducit uer a ui-
uendo seu uiuendo eo quod tūc diā reuiuiscunt uiuent et florent

Aestas e' pars anni calida et seica hō menses Iunij, Julij, et Au-
gusti, signa uō Canceri, Leonem, et Virginem, di ab d'hi

Autumnus e' pars anni frigida et seica hō menses Septembrem,
Octobrem et Nouembrem. signa autē Libram Scorpiōnē et Sagittariū

dicū

Dicunt putant Autumnum, a bonorum anni augmentatione pro:
pterea quod tunc temporis collectis agrorum fructibus agricolam opes
maximo augetur.

Hyems dicitur e' pars anni frigida et humida hi' menses Decembrem
Januariu' et Februariu', signa uo' Capricorni Aquarii et Piscium,
di' hyems a Xipi quod scilicet demidiu' uulgo n. diuidit annu' ceter
in astatem et hyemem sed ab Xio quod sept plus hoc n. tempus
maxime, e' pluuioza. Vano autem dicitur ab hiando quod uia
q' a nobis flas p'ne apparet cu' n. spirans h'era spiritus ille in
nebulis quasi concretis cernitur.

Sci' dicitur anni ab duo solstitiu' et aequinoctium.

Aequinoctium e' aequalitas noctis cu' die artificiali e' autem di

plex aequinoctiu' Veru' et autumnale ~~festiu' et hyber~~

Veru' e' quado athen' punctu' primi Sol ingredit' hoc e' 21 Martii
in festo Benedicti Autumnale e' qn Sol ad primu' gradu' li:
br' peruenit idq' in Septembri quod signu' e' primi Mensis autumnal:
lis hoc autem fit circa 23 diem Septembris et festu' Matthaei unde uer:
9 Benedictus cu' Matthaeo diem aequat motu' aethereo.

Solstitium e' summa diei et noctis inaequalitas di' a solis statione
no' quod reuera fit, sed qn tu' temporis e' in maximo accessu ad Zenit
capit' nri Zenit autem e' punctus capitibus nris directe supra positus.

Solstitium e' duplex Aestivum et Hybernale.

Festiuum e' quado Sol ingredit' principium Capricorni quod fit 22
Junij. Hybernale e' cu' Sol in Decembre attingit primu' punctum
Capricorni. Quid ex his ueribus melius aduertere potes.

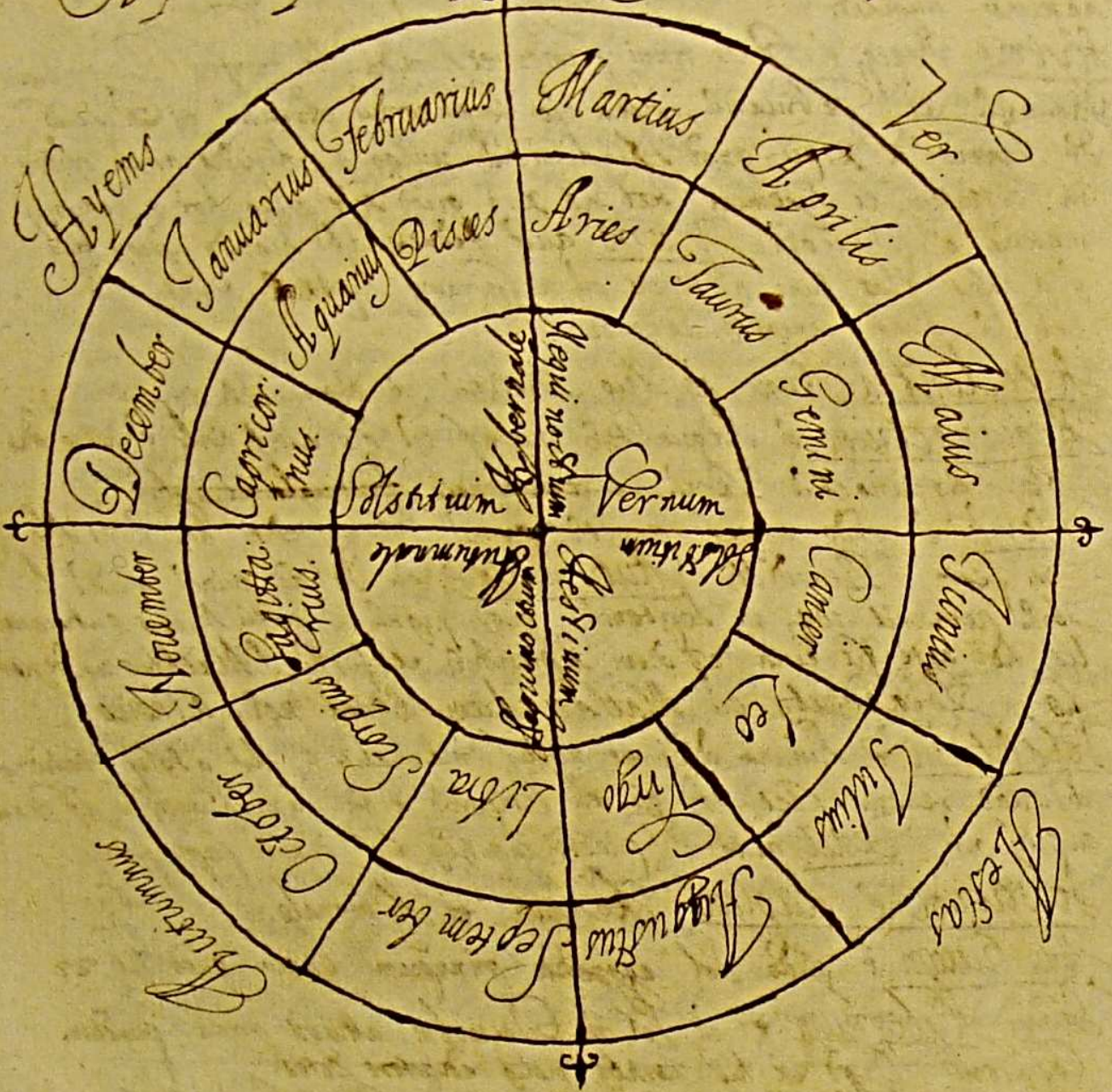
Hic duo solstitia faciunt Canor Capricorni

sed noctes aequat Aries et Libra diebus.

Quod commodis ex hac Figura deprehendes.

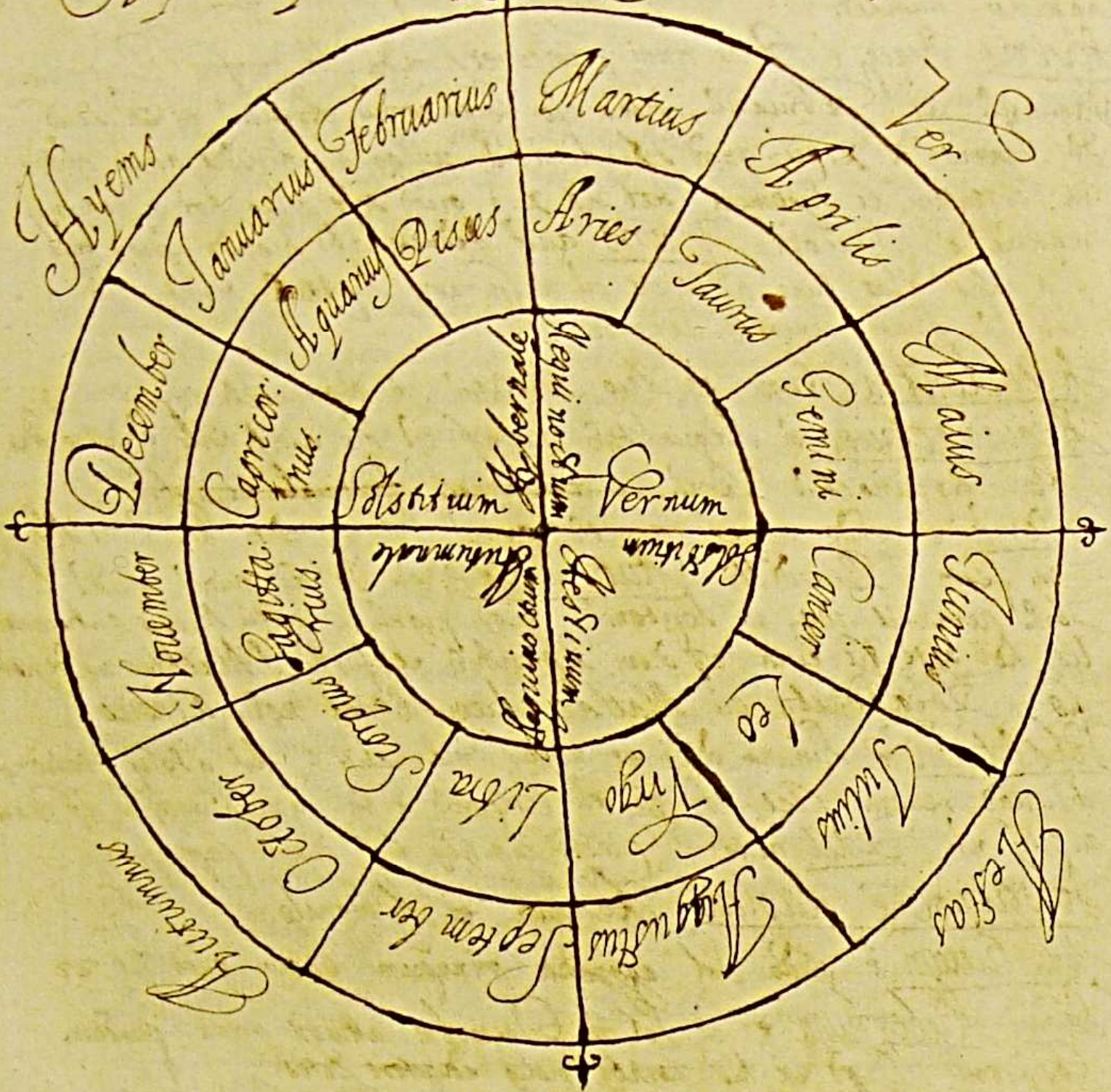
Lehema

SCHOEMA
 Aequinoctij Solstitij et Quatuor Temporum Anni.

Notandum

SCHOEM.
 Aequinoctij Solstitij et Quatuor Temporum Anni.

Notandi

Notandum Quod singula huius anni tempora ab Ecclia Catholica hinc ieiunium constitutum omni diei atq; ob id vocata ieiunium Quatuor Tempora quia qualibet parte anni solet observari quod et per dies illud non observari deest hi duo monstrant vestigia.

Dant statuta temporibus ieiunia quatuor anni
Ioseph et Luceana sacrum Lucia, Crux Circens.

De lustro indictione seculo et Anno.

Breviter et succinctorie quia horum frequens est mentio in Ecclia Romana agens
Lustrum est spatium 5 annorum dicitur a luendo id est solvendo suo n. quibus
best anno vestigia Romanis seu tributa solvuntur reddi a verbo lustrum
quia hoc tempus apud Romanos vestigia solvuntur id est sacris purgantur.

Indictio est spatium 15 annorum ad excipiendum ab externis tributa instituta, et dicitur ab indico quia indicabatur ut tributa Romanis solverentur, cum n. Romani dominarent fere omnibus nationibus fecerunt sibi tributa: nam, mandaverunt, ut in fine quinquenni primi nationes remotas ob difficultate transitus persolverent aurum, et in fine secundi quinquenni argentum, ad septendecim milia militum solvenda, in fine autem terti quinquenni aes et ferri ad reparanda arma.

Seculum est spatium 100 annorum teste Festo dicitur a sequendo quod multo se tempora sequantur vel iuxta D. Thoma Seculum est nihil aliud nisi periodus quingentes rei pro quo allegato ponitur Quia et Quaternum.

Annus vero est spatium nullo annorum deducti a verbo anno per interpositum ut quod sciat etate longam sine perpetua.

Caput III

De Numero Mensium

Recta et competenti methodo agitur cap. 3. de numero Mensium statim post annum

annū q̄ Annus potissimū diuidit̄ in Menses, Capiti enim Tres partes
In Prima Definitio cū diuisione Mensis adferret̄ In 2da Numerus
cū Etimologia mensium dicit̄ In Tertia Quomodo quisq̄ mensis perda:
terdas Nomina, et Id̄ offerendū sit docbit̄.

Prima Pars

Integm̄ adferre Definitio mensis sciendū ē quod Cicero lib 2do De re
Deorū uult mentem denari a metiri quod res oēs numero diem metian:
r Definitio autem sui Est spatium temporis certo diem numero comprē:
hensi Mensis ē triplex Solaris d̄ spatium quo unū signū Zodiaci pera:
grate a Sole id̄ dieb; 30 horis 30 minutis 29 Lunaris ē spatium tem:
poris quo a Sole Luna reuoluit̄ rursū eidem coniungit̄ Atq; hoc spatium
alterū 29 alterū 30 dieb; constat Tualis ē spatium diem in nob; habent:
dant̄ septimū numerū autē diem cuiuslibet mensis ex his uerbis iudicis.

April. ter denos Jun. Septemq; Nouemq;
Ius plus alij uiginti Februus octo.

Atq; Bisextis fuerit superaddita unus

Secunda Pars

Summus mensium antea erat Denarius t̄m n̄ Romulq; ex 10 Mensib; annū
constituerat quoniam iudi quod t̄m temp; sufferebat̄ pregnantē mulieri ut pa:
reter̄ Et Quis intelligit̄ tanto t̄m mulieres debere ē abstinere a lu:
ph; post mortē mariti sui. Inuētiō autē annū a Martio q̄ Romu:
lus et Remus patrem Martem habuerant cui etiā primū mensq; d̄ dicit̄
attestante Ouidio Sat. 3.

A se principium Romano ducing anno

Primo de patris nomine mensis erit.
Deinde Numa Pompilius hys 10 mensib; adunxit 2 uob; Ianua:
riū et Februariū ut idem Ouidij testat̄.

Etimologia mensium h̄c breuis ē, Ianuariū d̄ a Iano a quo

primū n̄

6
principium rem omnium proficiatque guerra. Febris fronte esse dicunt
transactis, fieri et subiri anni prospiciant principium sequuntur.
Februarius dicitur a Februo id est Plutone quia Romani tunc solebant
sacrificia facere Plutoni et Dys infernalibus per continuos dies et
pro animabus antecessorum suorum Martius dicitur a patre Romuli quia
sibi Romulus filius Martis in honore genitorum addidit Aprilis
ab aperiendo quia tunc rem omnem generatio per solis aequum verna tempe-
rie auctore aperit. Maius a Maioribus Maioribus cuius festi tunc
celebrabatur. Junius a iungendo quia tunc temporis Junii ad Romanos con-
sulibus erant. vel etiam a Junioribus sicut Maius a Maioribus nam Junius
Romani in duas classes fuerat diuisus in iores uel in nores quorum
alteri annis altera consilio Quintus administrabat in honore itaque
eorum Maius in honore uel Juniorum Junium consecravit de quo Quintus

Junii sua maiores tribuunt uocabula Maius.

Julius a iuuenum nomine dicitur adesse.
Julius natali die Julii Cesaris quod eo mense ad flam Dei
Julii natus est forte de quo Virgilius Aeneidos

Aug a magno demissum nomen Julio.
Huius mensis dicebatur quibus Quintilis quod se se in ordine. Augustus
antea Sextilis dicitur quod se se a Martio Junio Augusto Cesaris suo
nomen decorari uoluit, quod soli eo mense Consulatus tenuit, Aegyptum in pro-
tem sedegit bella ciuilia et interficias seditiones carposuit Denique tri-
umphos instituit inde agustus quasi felicitatis September dicitur
a classe prima a Marte sic October November & December.
His 12 mensibus respondent 12 signa Zodiaci in septem ordina a Marte
continentur autem his uocabulis.

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libra, Scorpius, Arcturus, Capricornus, Capra, Ursa, Ursa.

+

Quod si saxe uolueris quo die Mercurius alicuius ingredietur Sol
Signum sibi deferens Modi inueniendi ingressu Solis in te signa co
Loca ex his te dictionibus q' hoc disticho continent inuestigabis.

Inlyta, Laus, uisus, impedit, heresis, honet
Gamula, gres, gratus, faustus, gratat, honores
Et hic te Vocabula singula singulis mensibus imbrisumpto a la:
ruano tribuenda ita ut dictio I q' e' Inlyta tribuatur Ianuario 2da
Februario 2i si utaq; diem quo Sol in signum proprium mensis aucti:
bet ascendit saxe uolueris uide quata sit in ordine alphabeti litera
uocis menti primo uidentis habitus eo Numero subtrahere eum a 30
et reliquus numerus ostendit diem quo Sol signum eius ingreditur Vg
uolueris quo die Sol ingredietur Arietem cui deferunt dictio Iustus
mensis Martii uideo litera I eo in ordine alphabeti q' subtrahit itaq;
q' a 30 manent 21 et sic dico q' 21 Martii ingreditur Sol signum
Arietis.

Quod si adhuc saxe uolueris in quo gradu signi alicuius die
constat eade carmina duo supponere monstrabunt si eade unitate
quas prima litera uocis cuius mensis saxe aduenit ad numerum propo:
siti diei eide Mensis. huius Regule semata si numerus collectus minor
fuerit qm 30 referat ad signum antecedentis mensis q' h' tempore
Sol ad proprium signum mensis prope nondum peruenit. Qui uo maior
numerus fuerit ~~comparatus~~ fuerit ex additione uo tam diei quod h' qm prima
litera dictio huius alicui mensi deferentis qm 30 tunc subtrahit 30
reliquus numerus indicabit gradum signi in quo Sol existit die proposto.
Si uo summa collecta fuerit diei oio 30 danda e' Solem tenere
uel ultima gradum signi mensis antecedentis uel prima signi pro

posthinc mensibus 7. Si uolo scire in quo gradu signi 21 mensis Nona
 Sol immoretur addo ad hos dies 21 unitates 9. Nona n. e. modico apud
 veteri litera. In dictionibus uisibilibus Senientis Mercurio et habeo numerum dicitur
 30 q. numerus quoniam constat integris 30 diebus duo Sole tenere uel uel
 ma gradu piscium uel prima arietis

Nota circa partes 12 signorum Zodiaci unumquodq. signum constare
 30 gradibus gradus uero habet constat 60 minutis minuti 60 secundis
 secundis 60 tertijs et sic deinceps donec peruenitur finis ad 10. Totus
 quorundam Zodiacus habet gradus 360 unumquodq. gradus est subdivisus in 15
 miliana Germanica uel Colonia inde ambitus tenet ex multiplicacione
 360 graduum per 15 prouent 5000 et 400.

Tertia Pars.

Primum ad eandem partem Caput uide quomodo dies sint effertur per ta.
 Ceteras Nonas et dies duo illa usitata carmina Diligenter ui.
 denda et memora tradenda scilicet

Tradita, quando, refert, sedulo, resubato, sodalem,
 Rufus, carde, sedet, Refug, sodalibus, condet.

In his carminibus omisso serui hic n. nullus est 12 dictiones 12 non.
 sibi rudentes consideranda se sumpta initio a Ianuario prima n. dicitur
 q. e. Tradita seruit Ianuario in Romano i. et sic reliqua dicitur.
 res alij mensibus tribuenda donec ad Decembrem perueniat in his
 dictionibus se obseruanda huc libere. Ina ad et media, Prima designat
 Kalendas et media Nonas, Idus autem cum sint auglibet mensis 8
 na est necess. eas designare. Vide

Colligit Ianuanus habere Kal. 19, Nonas 4, q. a litera I m. Gra.
 Idus 19, in ordine Alphabeta autem e' t et sic de reliquis Nonas
 autem et Idus prout habet duo carmina monstrant
 Sex Maius Nonas October huius et Mars
 Quatuor et reliqua dabit Idus quilibet octo

Prima des cuiuslibet Mensis dicitur Kalendae per se. Quas autem se-
quante nonde inuerso ordine numeratae. Postea idem denique numerus
Kalendae sequentis mensis mentione faciunt, non quod Kalendae sint
Mensis sequentis, sed quia dicitur Kalendae Aprilis quasi dicitur ante
Kalendae Aprilis.

Si autem Quid rati. Quare non dicatur Edo Kalendae Novas et Idus
Secundum Quod hodie diebus secundis prouenit a Verbo sequor,
unde legi deberet dies ille non ante Quatuordecim, sed quia est prior die
ante Kalendae bene dicitur primum Kalendae, sed res exacto clarior per-
tebit. Et uolo scire quomodo dies 17 Martij efferenda sit per
Kalendae Novas et Idus tunc sic procedo. Respicia primo
primam litteram uocis quae sonat Martij id est Marti in qua uoce
prima littera R est 17 in ordine Alphabeti Ergo 17 designat Kalen-
darem litteram F 6 in ordine Alphabeti denotat Novas 5 Sum me-
riam numerare dies Martij per Kalendae Novas et Idus. Primo
itaque die Dies Kalendae. quia si est efferenda prima dies cuiuslibet
mensis secundum diem efferam per Novas idem libere dicitur 5 No-
uas Martij tunc numerabo Novas usque ad Idus inuerso ordine. Post
Idus similiter inuerso ordine numerabo usque ad Kalendae et iam Ka-
lendae incipiam numerare sic 17 Kalendae Aprilis quia R in referens
est 17 donec inueniam locum diei propter quod mihi efferenda est tunc 17
Martij. Ubi itaque et effero 17 Martij 16 Kalendae Aprilis. et sic
de reliquis uicibus.

Capitulum IV

De Septimana.

Septimana est pars et dies septem. Et Septimana est et mane
ed

quod et sua natura in se continet. Si autem dies unus a 7 Pla:
 netis Enominati et cuilibet diei nomen illig. Placitum tribuitur q. Limes
 hoc diei secundum observationem Apologon. Ge. Et Dominus dies q. huius
 diebus. Soli diei Luna diei Marti diei Mercurio diei Jovi diei
Veneri diei Saturno. Sed hylaster sing. Lat. Mar. Cetera et Hieroni:
 ng detestati memoria idollolatrie diei hos separand in feram nota
 sedebant; ita ut sing. dies. Juni Minia diei Junia diei
diei diei. Suis aute separand. It et dies

Caput V

De die ac nocte.

Sub Capitis partes in prima parte de die In Ida de Nocte.

Quantum ad primam partem est spatium temporis quo ad nostrum primum
 Mobilis eorum ordinem pervenit, quodque quere est dies natus seu civis
 continens spatium et horam. Artificialis homo spatium temporis continens
 ab ortu solis usque ad occasum. Appellationes denique apud Romanos
 multiplices fuerant, dicebantur facti quibus legem agere dicebat vel quibus
 facti erant Libitoni quere Verba diei Abdico diei Defaspi
facti hoc idem facere dicebat prout alij Festi id est confecti vel
Professi q. ad usum operationum auogedabantur. alij Interfecti seu inter-
cia quibus mane cultui vacabant. Post meridie autem dabatur laboribus.
 alij Miseri in quibus iudicium de sanitate et agnitione dari poterat.

Quantum ad secundam partem. Nox est absentia luminis solis vel unius
 tra tendit, si vero a latendo quia tempus hoc aptum est ad nocendum.

Caput VI

De hora et alijs partibus temporis die noctis.

Subsequens de partibus unius diei ipsius diei egimus restat ut divi:
 sioni satisfiat. Partes noctis die explicanda sunt et primo hora
 Hora est spatium temporis continens et parte diei natus et has Anno

nom.

nomi vocantur diagonales Indivisibilis uo hora di 22 pars diei uel
 noctis Artificialis scilicet illig tempore ab ortu solis ad occasu eidem
Quarta e' 4 pars hora unig in plani computore in lunari uo 51
Momentu e' 10 pars paridi. Nulla e' 12 pars momenti Arti-
mot e' 48 pars huius Et hibi de Anno tractatu dicta sufficiant

KALENDARII GREGORII

REPUBLICAE
 FRANCISCAE IUDICIS

Canon

De Cyclo Decem Novem nati seu aereos Numero.
 Absoluta tractore tempore una cu' suis partibz ad totam par-
 tem operis nri devenimus uo ad breviora quaedam rem usui
 elictis m'one accommodatam ubi ia' progredendo a notionibz ad igno-
 rita methody compositionis tenuabit no resolutionis ut in ma parte.
 Anno aut' hic CANON constabit 3 partibz. In prima parte
 Definit Cyclo Decem novem nati cu' sua reductione ad senes. In 2da
 usq' Cyclo docebit. In Tertia modo muerendi Cyclo tradet.
 Quo ad primam partem
 Cyclo Decem novem nati aereis Anni e' reductus anasum Blani
 ab unitate usq' ad 10 qua resolutione facta item ad unitate
 devenit.
 Si Cyclo quasi Circulo quod in Circulo seu orbis sit dig-
 ity nam ubi fuerint ad 10 item ad unitate reuocati est.

Si aureus numerus quia a ueteribus et Indijs aureis litteris
 fuerat scriptus et iure ab Ecclia Romana aureo colore uisibilibus notate.
 Inplexa autem e' Cycli Lunaris Solaris et Indictionis NUMANS
 e' spatium 19 annorum quia Luna motu suo per annos 19 in eisdem pun:
 ctis Soli coniungitur.

Quo ad eandem partem.
 Ceteri aurei numeri ante correctionem calendarum usque fuit ut per eum
 Festa Nobilia Nouilunia et alia inueniantur. Post correctionem id est kalen:
 darum confert maxime ad inueniendas Epactas ex qbus Nouilunia ple:
 nillonia et ex his festa Nobilia deprehenduntur.

Quo ad Tertiam
 Modus inueniendi aureum numerum simpliciter dabitur Primo et id
 per Tabellas Secundo per operationem arithmetica Divisionem uide
 ita autem in parte sinistra.

Primo modo qui e' per Tabellam Tabella e' distributa in
 19 aureos numeros eademo numeri signator, cuius usq incipit ab
 anno correctionis 1582 inclusive duratq; in perpetuum sic Anno cor:
 rectionis tribuitur aureum numerum vi deinde anno 1583 aureum nume:
 rum vii et sic consequenter procedendo ad annum septimum cuius usq tri:
 ce aureum numerum toties recurrendo ad principium Tabellae donec
 ad eum perueniens annu cuius aureum numerum quod nobis in quem autem
 incidet numerum annum propterea hic erit aureus numerus uti patet ex
 hac tabella.

TABVLA

Aurei Numeri initium sumens ab Anno Correctionis. 1582.

- VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV,
- XVI, XVII, XVIII, XIX, I, II, III, IV, V.

See quomodo

Sed quoniam laboriosum est quot annos in dicta Tabula enumerare cupentes reperire
 precipue autem si annus proprius procul sit ab anno correctionis
 constructa est hęc tabula in qua aurei numeri facile inveniuntur
 tam ante quam post annum 1582.

Ad Aureum Numerum cuiuslibet Anni invenien-
 dum.

Anni Dni	Aure ⁹ Nu- merus	Anni Dni	Aure ⁹ Nu- merus
1	1	300	15
2	2	400	1
3	3	500	6
4	4	600	11
5	5	700	16
6	6	800	2
7	7	900	7
8	8	1000	12
9	9	2000	5
10	10	3000	7
20	1	4000	10
30	11	5000	3
40	2	6000	15
50	13	7000	8
60	3	8000	1
70	13	9000	13
80	4	10000	6
90	14	20000	0
100	5	30000	12
200	15	40000	15

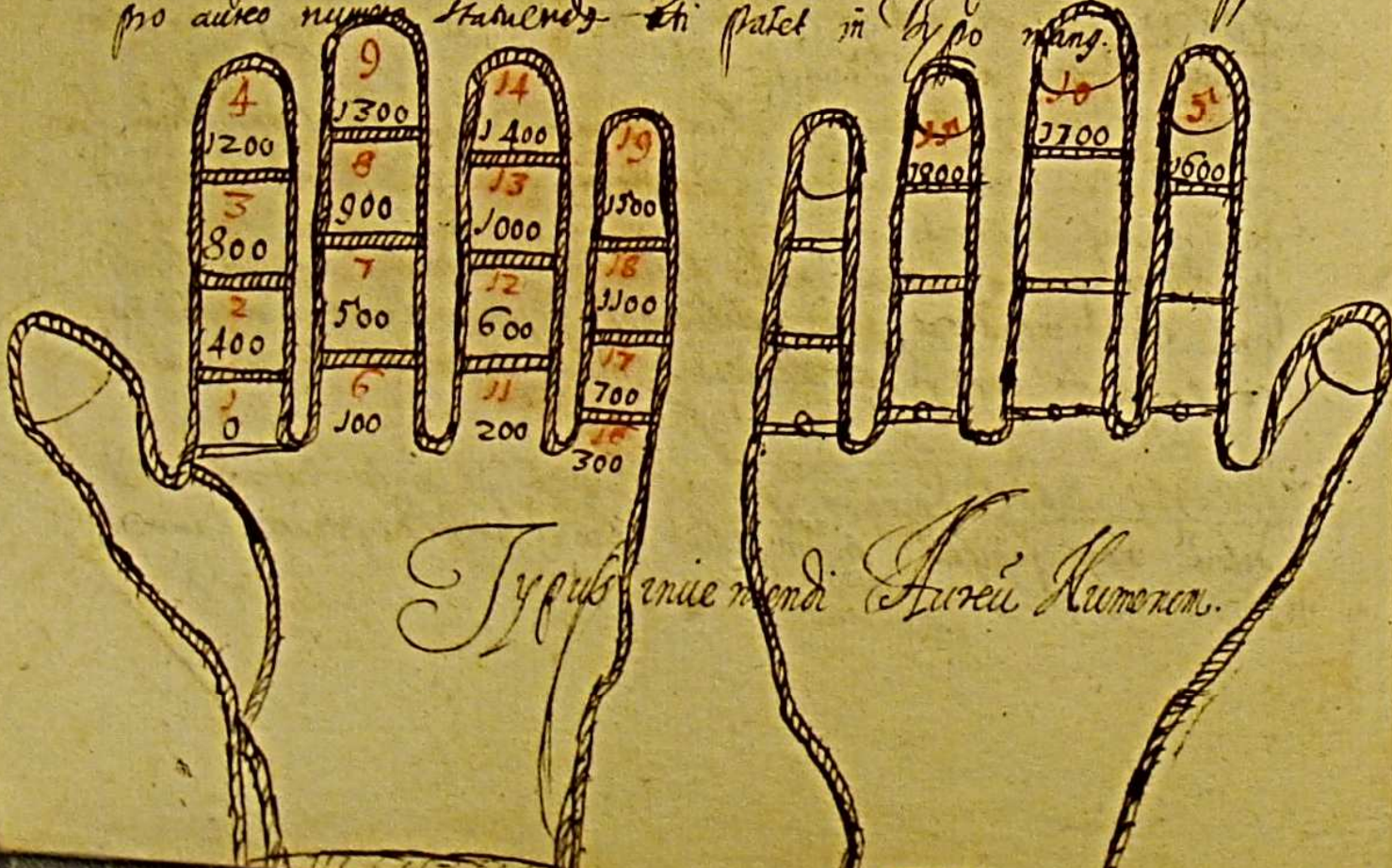
In hac Tabula.

In quocumque Tabularum sic procedes Quadrato hinc annis propriis sub
 anno Domini & si p[ro]p[ri]e m[en]s[ur]a fuerit assumat[ur] q[ui]a d[omi]n[us] ab eis
 d[omi]ni cui d[omi]n[us] unitate quoniam 1000 1000 natus e[st] 200 anno
 Cycli huius cognosces aureum numerum q[ui] e[st] summa post additionem si
 ante annos proprios expresse in Tabula positos ad finem accipe proxi-
 me notem et unum quemq[ue] numerum sigillatim anni proprii atq[ue] a
 dextera aurei Numeri sume, et tandem eor[um] aureos numeros in
 summa una collige si summa non fuerit numero 19, eundem tu nu-
 merum pro aureo numero anni proprii statues. Si uero 19 fuerit ab-
 ipse 19 quoties poterit et reliquus numerus ostendet tibi aurei nu-
 merum anni proprii. V. S. Volo. Sicut q[ui] si aurei Numeri Anni 1630 quo-
 niam hic Anno d[omi]n[us] e[st] p[ro]p[ri]e in Tabula positus sumo eis anni numerum unum
 quem sigillatim a dextero Numero sic m[en]te et primo millenarium nu-
 merum cui nota Aurei Numeri 12 decade 600 et a latere inuenio Au-
 reum Numerum 11 post 30 et a dextera eis deprehendo similiter 11 hos nu-
 meros iam in summa per additionem colligo p[ro]p[ri]e addita unitate et pro-
 ueniunt 35 sed quonia exereus Numeri supra 19 abicio 19 a 35 et
 remanent 16 Hinc igitur numerum statuo pro aureo Numero Anni 1630

Notandum si p[ro]p[ri]e collecti fuerit Numerus 19 idem semper sta-
 tuendus e[st] pro aureo Numero.
Tertius modus Inueniendi Aurei Numeri e[st] per diuisione[m] Nam spe-
 ciem Arithmetice[m] sic Anno Domini proprio cuius q[ui]s Aurei numerus ad-
 dat[ur] unitas compositis diuidend[is] per 19 residui aut[em] ex diuisione
 pro Aureo numero habeat nulla habita me Quotientis equide[m] Quoti-
 ent[is] t[ame]n demonstrat quod residuos decomponendos a h[uius] na-
 to factu[m] e[st] quod si ex diuisione nihil superfuert t[ibi] eis anni di-
 ces ei 19.

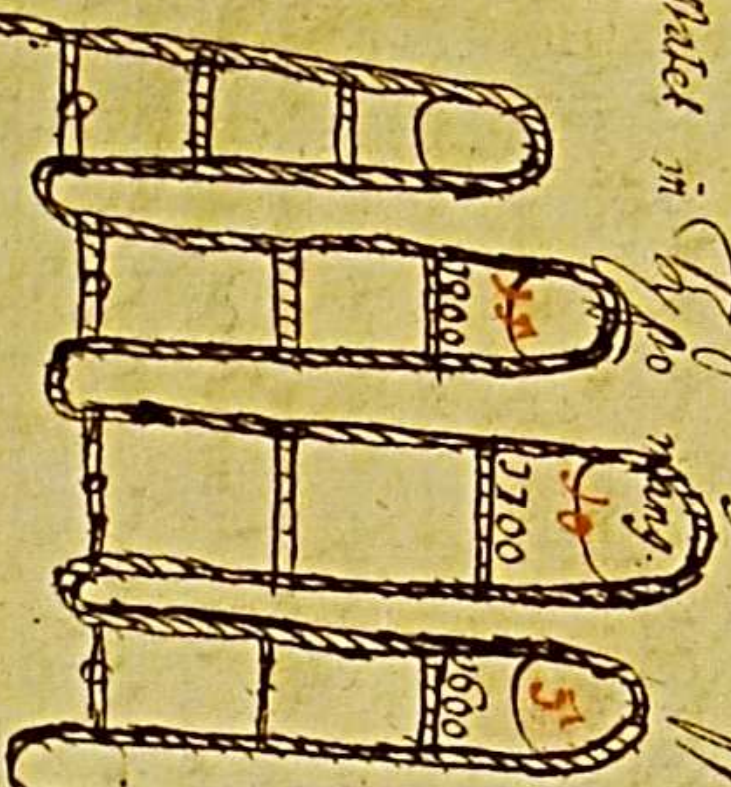
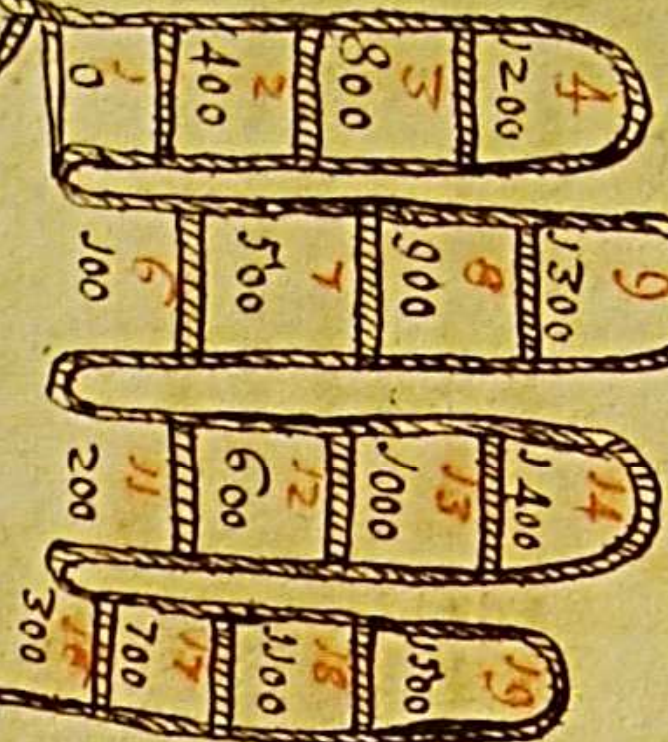
Quartus modus Inueniendi Aurei Numeri sic in 19 Articulis q[ui] d[omi]n[us]
 p[ro]p[ri]e namq[ue] finit[ur] omisso Pollice sic Numeri disponantur numerum
 di

In primo articulo 19 tu in radice indicis ponet 0. in radice medij 100
 in radice Annulari 200 in radice auriculari 300 in 2do articulo in
 diuis 400, et sic procedes usq; ad 19 articulu in quo ponetur 1800
 His ita dispositis annis aucta numeru sic dispones pone unitatem in
 1mo articulo indicis 2 in 2do B in 3to 4 in 4to et 5 sub ungue in
 5to tu in radice medij 6 et sic procedes uti in 1mo digito uideri
 Si igitur uis scire qd sit aureus numerus anni propiti qre 1mo annum
 in articulis quem si expresse inuenieris in aliquo articulo alicuius
 digiti numeru articulo precedentis illu articulum in quem annu uer
 barty n. numeru pro aucto numero statuentis e' qre e' articulo p
 cedenti. Quod si annu ille cuius quodis aureu Numeru qre no in
 uerieris accipe proxime noem 1600 q' uolo scire qd sit aureus Num
 19 huius 1630 qd igitur hunc annu expresse no inuenies in ar
 ticulo accipe proxime noem uol 1600 q' deprehendit in 6to arti
 culo indicis sub ungue addes itaq; ad 30 prouerunt 1630 sed
 quonia excreuit numeru supra 19 librice 19 remanent 16 huius ergo sta
 tuentis pro aucto Numero, si autem no excreuit supra 19 ille ipse
 pro aucto numero statuentis hi patet in 19o man.

Typus inueniendi Aurei Numeri.

pro aucto numeris Francensium et pallet in Pro mung.

Typus unice noma. Strenu? Numerum.

Canon II

De Epactis et Nouisuris.

Absolute ante Numer. Epacti erit de Epacta s' dependet ex auctori-
 tate mentione et sine computatione ipsius cognoscitur regit Canon constat 4
 Epacta In prima de septibus, et in octava. Epacta agitur
 in da usq' Epactam adfert in octava hoc non inueniunt Epacta
 cadenti In ista quomodo nouisuria per Epacta inueniant docebit.

Prima Pars

Epacta e' Numerus d'ni quibus annis Solanis oris superat annu Lunare Lunaris
 n. constat 354 diebus Solanis vero 365 Lunaq' est Solanis oris superat an-
 nu Lunare diebus 11 22 33 44 55 diebus hinc fit ut hinc anni
 sit Epacta 11 22 33 44 55 sed 30 constituunt Embolionum de quo superius
 in tractatu copiosius didimus ab his itaq' 30 ex numero collecto 3 pro Epacta ha-
 berit et sic deinceps Epacta progrediente per continuu augmentu 11 d'ni ab his
 totius 30 quoties ab his parti hinc q' conuenimus ad ultima Epacta 29 ante
 Numerus 39 m'ntem tunc addante 12 ut sint 41 subtrahis 10 30 restant 11 pro
 Epacta.

Epacta a d'ncis xxi et xxiia id e' a presentia quod 11 diebus anglo-
 lanis supra Lunare excreseat Observante autem ista 11 diebus properea ut per conti-
 tuonem Lunationis Embolismalis annu Lunare annu Solari parti istum quanti-
 bet annu addequet.

Secunda Pars

Epactam 11 nullu aliq' e' in Calendaris nisi ut ex illis cognoscant Nouisur-
 nia ex q'bus nunc Festis solis ubi nunc n. Epacta anni reperta sunt
 ibi indicari e' Nouisurium quod melius ex ista parte Canonis patebit.

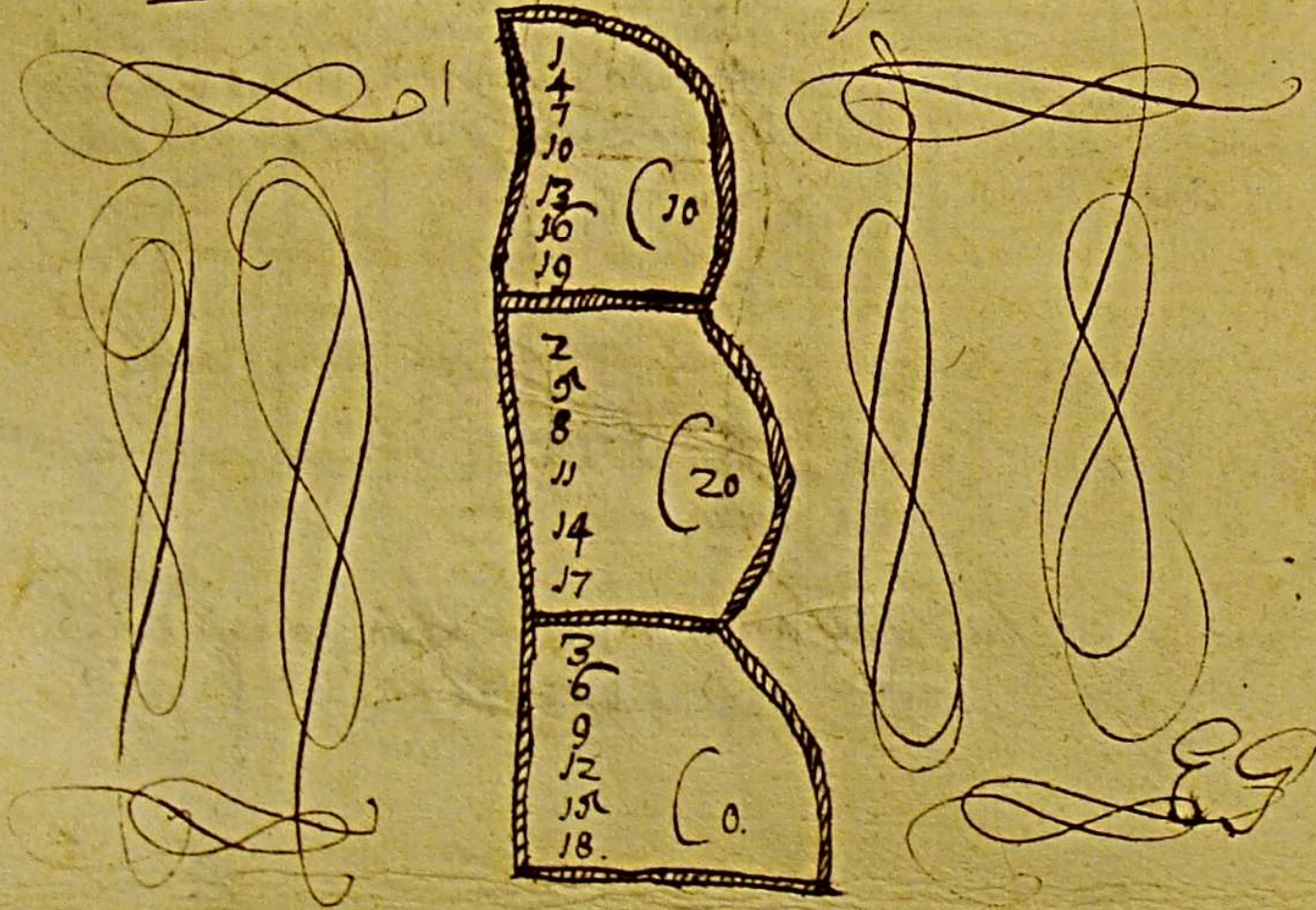
Tertia Pars

Modi inueniendi Epacta passim inueniuntur 2 prima data per Arithme-
 tica operonem est talis. Quocirca ante Numerus anni propter cuius tuus
 scire Epacta adde 10 collecta summa multiplicata per 11 productu quod pro-
 ueniat ex multiplicatione diuideo per 30 et residua habebit pro Epacta hinc quod
 fit

pti. Et Anni 16 30 74 Tax g' si Epacta Ino cognoscere eaq' bi:
 no Aurei Numeru q' e' 16 adde 30 et erit h'bi 26, hanc deinde summa
 multiplicia per 11 et proveniant 286 hoc productu diuide per 30 et ma:
 rent post divisione 16 dies nulla habita ore Inuentur' Ergo Anni Ino
 16 30 Epacta e' 16 et sic de ceteris

Secundo Mod' inueniend' Epacta date in 3 articulis Pollicis Ino
 disponant' Aurei Numeri in Articulis ab 1 usq' ad 19 ita, ut unum po:
 nat' in extremitate pollicis 2 in medio articulo 3 uo in radice pollicis
 4 in extremitate eisdem et sic usq' ad 19 perueniens q' cadit in summi:
 tate eisdem sic dispositis aureis Numeris illis q' cadunt in summitate
 tribuant' 10 q' in medio 20 q' in radice 0. hanc ubi colligente nota
 Epacta erit ut aut' habeat noua abiciat' a veteri 10 residuu' erit pro
 Epacta quod sic 10 abici' no' potenu' addant' 30 et ea tota summa ab:
 icanti postea 10, et sic deprehendit' Epacta.

Postea ad inueniendam Epactam Anni.

Et 9 Anno Dni 1630 scire volo qd si Epacta Aurea numerus huius
 anni e' 16, q' cadit in extremitate. Sollicito ubi se additi 30 ideo 46 et
 estq' utq' Epacta ut aut' noua haberi possit abiecio 30 et remaneat 16 proxi-
 mo anni 1630 Epacta erit 16 et sic de ceteris. Sed cui abiecio tri-
 duratura e' ad annum 1700 inclusiu' ab Anno 1700 usq' ad annum 1800
 abiecienda erit //

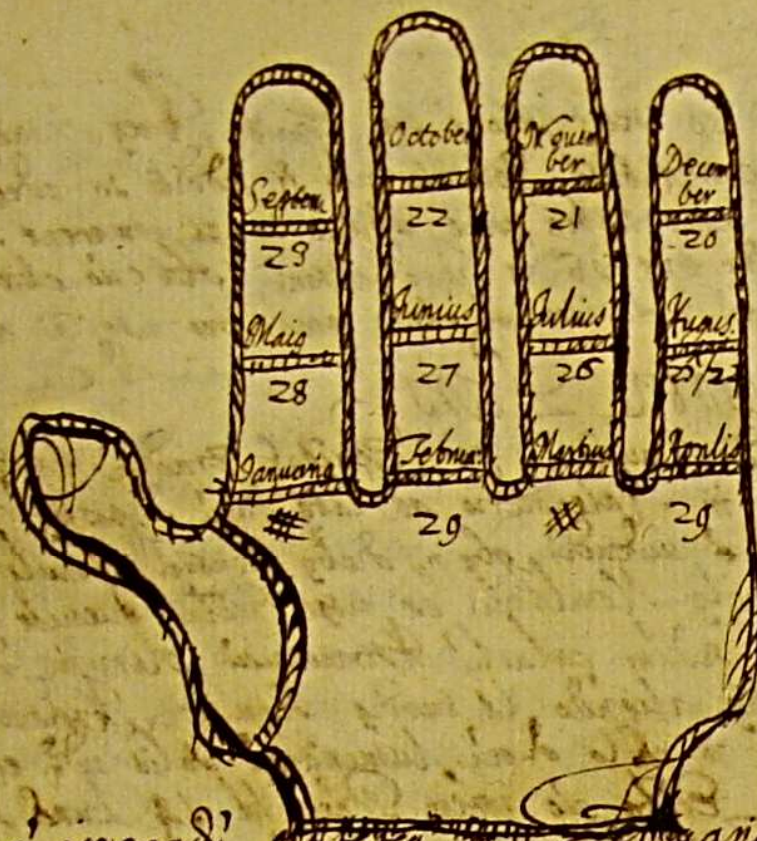
QUARTA PART

In ea modo Investigandi Nouilunia per Epactas tradite estq' facile
 inter Epactam unam in Calendario ad latu' diei disposita Epacta an-
 ni cui diei Responsum e' iudicandi, q' n. dieb' Responsum simil' Respon-
 dita tribuit illis dieb' Nouilunia ex usu facta. Quoniam Respon-
 ex usu facta quoniam sedem calculi Astronomici plerumq' Nouilunia
 eueniunt uno die citis aliq'ido et tardis, Equidem Astronomi consi-
 derant id temp' quo in celo diu' luminaria solis u' et Luna con-
 iunctio euenire solet. Epacta quoq' iocem Dni h' 14 Luna seu Meri-
 lony et hoc per Festu' Pasche inueniendi.

Epacta aut' in Calendario inuenit in 12 articulis nam sinistra
 omisso. Sic h' dicit 12 articulis tribuamq' 12 mensib', incipit
 a Ianuario ita ut in Radice mo' Indici 30 ad colloremq' in radice
 pono med' Februarii in radice Annularis Martii et sic procedendi
 donec deueniamq' ad Decemb' quem tribuamq' 12 articulo annularis.
 collo abite aut' cu' his mensib' ita disponis et sic Epacta, ita, in
 mo' articulo Indici q' med' Ianuario Stellulab' seu 30 in radice
 20 digiti 29 in mo' articulo annularis n'q' 30 seu * in radice
 pono annularis 29. In 2do articulo Indici 28 et sic procedendo
 singulis mensib' singulas Epactas tribues ut patet in manua.

Typus

Pro inuenienda Mensium.

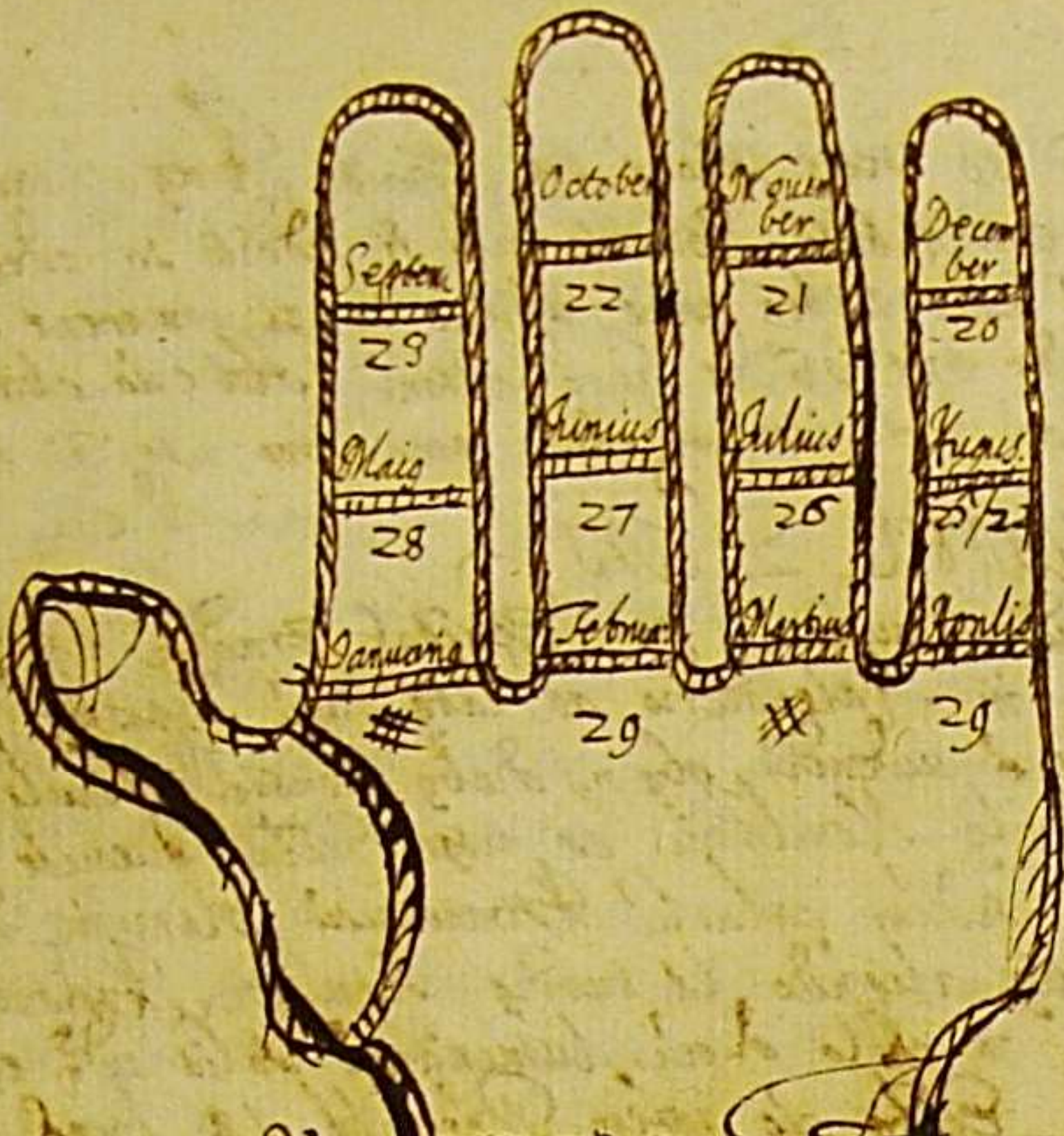

Non e' ignorandi praeterea Romano Apuli Junio Liu.
 gusto Septembris Novembri Epacta 24 et 25 habere in unum arti-
 culu quod ex hoc carmine patet

Besta, decem, fortes, humiles, ieiunia, laudant.

Secundi Epacta 25 aliqui in kalendario notari
 rubeo colore aliquos nigro si n. in tabellis Epacta 25 videri
 in auctu numeru iorem numeru si nigro colore notate si uo sit
 hoc Aureus numerus qm si rubro colore scribitur Epacta. Hoc autem
 fit propterea ne oes lunationes 30 dies in se continerent.
 His itaqz hinc usqz dei reddendis notatis Novilunioru dies investigabimus
 disponere Epactas in transuente per 30 articulos manus sinistres acceptis
 in Pollice duobz articulis et 28 in solis + digitis si ut in articulo
 medio Pollicis ponatur illa Epacta q' hinc dei cuiuslibet mensis deservit
 in radice Pollicis simili Epacta sed non unitate, in radice indicis ad huc
 non unitate et sic ultra procedendi per oes articulos donec perveniamus ad

Epacta

e' ignoandi' *profecta* *man* Romano
 Septembi Novembi Epacta 24 et 2

Epacta hinc propter et hic Articulo diligentissime observanda est quot
 articuli eundem preterunt, in oct diebus Nouilunium mensis euenit scilicet
 cui cognito Nouilunio si uis scire quadraturam hanc adde 7 dies ad dies
 Nouilunij et si ea cognito Nouilunio nocte desideras adde alios 7 dies
 scilicet quadraturam. Insuper si ultimam quadraturam habere affectas adde rur-
 sus 7 dies ad dies Oclendij et post 7 dies ultimam quadraturam rursum a-
 liud Nouilunium euenit &c. si uis scire quomodo die Martij euenit Nouilu-
 nium Aprilis Anno 1629 cognoscere hinc Epacta anni est 8, qua cognita si-
 endi est 9 Epacta respondeat scilicet diei Martij et inuenies * qm post in medio
 articulo Pollicis in radiis eadem 29 in radiis Indus 28 et sic procedes
 usq; ad Epacta anni 9 cadit in 30um articulum annulanti et hinc ar-
 ticulus in ordine ab initio est 26 prorsus dies quod Nouilunium Aprilis
 euenit 26 Martij et sic de ceteris, et hinc de Canone 2do.

Canon III

De Cyclo Solarum sive Literarum Inicialium.

28 annorum.

Canon hic 6 versus s' usq; breuissime complectitur. In quo ordine sui 2do
 descriptam Solis Etimologiam 4to uerbum. 2do Modi quo ad uideatur.

Prima Pars.

Cum 7 diebus singulis hebdomadae 7 quoque litteras Alphabeti Quibus desti-
 nantur, quatuor una quatuor ordine subsequenti quolibet anno decem Incho in-
 feruntur. Quatuor 6 diebus reliquis. Quocirca mens quolibet septennium octo
 litterarum diei Incho feruntur et rursum ad hanc eandem regresso ferunt. Sed
 quonia quolibet 4to anno 9 Bissextilis seu intercalaris die addit, usq;
 dies, ideo in singulis talibus annis litterarum ordine interrupti nec
 eas recte progressi ad sua periodi prodeat e' necesse, ita, ut 9 mens
 littera diei Incho ferunt rursum ferunt ne pot' nisi post 28 annos sequen-
 tibus litterarum Inchoales dual conuenire uideantur quo factum ut eandem reuertit
 seu reuolutio no nisi in 28 annis peragat. Hinc hinc ordo e' ut alij
 modi statueret q' hinc 28 annorum progressi singulis annis obseruaret
 talis

Paschalis alias per Albuli seipue uo ad ostendendi de
 Inicatem. **Tertia Pars.**

Modo muerienda litera Inicialis continetur in hac Tabella
 q' feruit ab Anno Correctionis 1582 usq' ad Annu 1700 exclu:
 Sicut estq' talis.

C	B	A	F	E	D	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

In hac Tabella sic procedes prima cellula in qua e
 tribus Anno Correctionis 1582 eadem in qua e B sequenti Anno
 id e' 1583 et sic ordine procedes donec deuenens ad annu
 cuius tram Inicatem queris. In quamcumq' annu proptu ad cellulam
 ea litera Inicatem deestabit quod si cadent in Cellula q' duplicem
 ha' tram duas quoq' has Inicatas habet q' tunc e' ang' Bissecti:
 lib, et quod in simpli e' corb, toties aute' peruenenda Tabella
 e' donec ad annu proptu deuenens. Sed ut fastidiu repetitionis
 effugeret possib. Notabis hos annos a q' h' Tabula magis
 uult aute' ab anno

1582 1610
 1638 1666

Secundus Modus muerenda litera Inicialis e' in 28 arti:
 culis manq' sinistra omiso Lollie in q'q' articulis de' dissoni
 Humero Cycli blanki muerend a radice interio Indicial usq' ad
 radice exteriori aunculari in quo ponunt 28. Iobent quoq' di
 ssoni

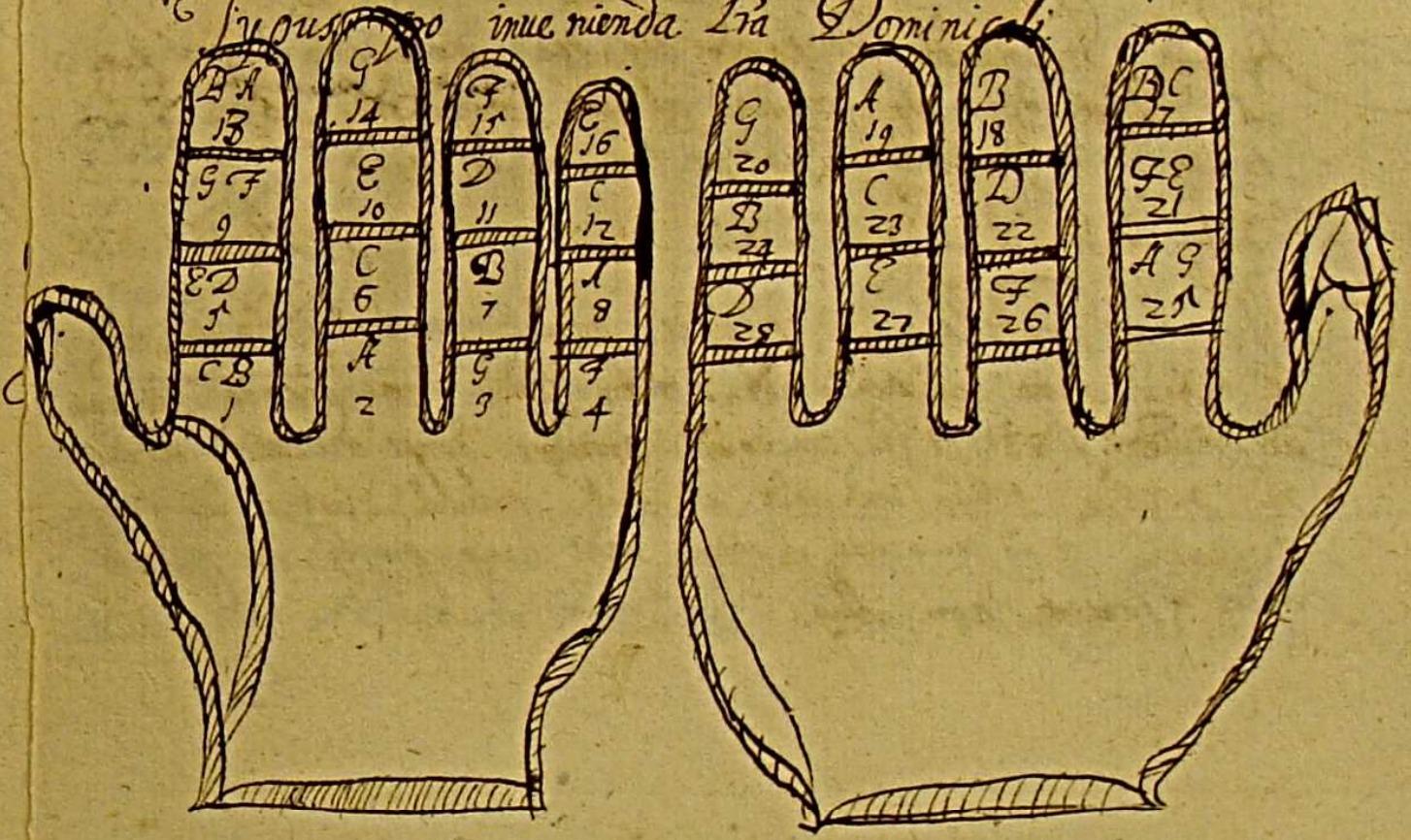
Lettera Dominicali per eodem Intervallo ordine inueniuntur
 a radice Intraus interiori in quo ponuntur duae uolunt CB quo:
 in quolibet articulo huius digiti proprii anni intercalare semper
 Lettera ponuntur et deueniendo eo ordine quo et in huius Numeris
 ad radicem exteriori auxiliantur.

In Cydo Solaris et huius digiti In quo articulo inueniuntur Cydi Solaris
 anni proprii hanc eandem g' in eundem articulum cadere pro huius Dominicali statuit
 sed ut facilius et melius has duas disponas has 7 dictiones g' ab huius
 huius inueniuntur huius uerum contentas huius

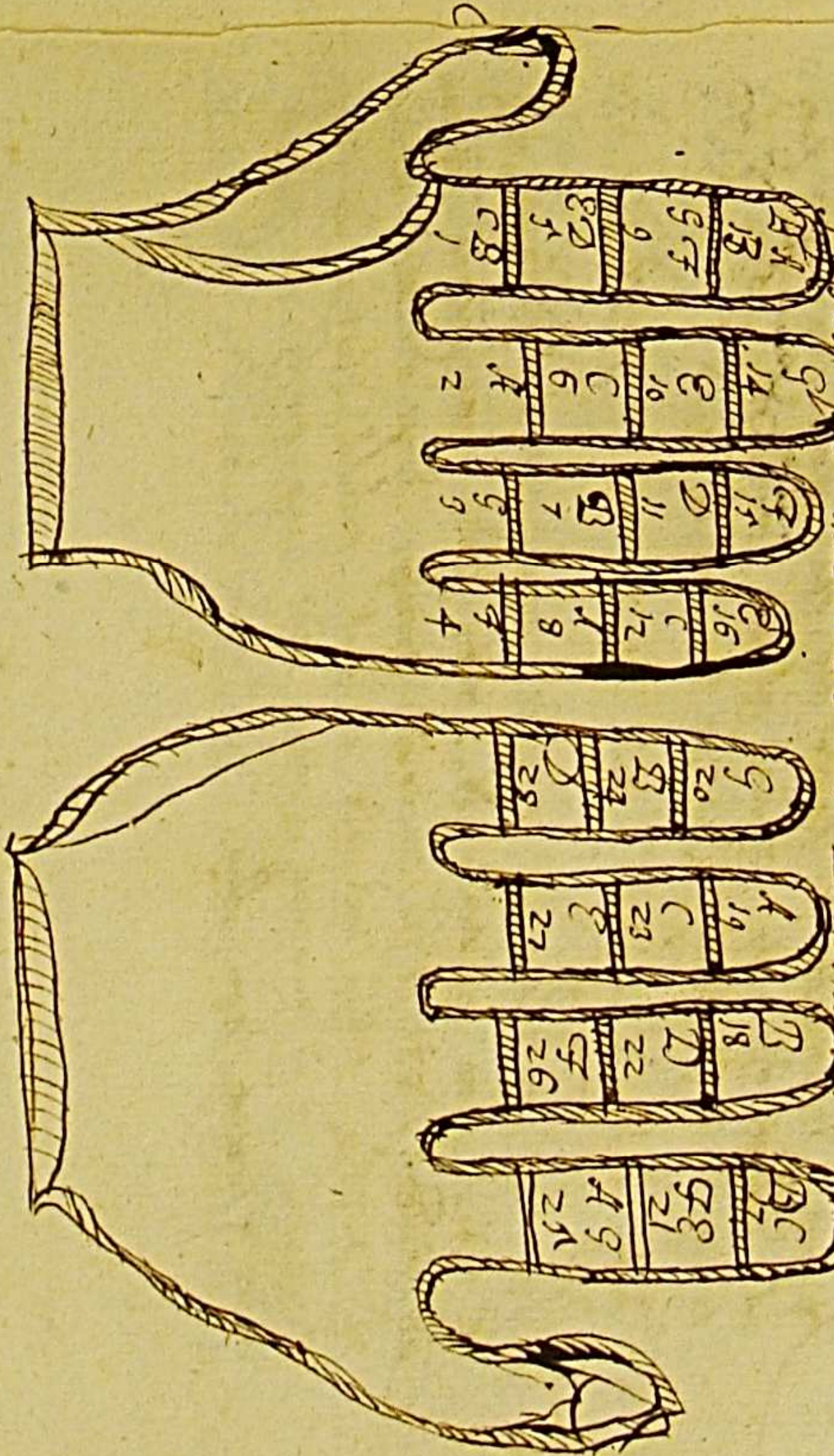
Credo Bonis, Age Grates, Fraudibus Inpe Tuos

Si itaque uelles scire g' huius Dominicali est anni 1670, cognoscere esset esse
 anni Cydi Solaris et reperes 10 quem tu post dispositionem in articulo
 16 offendes in extremitate annullantis et simili post dispositionem hanc
 Dominicali inuenies in eundem articulum cadere hanc F g' in huius
 de articulo in quo e' Numerus Cydi Solaris Anni 1670 reperis uolunt
 huius pro huius Dominicali anni 1670 F. Quod ex huius Figura patebit.

In uoluntate inuenienda huius Dominicali

Triduo in memoria S^{an}cti Dominici

Canon V

De Cydo Indictionis

Transi inditio no fenuat Pascha inuenienda tu onctenda no
e. Vg n. ystg e' magri momenti ut dictu in tract. 1. de hac indi-
ctione tra erua uidera Primo Septu 2do usq' 3to 4to 5to 6to 7to 8to 9to 10to
inueniendi.

Part Prima.

Inditio nihil aliud est nisi Partia ad annum instituta a Pomg:
nro ad exigenda ab extraneis onibz de quo copiosus in hno tract.

Part Secunda.

Yus inditionis Pomg nro temporibus uel maxime in Diuile:
3to 4to 5to 6to 7to 8to 9to 10to 11to 12to 13to 14to 15to 16to 17to 18to 19to 20to 21to 22to 23to 24to 25to 26to 27to 28to 29to 30to 31to 32to 33to 34to 35to 36to 37to 38to 39to 40to 41to 42to 43to 44to 45to 46to 47to 48to 49to 50to 51to 52to 53to 54to 55to 56to 57to 58to 59to 60to 61to 62to 63to 64to 65to 66to 67to 68to 69to 70to 71to 72to 73to 74to 75to 76to 77to 78to 79to 80to 81to 82to 83to 84to 85to 86to 87to 88to 89to 90to 91to 92to 93to 94to 95to 96to 97to 98to 99to 100to

Part Tertia.

Modi Inuenienda Inditionis die dant quod hinc e' per nune:
no tabula descripta formens ab anno consecrationis 1582 dura:
tuncq' e' in perpetuum. Quod ex hac tabula patet

X XII, XIII, XIV, XV, I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII,

XI. In hac Tabella si prodes sumu' nune' inditionis uel

X tribus Anno consecrationis uel 1582 uel nune' anno sequenti
uel multo 1583 et si consequent' prodes donec deuenit ad an:
no prophiu' toties redeando ad initia tabule quoties ad fine
peneneris et in quemcumq' nune' cadit annus prophi' illo pro indi:
ctione statuetur anni illig.

24

Secundo Modus inveniendi Cycli indictionis e' per d' Lxxvii
 Arithmetica Divisione ubi tali modo proprio quovis Anno cu:
 in quibus indictione addit 9, quonia' d' Lxxvii d' d' natus
 fuisse 4to anno indictionis. hunc dividit per 11 reliqui pro
 indictione anni nulla habita in Quotientis super. Si ubi nil
 remanens 11 pro indictione scilicet 2.9. ubi fuit q' sit indictio
 Anni 1630 addat 3. h' 1633. hunc autem dividit per 11
 remanens pro indictione 13 h' status indictionem Anni 1630, 13
 d' h' de Canone 160.

Canon VI.

De Festis Nobilibus.
 Festas nobiles quae sunt videlicet e' ubi Festis Pascha et alia
 Festa Nobilia Canonis et heb partes in prima Divisione Festorum in
 2da Divisione in 3ra Modi Nobilitatis Festorum inveniendi explicabitur.

Pars Prima.

Antequam ad investigationem paschalis aequationis hinc nobis facienda est
 q' dicantur Festa Nobilia et q' Inmobilia.
 Festa seu immobilia Festa e' illa q' certis locis in Calendario habet
 et ab eis nunquam dimovetur tale quib' e' Festa Nativitatis, Epiphaniae,
 Ascensionis Dni, Epiphaniae Festa Saeclis Mariae Virginis et Ascensionis
 et alia.
 Mobilia vero Festa dnr q' nullis certis locis in Calendario obtinent
 sed secundum ascensum vel descensum Lunationis celebrantur in Europa.
 Principalia h' s' Septuagesima, Quadragesima, Pascha, Trinitas, Ascensio
 Pascha, Dies Ascensionis, et Pentecostens Magna ubi Invenitur
 ubi h' Ascensio dnr Festa Saeclis Trinitatis Sacratissimi Corporis
 no

no Christi et Adventus Domini.

Pars Secunda

Septuagesima Festum Mobilium hinc est.

Septuagesima dicitur a 70. eo quod contineat 70 dies septuagesime
et ante Domini conditum sine in Abris vel dicitur vero quia Israel
filij tot annis erant in servitute Babilonia.

Quadragesima dicitur a 40 eo quod 40 dies contineat vel
tot diebus Moyses ieiunavit dum hucperat legem Domini. ~~et~~
Christus Dominus tot etiam diebus ieiunaverat. Hinc oritur etiam
est nra instructio.

Pascha dicitur hebreo Passio Latine Transitus quia tunc temporis
de non esse ad esse factus est transitus de mortalitate ad immor-
talitatem de hac imbecillitate et caduca vita ad eternam felicitatem.

Ascensio Domini dicitur ab ascendendo quia tunc temporis Christus Dominus
expleto opere nra Redemptionis ad celos virtute propria
ascendit.

Pentecoste dicitur a Πεντε quod scilicet 5 et καστε quod dicitur
50 quasi continens quinquagesimam decimam dicitur nra de inter Pentecosten
et Festum Pasche. Hoc Festum dicitur etiam Moysi in monte
Synai et eodem Apostolis dona spiritus sancti.

Sacratissimi Corporis Christi Quia tunc dicitur Ista Ihesu
metropolitani omnes Christi fidelibus ob oculos posuit.

Adventus Domini dicitur ab advenio. Quia tunc dicitur Ista
de

de Calis in utero B Virginis et Adventu apud nos in
Eusa celebrat.

Tertia Pars.

Consuetudo celebrandi Pascha multis e' aru scripta conditionibus hinc
n. necesse e' ut precedat Equinoctiu vernali hoc autem licet et sup:
potere et Tabulis Astronomi Eusa observare no tenentur nisi in
mi ydodo Nixena ut die certu vide 21 Martij habeat q' cu frequen:
tia cu Astronomicis observationibus conveniat, no discorde apta ulla e'
pro agnoscendo nemo peragendo. ne cuius pro libitu suo Equinoctium
mutare liceat, unde is Mensis ab Eusa nuncupari solet q'us, cuius
Luna incidit vel in ipso Equinoctio vel illud proxime sequi.

Requirite vero ut precedat 14 Luna mensis primi de quo nunc di:
cimus et quibus celebritatem Pascha celebrata' precedere debeat Equi:
noctiu tri vernali semper sequi de vel saltem in illa ipsa incidere vnde
orb 14 Luna q' contingit ante 21 Martij non d'r mensis d'ni sed ultimi
ac proxime ad celebrand Pascha e' necta quonia autem 14 Luna cognosci:
tz ex Nouilunio ut dicit e' quoniam et Nouilunio Paschalis hic e'
certu scatu vbi illa ora Nouilunio q' contingit ab 8 die Martij usq' ad
8 Aprilis d'r Paschalis si n. contingat Nouilunio 8 Martij nomen
usq' ad hoc 14 dies 14 ergo dies Luna seu Luna cadit in ipso 21 Marti:
ty q' e' apta ut proxime sequenti de d'no celebret Pascha si autem in:
cidens in ipso die d'ni predicta 14 Luna no tri in eo de ce:
lebrari pascha et t'no adeni aut cu Pascheis 14 die mensis e':
ade de Pascha no celebrant illi nam tenent sedm L. Moravia
cu iudicis dicit e' e' ipis no cogit proxime n. die d'no
post celebrati iudicior Pascha Et tunc d'ns rebusq' vnde
id

iam nos ad illa Legem necquing nos no alligare. Rursus si con:
tingat Nouilunium d' aprilis ab hac ergo numerabis 14 dies et
14 Luna cadet in 18 Aprilis q' itide' luctu incident in diem
Inicium si neptu erit is dies pro celebrando Paschate sed ille q' pro:
ximo fuerit et tunc e' sua conditio rite celebrandi Paschatis
nempe dies Inicij proximo 14 Luna sequens. Quarta

Notabis diem Paschatis Urbis celebrari no posse nisi 2 d:
ab q' si infra 22 Martij et 25 Aprilis inclusive quod ex dictis
optime patere potest.

Hae celebrandi Paschatis consuetudo primo a Concilio Niceno sic fuit
instituta deinde ab omni Ecclia d' antiquis unanimi consensu ap:
probata. His itaq' suppositis modis inueniendae Urbis celebrandi
Paschatis ex supens dictis talis colligit. Illi anni proprii cuius vis
sive anni Paschatis inueniatur anni Epacta et sua Inicatio
Deinde ingredi in tablas inter dies q' contractis supra Epacta Mar:
ty et 1 Aprilis praetercastride cuius diei adscripta e' Epacta anni et
ab illo die sumpto initio numerari 14 dies. Ad extremum rursus in quem
diem cadentis sive in diem Inicium sive in quempiam aliquem huius ab eo
numera adhuc reliquos dies usq' ad proximum diem Inicium quem cogno:
scetis ea adscripta ibi huius Inicij 14. Descripto erit pro celebrando
Paschate anni proprii. Et si uult aliquis scire quo die sit celebrandi Paschi
Anno 1630 necesse e' ut sciat in primis q' sit Epacta huius et ex
causa de cognoscet et hoc per cognito sciat quomodo Luna Inicium
et ex causa isto deprehendet. Inuenta Epacta Inicium in quem
ad diem cadit illa in die cuius Inicium et cadit in 22 Martij
numerand

numerando ab hinc 14 diebus Martij descendendo ad 14 Iugam
 et deveniet 29 Martij 2^a enim Feria cui mox habet 2^a gaude Iud
 statim de festo habet Iudicab. 2^a propterea et post festum Pasche
 eo die futuro anno celebrabit ab Iuda usque ad Martij hunc m^o
 mi Iudicab complectuntur hic versu.

Post Novam Martij ubi sit nova Luna requirere
 Dies ut Pascha episcopi.

His septem completo dies ut Pascha episcopi.
 Vt autem facillig invenire possis hanc diem 14 Iudicab cognoscere
 1^a Iudicab prima die cuilibet mensis Consuevit, tunc ab eode usque ad
 14 Iudicab descendens cuilibet diei bibendo hanc Iudicab. Quod
 autem hanc Iudicab hanc diei cuilibet mensis deserviat ex his vi:
 debet versu.

Non Dabit Dns Inanis Vespit Genos
 Patria Christianicola Tenet Iuxta Long Fidei.

Et huius 12 diesores rudentes 12 mensibus factis initio a Januario
 Corinto Sexto Iudicab se cupis adhuc cognoscere alia alia festa Mo:
 alia sine breviter Iudicab numeru 6 septimanas ordinat esse dem
 Pasche et habebit die Iudicab Quadragesima precedens autem Feria 1^a
 de Cinere diebus qm proxime sequit Iudicab Quinquagesima et hanc
 Sexagesima Iudicab ad Iudicab Septuagesima. Aliud post festum Pascha
 a des Iudicab numerantur, inveniunt post a dem Iudicab prece:
 gationis post quos statim hanc Feria 1^a diata e' gloriosiss:
 ma ascriptione. Lepoma id Iudicab post Pascha fiet dies
 de decoretur et hanc immediate festu alia Iudicab in qua pergo:
 ti Tertio 1^a Trinitatis. cui precedat Feria 1^a festu Iudicab
 Copio 1^a Iudicab cuius adest. Iudicab autem hanc Iudicab ex his
 versu facile invenietur

Sava diei *St. Agusti* quam *Sabara* primam.

Ex *St. Augusti* principale caput.

Quod si adhuc *est* volentis *numeri* Septimanam inter *De-*
cester e *Adventu* *Sti.* tali modo *procedo* *Quid* quoc *mi*
Septimam a festo *Ascensionis* ad festu *Georgi* quod *22* Aprilis
evenit, *hinc* adde *alias* *24* Septimanas et *numeri* collecti *nu-*
meri *Quidam* *aut* *in* *quidam* ostendet. Quod si nulla *Quid*
post pascha sequatur ad festu ad festu *Georgi* vel si *ipso* *fa-*
cta *causa* in festu *Georgi* evenit tunc *24* dies inter *De-*
cester e *Adventu* *Sti.* Ad extremum si *pascha* celebretur
post ipso festu *Georgi* quemadmodum anno *1678* celebrabitur
24 Aprilis tunc tunc *23* dies evenit inter *Decembris* e
Adventum ut patet ex *his* *causis*.

Sti. *Dominice* *laetitiae* *emissam* *Quidam* *auram*.

Inter et adventu *vis* *numeri* *diei*
Adde *ter* *ordines* *illos* *quos* *pascha* *Georgi*
includit *festu* *quod* *requirit* *habe*

Itq *hic* *computi* *Ecclesiastica* *folia* *sic* *frans*
Ad *laudem* *omnipotentis* *Dei* *Virginis* *Deiparæ*
Gloriam *Civiumq* *Cælestium* *HONORUM*

Profitente *Excellenti* *Dno* *Omascowski* *Artium*
et *Philosophiæ* *Baccalaneo* *Vladislaus* *Con-*
stantinus *Pruski* *feliciter* *et* *prosperè* *auxit*

Anno *Dni* 1679

APPENDIX PRIMA
DE
CONSTRUCTIONE
HOROLE IIII
MANUALIS.

Cum Hora dei notiantur non solum per Automata Capidrab Horole:
quod Solare sed etiam per Horologium manuale usum est nobis ut Horole:
quod Manuale semper tunc facillimam rem apponeat utique brevissime huic:
et operi subiciamus. Conficiatur autem tali modo.

Accipe Gnomonem seu Stylum et mensura a radice Indici ubi incipit Linea:
a Vertice usque ad Terminum viginti digitis, et hanc esse Longitudinem Gnomonis.

Deinde pone Gnomonem ad dictam radicem Indicis perpendiculariter, et radante
Sole verberante montem versus Solem et move manum tuam atque illum donec Mors
umbrae fecerit super Lineam Verticis, quo facto quemcumque articulum tetigerit
ut umbra Gnomonis hanc erit Hora dei.

Hic ante meridiana hora indicant digiti huiusmodi manus ascendendo versus
dextram ita ut Terminalis indicat denotet 4 extremitas medij 6 extre:
mitas annularis 7 Terminalis annularis 8 et sic de ceteris.

Comendiana hora ydem digiti demonstrant sed ascendendo na radia au:
ricularis denotat 1 idq articulus eisdem eodem post meridiem Trig Idem
et sic de alijs uti patet ex superiori manu.

Hec de Horologio Manuali.

DE
ARTE MENSURANDI
PER
BACILLUM SA.

COBZ
MODVS
CONSTRVENDI BACILLI

Si vis instrumentū mensurationis construere vulgo dicitur bacillū Sa:
colū id facile assequens servato modo prescripto tali. Accipe Ba:
cillū rectum quadratū iustæ magnitudinis id est vel duonū vel 3. vel adli:
bitū cubitorū eumq; in partes æquales ad unq; unig pedis diuidē:
has partes aliquo signo signa seu simula, deinde fac alterū bacillū
notem, q; sit tantū longitudinē uti pars aliqua baculi ioris eūq; per:
fora in ipso medio ita ut per iorē baculi transuerse quomodocūq;
uolueris moueat et sic instrumentū mensurationis reip̄ habebis.

MODVS MENSURANDI ALIQUIS
Donec bacillū ad aliquod signū seu foramen Baculi ioris per no:
dū omis et uerte bacillū eū suis cordē et extremitatib; sumi et de:
orsū et respicias per ambas extremitates rei mensuranda alibi:
dū et inuēti tandem donec et superior pars Bacilli dū summi.

tate altitudinis aqua alta et inferior eum, de longitudinis
 aqua deorsum videat. que affixio signa loci stationis tue
 deinde fore bacilli ad aliam signi baculi roris et moueas te
 ante vel retro donec similiter uti et hinc per extremitates eius.
 De Bacilli summitate et fundo rei mensuranda conspexeris.
 Quo habito signato punto loci stationis tue, quantum igitur
 e' spatium illud inter duo loca stationis tue tanta e' altitudo
 rei mensuranda.

MODVS MENSURANDAE LATITVDINIS

Si autem Latitudinem alius rei velles scire id facillime per
 idem instrumentum assequens tenentibus ydem q' in mensura altitudinis
 donec seruasti nisi quod bacillus uertatur ad roris conis et extre-
 mitatibus non sursum iam et deorsum uti hinc sed transuerso uertatur
 Latitudinali rei.

MODVS MENSURANDAE POSTERIORIS

H. P. B.

IN
 NOMINE DNI
 AMEN
 EST QM
 IUSTITIAE
 CAUSAE
 DE Numeratione.

Ad Harmoniam suo spectant, Notatio numerorū et eorūdem prolatio.
 Notum ad omniū Notatio numeri (qui nihil est aliud qm per quem unumquodq
 generat) h. 10. Characteres ab Indis & Chaldeis adscitos qui sūt eiusmodi, 1 2 3
 4 5 6 7 8 9 0. Et hi quidem distinguunt in significatius et 0. Significatius
 sē p̄terea novem, ultima 0 qua ex nulla uulgo d̄r, hoc licet sē se nichil sēt t̄
 ad dextram posita, significationē et ualorē aliorū Characterū augēt in Numeratione.
 Quodd.

Primum ad idem. Prolatio in qua consistit numeratio, nihil aliud est
 quam apta numeratio secundum certa loca atque periodos ualorem amplificandi
 pronuntiat. Sono amplificandi gradus s. 3. comit deinde periodis iterum s.
 uel decies centies, dicitur numeratio facta a dextra uersus sinistram, ita ut pri-
 ma nota, sive extrema uersus dextram figura, sive numerus semel exprimat. 2da seu
 que proxima prima uersus sinistram, sicut decies scribitur notat. 3ta uersus si-
 nistram scribitur centies numerus, atque haec est prima periodus simplicium nemp numerus
 no, centies et antecenties. 4da Periodus milliis, haec 4to loco uersus fini-
 stan optat numerus millena, semel, 5to loco ubi posita est clausula 10. 6to 100 nu-
 merus. 7da Periodus a 7mo loco ubi notatur millena millia, semel, decies
 centies. 8da Periodus a 8mo loco Millies millena millia, ubi tres illi gradus
 similes numerantur et sic in infinitum.

Nota Quod si numerus pluribus notis descriptus et collecti summa longior fuerit
 ut eam sub paribus esse condiscas finis periodorum praeiens annosent aut
 distinguantur. quod fiet si incipiendo a dextris et procedendo uersus sinistram
 super 4to Characterem annotetur punctum. Rursus ab ibi procedendo uersus dextram
 super 2do qui quid character erit in ordine 7ma et sic alterius procedendum
 erit prout in hoc exemplo patet.

Exemplum
 Proponatur numerus hic Characteribus notatus sub, periodo uersus prope
 praedicti distinctus, 2. 3. 4. 5. 2. 3. 6. 7. 7. 5. 6. 2. Haec numerus,
 ita profertur Quies ter millies millena millia. Quadringentes quinquies
 millena millia. trecenta sexaginta septem millia sexaginta sex.
 Item 4. 5. 6. 3. 2. 4. 6. 7. 8. 0. 0. Si enuntiabitur. Quod uersus dextram
 millies millena millia. Sexcentis triginta sex millena millia. Quadringenti
 gena sexaginta septem millia octingenti.

De Additione

Additio est plures numeros in una summa collectio. Vel Additio est numerus pri-
 ma qua numerus additur numero et habet totum. Ad 7 species intelligendas divisio
 numerum promittenda secundum quod alias numeros dicitur digitus alius articulus alius compositus
 Digitus est qui denario non est ut 1 2 3 4 5 6 7 8 9. Brevis est qui in 20 est
 quales partes dividi potest ut 10. 20 30. 40. 100. 1000. &c. Compositus est qui ex arti-
 culo et digitis componitur, ut 12. 16. 36 &c. Additio potest fieri octo modis. Immo. Octo nu-
 meri ita collocentur ut primi primos ad 2000 respiciantur ut sic consequatur. Deinde line-
 a transversa ducatur qua numeros addendos distinguat a summa, postea factis uni-
 versis a primo loco usque deorsum des figuris in unum addantur. Nam quod ex additione
 provenit vel est digitus vel articulus vel Compositus. Si digitus sub illis quibus ex additione
 provenit ponentur. Si articulus sub illis 0. ponenda reliquis numeris servandis & Compositi-
 onem deorsum numeris sub illis ponendis reliquis servandis pro sequenti aggregato. Adhibet
 hoc modum primis ad 2000 referendis ubi simul aggregantur est. Sed pro servandis fieri.

Exemplum

$$\begin{array}{r|l|l|l}
 3 & 2 & 5 & \\
 1 & 7 & 6 & \\
 \hline
 5 & 0 & 1 & \\
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l|l|l}
 \times 7 & 6 & 5 & 5 & 8 \\
 1 & 8 & 0 & 5 & 1 \\
 \hline
 9 & 4 & 2 & 0 & 9 \\
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l|l|l|l}
 6 & 3 & 2 & 8 & 1 \\
 4 & 5 & 6 & 1 & 6 \\
 \hline
 1 & 0 & 8 & 8 & 9 & 7 \\
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l|l|l|l}
 6 & 6 & 6 & 6 & 6 \\
 4 & 4 & 4 & 4 & 4 \\
 \hline
 1 & 1 & 1 & 1 & 0 \\
 \end{array}$$

Sicut isti numeri addendi simul qui de supra linea sumo ergo numero a dextra addo 1.
 ad 8. provenit mihi digitus 9. que sub scribo addit. deinde addo 6 ad 8. provenit arti-
 culus 10. que totum de infra sub additis numeris sed 0. in unitate videlicet. scilicet. addo
 deinde 5 ad 6. sunt 11. cui 1. pro servanda 12. hic provenit compositus. Ergo deorsum
 ponentur sub scribo scilicet 2. reliquis 1. servandis. deinde addo 1 ad 7. sunt 8. cui 1. servan-
 da 9.

Probatio Additionis

Probatio additionis fit in eundem modum in primis ex numeris addendis qui de supra
 linea

lineam abiciant, & quoties fieri potest residuum scissim notetur. Deinde ex summa abiciantur iterum quoties fieri potest, si hoc postquam residuum concernens eis quoniam bonae fuit operatio.

Si ponantur diversi valoris numeri primo disponi debent omnes eisdem generis sub se invicem videlicet floreni sub florenis, grossi sub grossis deinde additio incipiat à minoribus ubi si aggregati exerceant ultra eum numerum qui superiorum numerum constituere possit, abiciendum est tantum quantum satis est ad constitutionem numeri superioris. Ab obolis igitur si eorum est usque ad 36 et reverentur 18 à grossis 30 quia 30 grossi constituent florenum unum et 18 oboli faciunt unum grossum.

Et hoc idem notandum quando floreni, grossi aut oboli proponuntur, in florenis potest enumerari quantumlibet in grossis non potest esse maior quam 29 quia si ponerentur 30 facerent unum florenum in obolis non potest maior poni quam 18. Additio vero numerorum diversorum valoris de quibus hic non nihil annotabimus non potest fieri per novennariam abiectionem sed per sequentem speciem scilicet subtractionem.

CAPITULUM III

De Subtractione

Subtractio est numerus ex eodem vel aequalibus ab aequali subtrahere. Distinguitur autem in duas species, videlicet in subtractionem a dextera et a sinistra. In subtractione a dextera ducatur quorundam linea transversa, deinde factis in principio a dextera subtractionis fiat hoc modo, si minor est inferior subtrahatur a superiori et residuum scribatur sub linea, si inferior aequalis est superiori nihil retinetur ideoque sub illis 0. ponenda. Si inferior est superior tunc puncto ad sequentem inferiorem sententiam addantur 10 superiori atque ita inferior subtrahatur a superiori.

penon aucto denario residuo scribitur sub linea punctis autem qui additur ad
 sequente auget unitate eandem, que simul ad eo a superiore subtrahenda e' utra
 modi praescriptam. **Exemplum.**

$$\begin{array}{r} 68 \ 54 \\ 39 \ 52 \\ \hline 29 \ 02 \end{array}$$

Si 0 a 0 subtrahenda sit 0 relinquetur. Si 0 a numero subtrahenda sit
 eius numerus relinquetur. Si numerus a 0 subtrahendus sit a 10 subtrahendus
 e' additio ad inferiorem proximum puncto.

Probatio.

Probatio fit omni q. abiectione. si ex numero a quo subtrahitio facta est
 abiciatur q. quoties abici potest residuum feruetur. Deinde ex subtrahendo ei
 residuo sumit; si n. haec duo residua conueniant bona subtrahitio. Que
 ratio. Sed per additionem hoc modo. Addatur residuum subtrahendi
 si numerus superior eueniat bona operatio.

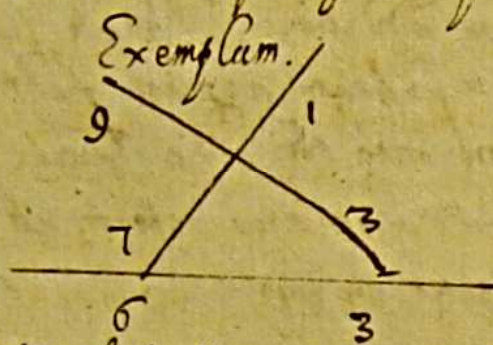
Et quod subtrahitio in numeris dicitur ualoris quoties ergo proponuntur
 duo collocari quemadmodum in additione. Deinde subtrahitio fit a sume:
 nis superioribus, quod si inferior a superiori nequeat subtrahi pleneque additio
 ad sequentem inferiorem, superiori autem tunc additio fitur. sequens continet in
 se ualoris numerum minorem; subtrahatur ergo inferior ab uicinis simul resi:
 duis ponatur sub linea uti patet ex exemplo

D. J. sol.

$$\begin{array}{r} 64 \ 30 \quad 2 \\ 18 \ 9 \quad 0 \\ \hline 46 \ 1 \quad 2 \end{array}$$

De Multiplicatione.

Multiplicatio est ductus unius numeri in alium. seu Multiplicatio est quando numerus toties additur quoties unitas in multiplicante continetur. Itaque multiplicatio alijs dicitur compendiosa additio. Ante operationem multiplicationis cognoscendum est quantum digitus in alterum ductus digitum faciat quod inprimis fiet hac ratione. Quando proponuntur duo digiti in se multiplicandi qui simul iuncti excedant denarium, prima è regione utriusque scribenda est distantia à decem: deinde distantia inter se multiplicanda, productum notandum sub linea: postea inferioris digiti distantia a superiori transversali subtrahenda residuum ponendum secundo loco addito etiam numero si prius servato fuerit hac enim ratione provenit numerus quem faciunt propositi numeri in se ducti

Volo scire quantum faciant septies novem scribantz ergo prima sub se invicem scilicet 7 et 9. deinde distantia a decem illis adscribantur que inter se multiplicata faciunt 3 postea 3 subtrahantur à 9 manent 6 quem numerum scribo secundo loco, itaque septies 9 faciunt 63

Est et alius modus cognoscendi valorem digitorum per digitos utriusque manus ubi a pollice prima numeratio instituenda est, tribuendo unitatem pollicis, indicis.

Indici binariū atq; ita deinceps donec quinariū pertingat auricularem. Sicut at
tribuantur eidem auriculari depresso ⁊ annullari depresso ita ut reliqui digiti stantes
sua erecti ostendant distantiam cuiuslibet numeri a denario. Si ergo proponuntur duo
numeri digiti vnus debet poni in manu dextra alter in sinistra secundum modum prædi-
ctum. Primum ergo erecti digiti utriusq; manus multiplicentur inter se. numerus ex mul-
tiplicatione proueniens mente seruetur. Deinde depressi digiti singuli lo ualebunt
Itaq; si hisce numeris addatur numerus prior mente seruatus efficietur numerus quem
faciunt digiti inter se multiplicati

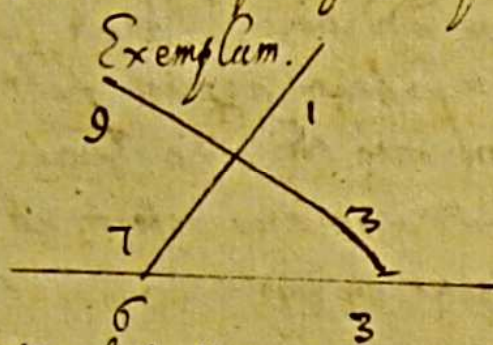
His præmissis multiplicatio qualibet absoluitur hoc modo. Imo subscribere multiplican-
tem multiplicando, ut omnes numeri ita se respiciant prout in additione et subtractione
deinde linea transuersa ducatur. Postea prima multiplicantis characterem multiplica-
per omnes characteres multiplicandi ex multiplicatione proueniet, vel digitus vel artica-
lus vel compositus, si digitus directe sub ipsa scribatur si articulus infra sub illis scri-
batur, reliquus aut numerus seruetur, si compositus dextra nota sub illis ponatur reliquus
autem numerus seruetur. Atq; hoc modo absoluitur multiplicatio si vnus sit character mul-
tiplicantis, si vero plures secundum hoc præceptum facienda est multiplicatio per alios multipli-
cantis characteres, ita tamen ut productum primum numerum sub eo incipias scribere qui
alios multiplicat cancellando (si placet) priore caractere quo facto omnia producta colligā-
tur per additionem aggregatum enim ostendet quæsitum numerum.

Exemplum.

Sint multiplicanda 436 per 4 hoc est quantus numerus aureorum debeatur mili-
bus quadringentis quinquaginta sex si singulis darentur aurei 4 pro vno mense. Primum er-
go 4 pono sub 436, ita ut 4 ponantur sub sex. Deinde subducta linea transuersali multi-
plico 4 per 6, et proueniunt 24, quatuor ergo sub illis scribo et duo pro sequenti seruo. De-
inde multiplico 3 per 4, proueniunt 20 cum duobus prius seruatis 22 Ergo 2 scribo

De Multiplicatione.

Multiplicatio est ductus unius numeri in alium. seu Multiplicatio est quando numerus toties additur quoties unitas in multiplicante continetur. Itaque multiplicatio alijs dicitur compendiosa additio. Ante operationem multiplicationis cognoscendum est quantum digitus in alterum ductus digitum faciat quod inprimis fiet hac ratione. Quando proponuntur duo digiti in se multiplicandi qui simul iuncti excedant denarium, prima è regione utriusque scribenda est distantia à decem: deinde distantia inter se multiplicanda, productum notandum sub linea: postea inferioris digiti distantia a superiori transversali subtrahenda residuum ponendum secundo loco addito etiam numero si prius servato fuerit hac enim ratione provenit numerus quem faciunt propositi numeri in se ducti

Volo scire quantum faciant septies novem scribantz ergo prima sub se invicem scilicet 7 et 9. deinde distantia a decem illis adscribantur que inter se multiplicata faciunt 3 postea 3 subtrahantur à 9 manent 6 quem numerum scribo secundo loco, itaque septies 9 faciunt 63

Est et alius modus cognoscendi valorem digitorum per digitos utriusque manus ubi a pollice prima numeratio instituenda est, tribuendo unitatem pollicis, indicis.

sub 5 reliqua duo pro sequenti seruo: tandem multiplico 4 per 4, proueniunt 16 cum duobus prius seruatis fiunt 18 quae scribo sub 4 nihil seruando, nullus enim restat multiplicandus Hoc exemplum est quando unus character in multiplicante ponitur et annotatur sic cum suo producto.

$$\begin{array}{r} 4 \ 5 \ 6 \\ \quad 4 \\ \hline 18 \ 24 \end{array}$$

Exemplum secundum in anno ponuntur dies 365, quilibet autem dies continet horas 24 multiplicando 4 in omnes notas multiplicandi proueniunt 1460, quae directe illis subscribo cancellatis Ergo 4 si placet binarium per omnes characteres multiplicandi multiplico scribendo primū productū sub eodem binario proueniunt 7300 qui duo numeri collecti, ostendunt anni unius horas 8760 exceptis sex horis quae ab astronomis in anno Solari adduntur.

c. Cifra per cifram nil significantem notam multiplica nil facit

Numeros in Cifras desinentes compendio multiplicabimus praetermissis cifris tantum significantes notas multiplicando, producto vero cifras à dextris addendo quotquot illa fuerint tam in multiplicando quam in multiplicante.

Examen Multiplicationis.

Primo ex multiplicando reiciantur 9 quoties fieri potest, residuum seorsim notetur Deinde eodem modo ex multiplicante haec duo residua multiplicentur inter se, à producto abiciantur iterum 9, quot enim remanserint post alteram hanc nouennary abiectionem debet conuenire cum residuo producti V.g. sint multiplicanda

$$\begin{array}{r} 5 \ 4 \ 3 \\ \quad 4 \ 8 \\ \hline 250 \ 64 \end{array}$$

Ex multiplicando abiciendo 9 manent 3. similiter ex multiplicante si abiecero 9

novem, itidem 3 manent, multiplico itaq; hæc residua ter 3 faciunt 9 quib; abiectis nil
manet. Similiter quoq; ex producto multiplicationis post abiectionem nouennariam nihil
manere debet uti patet.

$$\begin{array}{r} 3 \overline{) 9} \\ 9 \\ \hline 0 \end{array}$$

CAPITULUM V

De Diuisione

Diuisio est distributio numeri propositi in partes ab altero numero dato denominata. Sive
Diuisio est inuentio numeri qui toties unitatem contineat quoties diuidentus diuisorem.
Ideoq; diuisionem quidam dicunt compendiosam esse subtractionem, multiplicationi coniu-

tantam
In hac linea Denominatio numerorum consideranda: deinde Ordo. Numeri quidem
in diuisione tres præcipue sunt linea superior appellatur diuidentus qui maior est reliquis
diuisor. Tertio autem Quotiens dicitur.

Ordo communis est ordini antecedentium specierum. Illæ enim operationem suam incipiunt
à dextra sinistram versus. Diuisio est contra à sinistra dextram versus.

Quando ergo ponantur duo numeri diuidentus et diuisor linea ultima nota diuisionis debet
collocari sub ultima nota diuidenti, si diuidenti ultima nota maior sit ultimâ notâ diui-
sonis, si aut minor fuerit ultima nota diuisionis collocatur sub penultima diuidenti.

Dispositis hoc modo numeris vel est vel est Diuisio perficienda per unum linea diuisorẽ
vel per plures si per unum ad inueniendum quotientem potest adhiberi usus tabula Pytha-
goræ, ubi sic procedendum. Quare in fronte tabellæ diuisorem in superiori scilicet parte
diuidentum aut descendendo in eadem colama infra, quem si præcise inuenis procedere
etc ad latq; sinistrum usq; ad primâ colama et inuentum digitum nota pro quotiente
infra lunulam, quod si præcise diuidentum numerum non inuenis, proxime minore ac
cipe

accipe, et procedendo ut prius characterem inventum in prima columna versus dextram
 in quotiente scribe reliquum si quid superfuerit ad complementum diuidendi nota pro fra
 ctione ut infra patebit

Sint itaqz diuidenda 1770 per 6 posito superius diuidendo, diuisorem pono sub
 7 et quatuor quoties contineantur 6 in 17 quod facile quilibet vel meditando cogno
 scet, contineantur aut bis quare intra lineam pono 2 deinde multiplico 6 per 2.
 proueniunt 12 que subscribo directe sub 17, atqz postea subtraho manebunt 5 his addo
 7 et subscripto diuisore quatuor rursus quoties 6 in 57 contineantur, siue per mentis ope
 rationem, siue per mensam Pythagore inuenio nonies deinde multiplico 9 per 6 proueniunt
 54 que subscripta subtrahantur a 57 manebunt 3. His demum addo 6 et subscripto
 diuisore scilicet 6 quatuor quoties contineantur 6 in 30 contineantur quinquies que mul
 tiplicata per 6 faciunt 30 hoc productum subtrahit nihil relinquit Ergo diuisio est
 absoluta quotiens aut continet 295

$$\begin{array}{r} 1770 \\ 6 \quad \quad \quad 295 \end{array}$$

In diuisione per diuisorem plurimum notari totus labor consistit, unde inuentus e
 a recentioribus modus inueniendi per solam additionem et subtractionem ut talem mul
 tiplicationis et colationis notari cuitetur Itaqz primu per additionem conficienda est
 tabula parua ex lato diuisore, sic aut multiplicetur lmo ponatur seorsim diuisor et
 e regione eiusdem unitas deinde hic diuisor addatur sibi ipsi aggregatum notetur
 sub primo numero atqz e regione ponatur 2, huic aggregato rursus addatur diuisor
 et e regione notetur 3, atqz ita deinceps donec nouem numeri habeantur e quoru
 regione positi digiti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 quotientem indicabunt
 Quando numerus per alium numerum diuidendus proponitur lmo Diuidendus et di:

Divisor disponatur ut prius a sinistra incipiendo et procedendo versus dextram. 2 dola
 nula ponatur in qua numerus inclusus ostendet quoties divisor contineatur in dividendo 3 h
 inter 4 inter numerus tabula confecta quævatur numerus suprapositus, divisor vel si
 præcise reperitur, sumitur proxime minor è regione cuius numeri digitus dabit quo
 tientem 4 tu Numerus è regione digiti positus directe subscribitur superiori et
 subtrahatur ab eodem Residuumq; notetur quod semper debet eè minor divisor
 Hoc præceptum sæpius repetendum est, peracta enim prima operatione, residuo addit
 digitus dividendi sequens cui subscribitur divisor. Quotiens demum quantur et reli
 qua divisio perficitur ut patet ex hoc exemplo.

Sit dividendus iste numerus 8642640 Colloco istum numerum superius in
 senus aut pono divisorem nimirum 48 ponendo 4 sub 8 et 8 sub 6. à sinistris
 instituendo secundum præceptum datum operationem, intra lunulam quotientem hunc
 (180055. Frequenter contingit ut post divisionem peractam relinquatur numerus mi
 nor divisore quoties autem id evenit. Numerus is supra positus lunulam penes quotien
 tem ponendus est sub linea vero divisor debet annotari ut operatio perficiatur.

In ipsa divisione sæpe contingit ut ad residuum addito numero dividendi, divisor tñ in eo habe
 ri non possit, istud quoties contingit in quotiente cifra est ponenda et postea alius nume
 rus eiusdem dividendi adveniendus.

Quotiescunq; contingit in primis locis divisorem habere cifras, cifra versus primos divi
 dendæ characteres sub obijendo, numeri aut supra cifras positi cum ipsis cifris perti
 nebunt ad fractionem ut in exemplo.

Examen Divisionis.

Examen Divisionis omnium certissimum est per multiplicationem, Nam divisor multi
 plicatus in quotientem, si numerum dividendum protendat eo etiam numero addito qui per
 acta divisione reliquus fuit nihil est erratum in Divisionis operatione.

CAPUT VI

CAPITULUM 18

De Progressione

Progressio nihil aliud est quam additio compendiosa plurium numerum. Est autem duplex. Arithmetica et Geometrica. Arithmetica est in qua omnes numeri aequaliter se excedunt. ut in his 1 2 3 4 5 6 &c. similiter 2 4 6 8 10 &c. amplius 3 6 9 12 15 &c. Geometrica est in qua omnes numeri secundum eorum proportionem. se excedunt non habentes aequalem excessum ut si proponas eiusmodi numerum 2, 4, 8, 16 &c. in his enim numeris aucta distantia antecedentium a sequentibus aequalitas tamen proportionis eadem est quoties enim 2us in tertio continetur toties tertius in quarto et quartus in quinto &c.

In progressionem autem Geometricam Denominatio progressionis prima est consideranda. nam sine illa progressionis summa colligi non potest. Cognoscetur autem facile per divisionem quoties enim antecedens in consequentibus continetur toties reliqui omnes insequentibus. ideoque is numerus erit sumendus pro Denominatione si ergo antecedens in consequenti continebitur bis erit dupla si ter erit tripla &c. ut in his numeris 1 2 4 8 16 32 64 dupla est proportio. In his autem 3, 9, 27, 81, 243, 729, &c. est tripla

Progressio Arithmetica colligitur hoc modo in primis vide quot sint termini Progressionis numerum terminorum seorsim nota 2do adde primu ultimu. Productu autem appellabitur aggregatum Fractionum. 3tio vide quisnam sit par necesse est enim vel alterum tantum. vel utrumque esse parem.

Per dimidii pars numeri multiplicata aggregatum siue alterum totum proveniens est numerus ex multiplicatione ostendet summam progressionis.

Volo scire summam horum numerorum 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24. hoc est quanto sit numerus ictus campanae integri Horologii a prima usque ad quartam inclusivae. 1o itaque termini sunt 24 deinde adde primu numerum terminum. Scilicet unitatem ad ultimu terminum videlicet ad 24 proveniunt 25 sumo dimidii

Dimidiū panis nimirum 12 per quā multiplico 25 proueniunt ictus in integro Horologio 300

Progressio Geometrica colligitur hoc modo 1mo ultimum numerum multiplica per eū numerum per quem reliqui omnes sint multiplicati seu per Denominationem proportionis 2do a producto ex multiplicatione numero aufer primam progressionis 3^{tio} Residuū numerum partire per numerum unitate minorem, quotiens enim ostendet summam progressionis Geometrica.

Exemplum. Sit progressio tripla 1, 3, 9, 27, 81, 243, Denominatio proportionis est Tripla Ergo 2da datum præceptum multiplica ultimum terminum nempe 243 per 3 proueniunt 729. ab hoc numero aufero unitatem residuū manet 728 hunc numerum deinde diuido per 2 qui numerus minor est unitate nempe ternario tanquā Denominatione progressionis et proueniunt 364 atq; hæc est summa omnium terminorum in progressionem. Quando proponitur progressionis proportionis dupla non est opus ulla diuisione

Examen Progressionis.

Utraq; progressio probatur per nouennariam abiectionem. Residua enim ex summa et ex numeris qui colliguntur ^{si} inter se conueniant indicant bonam fuisse operationem.

CAPIV^{VS} III

De Regula aurea quæ uulgo Detri ap- pellatur

Regula Detri nihil aliud docet quam propositis numeris tribus proportionalibus quantum ignotam inuenire. Appellatur et regula aurea propter insignem hanc appellatur et regula trium numerorum.

Requiruntur in hac regula tres termini seu numeri qui debent ordine suis locis distingi ea lege ut primus locus et tertius veniant cum Denominatione, si itaq; 1° loco eruat.

erunt floreni et in tertio loco quoque floreni collocandi sunt quod si aliquando continui
erunt floreni, et in tertio quoque loco contingat post factam terminorum dispositionem
primum et tertium non convenire, reduzatur tertius ad eandem denominationem. Vg.

Si proponatur tale exemplum pro duobus mensibus expendo pro mensa florenos 32
quod pro uno anno solvere debeo, debeo annum reducere ad eandem denominationem
et collocare in loco tertio 12 quia tot sunt menses unius anni.

Absoluitur aut hoc modo lmo multiplicandum per tertium 2do productum deinde
per primum quotiens ostendet quartam numerum ignotum.

Ex amen.

Probatur hac regula per multiplicationem Item enim numerus debet provenire ex
multiplicatione secundi cum tertio et primi cum quarto et idem extremum et medium

Si contingent unitati vice numeri primum locum occupare sola multiplicatio absoluit
questionem unitas enim non dividit.

Si vero accidit ut unitas in medio vel in tertio etiam loco fuerit collocata sola
divisio absoluit questionem unitas enim ut non dividit ita neque multiplicat.

CAPITULUM III De Regula Societatis

Operatio regule Societatum nihil differt ab operatione regule Debt nisi quod hic
saepius iteranda sit Frequenter itaque fit ut mercatores vel quicumque socij conferant in
& qualiter pecuniam, quo fit ut lucrum inaequaliter accipiant, aut damnum subeant
sed pro ratione collatae pecuniae Quando itaque eiusmodi exempli proponitur lmo
Scribatur unigenique pecunia sub se invicem atque hic locus appellabitur tertius
2do

2do pecunia Singulorū in vnam summā colligatē Aggregatū reponatur in loco secū-
dum aut locū lucrum occupabit. His iam sic dispositis numeris Operatio perficienda ē talis
quot mercatores Societatem mercaturā habent iuxta numerū tertium cap. 7mi Quotiens cū
offendet quantum cuiq; mercatori cedat. Vg.

Sint duo mercatores qui in eua Societate primus contulit florenos 60 Alter 72 flo-
renos. lucrati sunt flores 36 quantum cuiq; cedat. Prīmū ergo pono in tertio loco
60 sub his pono pecuniam alteri 72. Hos duos numeros colligo in vna summā pro-
ueniunt 132 quod productum colloco in primo loco, lucrum aut nimirū 36 florenos
pono in loco secundo. Jam instituta operatione hic qui plus dedit plus accipiet, quicūq;
ming ming quoq; tollet ut Vg. qui dedit florenos 60 capiet florenos 16. Hic aut
qui contulit florenos 72 accipiet lucrum florenos 19. Porro valor horū numerorū
in fractione cognoscat ex cap. sequenti siue iste valor fuerit in grossis siue in obolis.

Probatio huius regulae fit per additionem si enim hi numeri qui cuiq; cedunt ad-
dantur simul debent lucrum produere.

CAPIVS II De Fractionibus

Ex Divisione oriuntur Fractiones quando enim diuisor non exacte in diuidendo
continetur, necesse ē ut aliquid inclusum ~~et~~ remaneat. illud autem indiuisum debet
collocari super lineam. Diuisor sub lineam ut habeatur integra Fractio cuius partes
primū sunt consideranda. Numerus qui ē super lineam appellatur numerator quicūq;
sub lineam collocatur dicitur Denominator. Denominator quidem propterea. quia

indicat in quot partes unum Integrum sit diuisum Numerator aut quia numerat
 quot sint partes sumptæ ex particulis totum continentibz. Legitur aut quælibet Fra
 ctio enumerando primo numeratorem deinde Denominatorem ut si sit fractio $\frac{2}{3}$
 legete hoc modo duas tertias, veluti diuisum sit integrum in tres partes dua vero ex
 illis cuiuslibet tantam cedant Sunt etiam Fractiones fractionum in quibus Minu
 ta proponantur non unig integræ sed unig alterig Fractionis ut si quispiam porrexit
 florenum diuisum esse in duas partes, dimidiu adhuc diuisum eẽ in tres partes, sum
 ptas autem ex illis esse duas fractiones fractionis scribitur et enunciatbitur hoc
 modo $\frac{2}{3}$ Valor cuiuslibet Fractionis in partibz notis cognoscete hoc modo Quæ
 do Fractio aliqua proponitur multiplica numeratorem per partes datum integrum
 constituentes productam numerum diuide per Denominatorem Nam quotiens offe
 det partes notas quibz data fractio æquiualebit.

Sit proposita Fractio $\frac{3}{5}$ unius floreni uolo scire quanti hic fractio ualeat
 in grossis. Multiplico 3 per 30 producantur 90 quæ diuido per 5 scilicet per De
 nominatorem et proueniunt. 18 quare 3 quintas unius floreni ualebunt 18
 grossos Quod uel inductione ipsa facile probatur quinta etenim pars unius flore
 ni ualeat 6 grossos, itaqz si 6 grossi ter sumantur ualebunt 18. Quod si Fractio
 proponatur alterig integri uelut marca. Aurei 24. Numerator debet multipli
 can per partes horu integroru ut proueniat ualor fractionis. Et hæc e breuissi
 ma ratio artificiosè supputandi.

Hæc prælegente Excellenssimo Dno Joanne Bandorowu A.
 titi Magro & Philæ Doctore Collega Maiore Ordinano A.
 strologo. In alma Inuicentate Prætorien a me Vladisleo
 Constantino Wiuski per Quadragesimâ Anni 1630 audi
 ta sunt.

DE EXERCITIO ANATOMICA CAPIT. I

Quid sit Anatomie?

Anatomie nunc est Graeca ex *ana* et *tomos* composita quasi accipitur dicitur sectione.
Duplex autem est Anatomie. Manualis et Contemplativa. Manualis cuius est quod soli corporis sectioni insistit: Contemplativa dicitur hanc quod partis cuiusque naturam et actionem et Usum contemplantur. Nos verum hoc Anatomie genus tractare volentes illud ratione tali describimus. Est ars partium humani corporis structuram finemque demonstrans. Locum generis in ea describere non occupat, quoniam Anatomie est habitus intellectus: cuiuslibet actus, cetera in describere potest differre obtinent rationem, ut n. Anatomus partem corporis non habeat rationem unamqueque illius partem explorare spectatur; ita quod obtinet Anatomie eina quod veritatem bene dicere partem humani corporis non vero totum corpus. Quo autem Anatomie Contemplativa a Manuali differat duo haec in describere adhibemus, structuram videlicet et finem. Sicut n. Anatomus Speculativus partium compositionem artificiosam indagat: compositionis personam finemque hoc est actionem partium atque usum.

Cap. 2.

CAPITULUM II

Quot sunt Anatomia partes.

Sex de facultatibus & humanae corporis unum regunt: naturae quippe, Vitales
et Vitalis. Sex quoque et in corpore et Anatomia partes: videlicet
Infima Regio in qua principium naturae visibilis residet: Media Regio; in qua
sedes est visus, auditus et organa: et Summa Regio quae cerebrum continet, secundum
tam directionem quam extensionem fundamentum. Et non prima Regio abdominis
videlicet ita media toralis, summa Capitis vocabitur nuncupatur. Insuper Regio In-
fima a cartilagine encephali, et ossibus pubis terminatur, a parte posteriori
quing. vertebrae lumborum habet usque faciem. Arvensis carne tota est, atque
in duas dividitur partes laterales videlicet et mediales. Superiores laterales par-
tes, Hypochondria Graece, Quarta Latina appellatur: Media vocatur
lumbi, Infima vocatur Iliaca. Media abdominis pars superior Epigastri-
ca dicitur, Media Umbilicalis, Infima Inus venter appellatur. Secunda Capitis
non Regio, a prima colli vertebra incipit, et in Cartilagine encephali atque
diaphragma terminatur. Haec Regio partim ossa est partim carne: quo facilius
ad sui dilatationem conspersionemque fit. Summa Regio tota ossibus cir-
cumscripta: a vertebra incipit; ad primam colli vertebrae finit. Secunda vero
ante oculos motui subiecta est deservit, qui a cerebro transeunt a proprio
fonte proficiunt: ideo artus doctrinae summae ipsi corporis regioni equi-
lans. Ordinetur autem ab infima Regione cum Anatomia partibus: quod
haec visera putredini valde obnoxia complectatur.

CAPITULUM III

Graduumordo

Intra se quae circa Anatomia nostri corporis partes cuiusque spectantur
videlicet putredinem, Accidens, et Causa finalis partes. De putredine loquen-
tes partes materiam offeremus: conspiciet nimirum semine aut sanguine an-
te et contentis partibus simplicioribus si fuerint dissimilantibus atque organica.

Dixerunt n. est duplex eē in nro corpore partes, alias simplices et si-
 milares q' in partes se simplices nō resolvunt sicut of caro mem-
 brana: alias compositas seu quod id est dissimilares Organicas
 instrumentales (Sunt Splanchnica) q' ex partibz simplicibz constant. Ac-
 cidentia partibz contemplantes. Quāvis videlicet Qualitatē et Sitū, Di-
 titatē usq; tā continuā qm discretā: Qualitatē, ut noster po-
 tam temperationis, modū substantiā, figurā, motus, Sitū considerantes
 una & de connexu loquemur, quē pars in ratione respicitur et. Ulti-
 mo semper de cāa finali loquemur, finis n. grā et structura talis, et
 accidentia istiusmodi parti accidunt.

DE ANATOMIA
 PARTIUM
 CAPITULUM I.

De numero partium abdominis.

Duplex est in abdomine partes. Cōtō alia, alia propria. Cōtō
 est 4. videlicet cutis, adeps, panniculus carnosus et membrana eorū musculis.
 dnr eorū quia nō abdomen solum, nō solum tibi totū corpore nō tegit.
 Partes propriae sūt multa, Musculi autē abdominis 3. Peritonaeum, Di-
 phragma, Ventriculus, Intestina, Pancreas, Mesenterium, Secum, Vesicula
 biliaris.

Uterus, Lien, Testes duo, Uterus, et Vesica urinaria. De his et
 prima haec Anatomia parte nobis e' sigillatim tractandum. Et ordine quo
 superiori capite actulimus.

CAPITULUM II

De Cute

Restat iam in ordinem docere et anatomia descripta; Cuius imprimis
 apponemus: docemus remanere Cutis, Accidens huius generis. Cutis quae huius
 est a facultate formativa propria et determinata quae Cuppica pinguis ap-
 pellatur; ex semine et sanguine simul mixta. Et de sanguine quidem quod
 sit non. Quibus nulla est difficultas; de solo semine videtur aliquantulum
 se. Verum tamen ex eo arguitur quod affertur tunc difficile, tunc dissoluitur.
 Quamvis n. partibus huius unitas non coalescit nisi per medium heteroge-
 neum; ita ut non e' semen. Sed Cutis huius unitas non coalescit per medium
 heterogeneum nisi, ut patet circa omnem. Sed Cutis huius unitas e' semen. Accidens au-
 tem huius partibus unitas continua et discreta; Quatuor autem huius. Unitatem
 continuam quod dicitur; hoc tanta est quae corporis totius; Et n. Cutis to-
 tius ambigua huius corporis tegumentum. Unitas esse voluit non, nec e' ad
 crassam; q' e' membrana altera et tunc sibi annexa habere. Latini
 Cuticula, Graeci Epidermion aenei. Signatur hoc e' sanguine in cute bulli-
 ente et quasi efflorescente; et gignit ab ambiente frigido densante et u-
 nicate; quemadmodum id in utero huius per sepe experiri. Quali-
 tas Cutis in pota nati, temperamento, modo pulchra et forma consistit.
 Loca nati e' Cutis, quod respiciunt, semper e' huius; ita quod a se-
 nullis huius externi, organum ad quatuor appellat. Semper mensuratur
 mediorum

reddere e' tam in aeris qm in passivis Qualitatibz. producta n. pars
 hac est ex semine quod frigida et secali qm pars; et sanguine; qui
 calida humidaq membra corpora: ita iure merito sanguinis feminis mis-
 cella eius temperiei origo existat. Modus substantia e' cutis quod fit ter-
 sibilis membranans instar existat et quod densitate nonnulla consistat. Dicitur
 nonnulla densitate propterea q. e' cutis cribri ad instar: q' ei porositates adeo
 se arcto ut oculis conspici nequeant. Figura e' eam partiu' quas circum-
 dat. Sita e' in extrema corporis parte: ita grate emuncto rursu arctata:
 no' omnium partiu' est. Fimis est cutis custodia partium subiectarum. Custodia
 aut partes cum per quantitatem suam tum per qualitatem atqz situm. Per quantitatem
 quoniam omnem ambitum corporis substantia sua inuestit, et velut tunicam illi de sedat
 Hoc et cuticula facit quae imprimis se obicit iniurijs externis densitateqz arctet ea a
 corpore qualitatem qua subiectis partibz efficere posset per qualitatem. Temperata enim
 cum sit facile ad sensui communi representare potest quod calidum innatam partim in
 temperantia offendere valeret. Accedit porro sitz cutis fuliginibz et inutilibz humoibz
 expurgandis idonea: idonea et recipiendo aen ad caloris instar euentationem Praeterea
 to quod sit organum ultimi tactus, et proinde iudex eorum quae profutura sunt aut noci-
 tura. Sitqz quoqz ad eundem finem conducit plurimu' obstitit enim cutis in iniurijs ex-
 ternis omnibz atqz easdem substantia propria arctet. Huc idem spectat debilissi-
 mam ee corporis nri partem. proinde ad eam excrementa omnia e' toto corpore protu-
 di illaqz a cute ut a parte debili recipi, ut sic iure merito universale corporis nri e'
 munitionum appellatur.

C. A. P. V. III
 De Adipe

Structuram adipis quod attinet, manifestum e' ex sanguine in corporibz nris. oem pin-
 guedinem generari. excisa enim generatur facile: quod seminalibz partibz minime.
 nunquam usu venire consuevit. Oportet aut hu pinguem hu tenuem sanguinem ee qui

qui generandō adipi idoneus existat. In quem quidem quem effectus testantur Super suo prin-
cipio: tenuem vō crassus etenim per venas angustiores ad adipis generationem clabi nequi-
ret. Accidunt adipi Quantitas Qualitas atqz Situs Quantitas ea ē quod totam conuer-
sit corpus ita nichilominus ut pars maior illig abdominis regionem occupet. Mira
quoddam nāe providentia in eo cerni dē quod cordi feruicillissimo visceri, copiosissimi
dederit adipem qui nullo unquam calore partis eliquefeat. Qualitatem quod spectat
hāc temperamentū modumqz substā adipis constituit, et temperamentū quidem par-
ti huic calidum humidissimū est. calidum quidem quoniam flammā facile concipit nec
aridum ligni instar aut tenue admodum stuppā existat. Humidissimū ēē sensus ipse et
mollities testante. Modus substāe adipis is est quod hāc pars sit densa, quod a calido
liquetz à frigido denset. Situm habet adēps sub ipsa cute non nullis partibz exceptis
ut pote fronte naso velis manuum plantisqz pedum. Finis adipis est partium subiecta-
rum custodia ad quam quidem finem conuertit adēps quantitate sua quatenus omnes con-
uertit partes qualitatem, cum temperie fouet calidum innatum partium subiectarū. Ultra
hoc densitate sua spiritus in corpore cohibet, nec eos facile diffilari permittit. Hyemnis
tempore concretus adēps vnit calorem partium conseruatqz subnēdiā vō eliquatqz nu-
trimentum est partium, qua ratione substantia sua calidi innati substāam auget.

CAPITULUM IV

De panniculo famoso et membrana cori musculis.
Adipem sequitur membrana, quam panniculū carnosū Anatomici aiunt nō quod
carnosa sit in hoibz, neruacea etenim ē forte sola excepta. Sed quod in brutis vōbz ta-
lis existat omnem membrana hāc structurā ex semine habet quoniam ex sanguis est
et alba Quantitatem eandem quā et cutis obtinet quā aque corpus hominis ac illam
vestit. Exquisitissimi autē ē sensus ut proinde honoris rigorisqz atqz disconuulsioni mo-
tu prope primariū subm existat. Figuram eandem obtinet quā et partes eius officio
circumduca. In brutis sita ē statim post cutem fibrasqz plurimas hē. In brutis prope
omnia mouent cutem. In hominū corporibz inter cutē et panniculū de quo loquimur medi-
dig interuenit adēps. Partis eius finis ē partium subiectarū custodia tutellaqz quod.

quod cum structura sua et substa membranaria effiat, tumijs quæ sibi accidere vult agit. Fortis enī cum sit et facile extensibilis, cum augetur partibus cedit, tum robur illarum innata firmitate auget. Ut vō oēs defendere partes omnes velut gremio complexa ē, quarū calorem temperie sua frigida auget quadam Antiperistafios ratione, atq; eandem sua densitate fouet. Sita ē in ambitu corporis, ut primam se exponat iniurijs omnib; sensus doceat. que intemperantia calidi, frigidi, humidī atq; sicci ad vitia partium vim effundere possit. Membrana communis masculis tenuissima ē seminalis ex quibuslibet sensu, temperie frigida et sicca in ambitu corporis collocata. Hinc vobis structurā eius collige et accidentia æstimate. In ea eā finem nāc habuit ut musculosis corporib; velut custodem apponeret et sua eū firmitate et sensu acquirere plurimū corporib; quæ circumdet prodest.

DE MUSCULIS IN GENERE.

Quod Latini tacites hoc Anatomici musculos vocant sunt aut musculi carnes in ambitu corporis potissimū residentes, motui voluntario designate. Constructi sunt musculi ex carne simplici, fibris, vasis tubis et membrana propria. Primariū ē motus caro voluntarij instrumentum. cui primo et perse actio voluntaria debet. Fibræ sunt partes motū adiuvantes earumq; firmitatem afferentes Oriuntur potissimū à ligamentis partium habentq; substantiam longitudine tenuitate q; filo crassiorem prope æqualem Venæ et arteriæ dantur sunt musculis ad custodiam horum erimope et vivunt et nutriuntur. Nervi sunt organa sine quibus musculi operari nō possunt. Deserunt enī spūs animales et vna impenū à cerebro musculis. Quātitas harū partium eadem nō ē, aliæ enī maiores sunt aliæ minores pro ratione partium quas movent. Anatomici nonnulli volunt musculos eē numero 405 quidam plures efficiunt, jūdelicat qui ex vno musculo plures efficiunt. Figura harū partium diversa ē, alij enī recti et alij obliqui, alij trigoni, alij pentagoni alij circulares. Temperamentū omnium calidum ē humidamq; qm̄ in orb; maiorem extens partib; molem caro obtinet. Anatomici musculū unū quemq; in tres diuidunt partes in caput videlicet ventrem et caudam. Caput ut plurimū ex ligamentis osium constat, venter carnosus ē cauda nervosa sæpeq; tendine aucta. Est autē tendo corp; dū musculū firmū validumq; ex nervis, p̄ fibrisq; musculi productū. Firmi musculom̄ ē localis motio partium quas circumdant. Mouet aut partem eā totū suū corpus caput versq; contrahunt breuig; reddunt.

CAPITULUM VI

De Musculis abdominis

Abdominis musculorum pars huic est de qua præcedenti cap. locuti sumus. Structura Quantitas sola inquiri debet et ea quidem potissimum discretata tum Qualitas Situs et Actio seu finis. Quod attinet quantitatem octo sunt musculi abdomini mouendo destinati quatuor à dextera, alii à sinistra parte: in illorum medio reposita est linea recta alba in regione umbilici ad pubem usque. Quæ linea est alba corpus densum, candidum, nervosum, et tendinibus musculorum abdominis productum. Primi musculi ab utraque parte sunt descendentes duo, dicuntur obliqui à fibris quas obtinent obliquas. Hos sequuntur alii duo descendentes obliqui appellati qui duplicem tendinem habere conspiciuntur in quorumque medio duo tertii musculi recti à fibris rectis appellati confederant. Ultimi duo ex fibris transversales ex fibris ducuntur, obtinent enim fibras non in longum obliquas sed circulariter protensas. Ad musculorum horum qualitatem hoc spectat. quod recti musculi tres, quinque quatuor inter sectiones albas habeant. Græci has $\alpha\pi\omega\mu\epsilon\pi\epsilon\sigma\theta\epsilon\beta$ vocant. Ad situm musculorum horum id spectat quod omnes ab ossibus pubis, ilium, lumborum originem sumant. Primi quoque obliqui duo in sextam et septimam costas pectinatim desinant. Obliqui secundi duo in costas quatuor illegitimas terminantur. Desinant vero recti in pectoris ossa, transversales aut in ultimas costas. Est vero actio musculorum abdominis non alia quam compressio ventris, hoc est partium in abdomine contentarum. Quæ enim octo simul musculi agunt cuncto subito in se concedit venter cum vero dextra tantum pars vel sinistra agit tum dextra solummodo vel sinistra regio abdominis coarctatur. Ad quæ quidem compressionem ventris non solum exturbatio fieri sequitur verum etiam expiratio vehemens et diuturnior aënis in pectore detentio.

CAPITULUM VII

De Peritoneo.

Musculis e regione abdominis subnotis subito sese membrana tenuis offert quæ Græco nomine $\pi\epsilon\pi\epsilon\tau\omega\nu\epsilon\sigma\theta\epsilon\upsilon\sigma$ nuncupatur. Continet membrana hæc instar cuiusdam saci viscera omnia in uno ventre contenta quibus etiam arte adeo coniungitur ut cuius de secundo munem tunicam largiatur. Constructa est membrana ex seminis firmiore densioreque parte: proinde firmissima est multumque compacta eam vero quantitatem obtinet quæ abdomen

abdomen totum succingit enim viscera imò regionis omnia et velut complexa suo coarctat. Si-
 vo tenuis admodum est telisq; araneam similis: haud quaquam simplex est sed ex duabus vel
 lamina complicata. Naturalis potentia membrana haec est quod exquisitissimi serigor
 ganu existat. Temperamento est frigidum siccaq; quoniam ex sanguine et alba atq; ex semine tanquam
 ma producta. Modus substantiae eius membranae, is est quod densa sit, firma, fortis exten-
 sibilis. Figuram peritonei rotundam obtinent oblongamq; et reuera sacco non abfimilem. Situ
 is eius est quod partes abdominis contineat omnes vnde si rumpatur aliqua vel etiam dilatetur
 ad unius membranae ruptio nem dilatetur tum heri & duo genera hoc est vel ornamentalis vel
 intestinalis subsequitur. Ornentalis est quando omentum ipsum per ruptam peritonei partem inci-
 dit in serotum. Intestinalis est cum intestinum sua est dimotum. Tede finis peritonei est ut
 partes abdominis custodiat ad quem quidem finem quantitate primo deinde qualitate
 locu situ suo facit. Quum enim magnitudine sua viscera imò regionis omnia complectitur
 tum iure merito custos omnium dici debet. Accedit quod duplicata existens magis resistit
 omnibus quae ab extra partes impetere possent. Temperamento qualitateq; passibilis sua
 velut frigidum circumstante calorem innatum partium fouet ac tractat. Substantia ratione est
 dit se ad partium extensionem quas continet, nec eas unquam aut offis duplie ladi aut ma-
 seculum motu immoderate percipi permittit. Succingit enim ut iam diximus partes omnes quae
 viscera abdominis circumstant ex quemadmodum fibrarum officio archissime alligatur ita
 parte ea qua viscera respicit libera multoq; humore madens consistit quo facultate edque
 continentur partes moueri queant.

CAPITULUM VIII

De Omento

Ut in cauitatem abdominis penetrastis statim conspectui vros se offert omentum mem-
 brana pinguis innumera venis, ventriculo firmissime alligata quae Graeci no-
 mine suo $\epsilon\pi\epsilon\epsilon\lambda\lambda\epsilon\omega\nu$ dicunt. Structura eius partis ex duabus ex duabus est membranis
 venis plurimis, nervis, arterijs adipe multo. Membrana exterior ortum habet ab
 extrema ventriculi tunica, interior ab ea peritonei parte qua diafragma inuestit
 ut recto iure à nonnullis Omentum peritoneum duplicatum appellatur. Venas in nu-

innumeras fit à trunco portæ exortas fit et arterias frequentes nervulos vò a sexto
 coniugio paucos Copiosissimq; ea partem obsidet acers. Accidentia eiq; membrana seu
 partis quod attinet sciendum è eiq; magnitudinis membrum hoc è quod et ventriculo fi
 do obtegendo et gracilib; intestinis conuestiendo sufficiat Raro in hoc infra umbili
 cū descendit nisi ad in brutis penè omnib; conspicitur Temperamento è frigidò
 siccoq; respectu membranarum, calido, humido, ratione pinguedinis qua redundat ex
 teri aut facile ea pars ad ventriculi extensionem p̄t quoniam subtata membrana exi
 stit propter quā etiam causa densa firmag; è. Figura marsupij cuiusdam obti
 net, duplici enim tunica infimā ventriculi regionem complectite Alligatz firmissime
 ventriculo fundo tum veni sinistro et intestino. Usus finis q; illig è calidi innati
 ventriculi custodia Quaterq; em temperie adipsa calida humidag; viscera fouet. eate
 nq; illig calorem insitam ei sua auget Adunt et venæ frequentes valde nò leue ad
 eam rem momentan, sanguin; em calido et humido quem continent feliciores ventricu
 li coctiones reddunt. Quū vò fundo ventriculi arete adeo pars hæc alligatz tum a
 parte inruit soli sedulitate capioni iuuandæ destinata è, cu ois hæc in imo ventriculi è.

De Anatomia Ventriculi.

Prima actionis organū è quod ventriculi nomine appellem; cibi et potiois recepta
 culū hilitatiu; sedes è. Constat hoc visq; membranis trib; trib; q; vasib; lma mem
 branarū è quæ interna propria appellat; nervosa hæc et tripliu; genere fibrarū præ
 dita, non solum em longas aut transuersales verum etiā obliquas villis obsidet Cru
 sta hæc obsidet exteri; parte qua cibos tangit, quæ è tertie coctionis ventriculi ex
 crementum. Membrana secunda ex terra propria appellat; carnosior prima, solis q;
 fibris circularib; conspersa Vtrâq; harū communis tunica obsidet densa solidag; quæ
 quoniam a peritonæo exorite ideo sententia omniū communis appellat; Vasa ventricu
 li que dixi tripliu; te veras videlicet à trunco portæ transmissas, quarū beneficia na
 tite arterias a ramo ~~ad~~ celiaco ^{ex} ~~prodeuntes~~ ex quib; omnem vitam obtinet. Ner
 uos insignes à sexta coniugatione exortos in os superiq; ventris potissimū implantatos.

unde exquisiti firmi sensus existit. Accidit huic parti Quantitas quæ in suis salsis est multo
cibi et potui excipiendo idonea tum Qualitas quæ in pluribus suis generibus consideranda
primo est ea naturalis potentia obtinet quod secundum officium superius appetentis
cibi et potus sit sedes. secundum vero fundum coquat et alteret cibos quos assumpsit et in hili
substantiam conuertit. Adde et tertiam nempe quod vis sua. usita per internum officium quod naturali
sua virtute reserat hili iam concoctum ad intestina deturbet. Temperamenta ventriculi frigi
dum est potius quam calidum, cum ea pars membranacea sit et ex sanguis. Occulta igitur vis sua potius quam
calore cibos in hili conuertit magis quam alienis viribus quam proprijs agit. Coquit etiam ea
rum partium quæ se circumstant calore, ut pectus omenti, iecoris, cordis, lienis, venæ et arteriæ
descendentis, curia hæc contentos in ventriculo velut in labete cibos coquant, alterant dis
solvantque ut in proprietatis occultæ facultate quæ assumptis in hili conuertat. Figura
ventriculi rotunda est oblongaque, modus substantiæ qui membranarum, firmum enim in visum est
concorrugatur facile tum extensio idoneum. Situm pars ea in medio epigastrii sit supra
umbilicum ita ut eundem duorum digitorum latitudine non attingat. Maiorem vero sui partem
in hypochondrio sinistro natura collocavit. ut æquilibre hominis corpus efficeret, quod
lieni iecore longe minor existat. Licet vero undequaque sibi continetur ventriculus est tamen
in tres potissimas secatur partes videlicet officium superius quod ventriculo ipso carnosum
est, fibrasque circulares habet et sub cartilagine ensiformi sedit deinde in officium infer
ius quod etiam carnosum est ventriculo viliusque transversalibus præditum prominet ad superioris
partem, in dextra corporis collocatam parte. At vero officium superius stomachi ita inferius
παλωρον Græci appellant. Habet autem comprehensionem ventriculi non solum cum intestinis
verum etiam cum œsophago, lingua, ore, palato, hæc enim propria sua tunica quæ interna dici
potest inuestit. Est vero ventriculi finis hiliificatio hoc est cibi atque potus attractio, retentio
attracti concoctio atque iam præparati hili ad intestina transmissio. Ad eum finem non minus
structura ventriculi quæ accidentia faciunt. Et structuram quidem quoniam rectarum fibra
rum officio cibos ab ore trahit quo etiam singulariter officium superius tanquam ad æqua
ta sedes appetentia facit. Attractum cibum fibræ transversales ventriculi continent, illarum
enim officio adeo sese arctat corrugatque ventriculus ut inter cibum et ventriculi tunicas
nullum ne nimium etiam intervallum intersit. Obliquæ fibræ hili iam connectunt per officium
inferius

inferius ad intestina protrudunt aperit aut sese supra ventriculi pilorus ut iam maturita-
tem cibi portionisq; persensit superius aut orificiū id prominet longeq; angustiq; strictiq; qd
Stomacho existit, ut neq; quid incoctū nec bene comminutū ad intestina descendat. Venæ
arteriæ, nervi, quib; pars ea p̄dita ad custodiam faciunt nutritionem videlicet vi-
tam atq; sensum. Quod accidentia attinet hæc plurimū ad supra assignatū finem cō-
ducunt. Quantitas enim multo cibo multaq; potioni excipiendæ per quā opportuna
existit. Naturalis potentia membræ internæ vi ac proprietate occulta suavitē
boni substantiæ corrumpit ita formā hili introducit. Hæc etiam ex figura faul parti-
b; q; extensibilitas quoniam utriq; cibos assumere plurimos coercere q; p̄ hō-
im mento aut cū ore et palato connexam habet ventriculū cum primā præparationem
sui operis in ore accipiat. Ibi ip̄s sentit subito quæ præfutura sibi sint aut nocitura sen-
tit aut eiq; tunicæ officio quā ip̄s de se partib; om̄s pars omnib; ministrat.

CAPIV

De Anatomia intestinum.
Construxit nam intestina ora e tub; tunicis, venis plurimis arterijs atq; nervis. Membra
na propria intimaq; illa dicitur quæ cū hylō contactū h̄t, nervacea tota e solis q; fibris cir-
cularib; prædita: quas tñ longe qñd; firmant validioresq; reddunt. Hanc quæ sequit̄ tunica
carosior quodammodo e fibrasq; circulares obtinens. Dicit̄ ab Anatomicis propria externa.
Utraq; hæc tunicarum tertia circūdat fortissima firmissima q; quæ ortam omnem à pen-
tōneo accipit. Venæ prope innumere in substantiā cavū partū inferunt̄ oēs à ramo mesenterico
aut trancō portæ Exortē Arteriæ venas comitat̄ ex mesenterico itidem dēductē ramo, quæ
ant̄ am deferunt intestinis. Nervos pars ea accipit a sexto coniugio cerebri ut nãa sensu sen-
s; exquisitissimi esset prout revera existit. Quantitas intestinorū insignis e raris e
longitudo præcipue. Volant enim Anatomici recentiores intestica ressecata et flatu impleta
septies id cadaver cuiq; sunt superare. Licet vō vnde quæ illa sibi continua sunt, tñ dupli-
cia eē Anatomici volunt, nempe tenuia atq; crassa. Tenuia tria statuunt, Duodeniū, Jejunū
et Ileon. Tria quoq; crassa Cecum, Colon et rectum. Duodeniū id vocant quod orificiō ventriculi
intestino continuū existit. Duodeniū dictū quod longitudinem duodecim digitorū raro supe-
rare cernat. Nullos intestinū hoc anfractu h̄t, nullos etiā a ramo mesenterico venarū

venarū ramulos accipit. sed omnes à trunco portæ mutuab, quā quid em vend recto quodam tra-
nate per suū corpū feruntē nō aut oblique instar ceterorū intestinorū per tunicas suas discarnunt
insigne ē intestinū hoc meabrē biliaris quem à vesica fellea transmissum hē ut eis offō munere
q̄ bilis e corpore per intestina efferat. Proximū intestino huic ieiunam ē omninoq̄ continuum
ieiunā ideo appellat̄ quod secantibz vacuū semper occurrat, multū tam id anfractibz contortū ē ve-
niq̄s prope innumens oblique positū p̄ dictū discurnit id per totā umbilici regionem nō nil
ad illa profensū. Habet aut̄ tres has potissimū vacuit̄is causas imprimis ieiunis ieiunā tatem
quod continuo ex eo intestino rapit, leinde venarū multitudinem quā hylā contentā fugunt va-
lue et ad ieiunis portas deferunt. Tertio fluxū bilis hylā plurimū confert ut intestinū hoc
ceteris inaniq̄ existat. Neq̄ sequit̄ sic ab ilibz dictū quod in illis potissimū partibz imoq̄
ventre deuret. Longissimū ē intestinū dolois iliacis sed es sepe q̄ se pig herid̄ occasio di-
scernit id ab intestino ieiunā quod ming rubescat venasq̄ obtinet pauiores. Atq̄ hoc in-
testinū in cæcum terminat̄ quod nō nulli monocolon vocant. Est aut̄ intestinū id insignis ma-
gnitudinis ventris cuiq̄dam capacitatē adæquans. multis cellis p̄ditū, breue et laxū. Sepi-
us hoc ventre, plures menses excrementa coereen possunt. Intestinū colon cæcis omnibz
in amplissimū ē p̄ditū receptaculū flatibz q̄ magis obnoxium. Multa hanc partē pingue
do offolat, multā camerā efformant ut mirū nō sit vehementissimos in ea parte sepe crucia-
tus vorari, quā cruditatibz plurimis coercendis oportuna existit. Alligat̄ hoc intestinam
veni sinistro ventriculoq̄ subensū ad partes abdominis posteriores rapit. Continū illi
ē intestinū rectū lumborum regionē ostiq̄ sacco peritonēi interuento fortissime alligatū.
Rectum dicit̄ quod nullos anfractz gyrosq̄ habeat. Sed rectū deorsū ferat̄ in extre-
mā intestini huius portio quædam carnosā sed et fibris circularibz donatā, motz voluntarij
instrumentū ut ne nolentibz nobis excrementa ē corpore efferant. Finalis cā ē intesti-
nū distributio hylā hoc ē substā in ventriculo genitā benignioris ad ieiunā inuicē vō
extra remissio. Concurrunt ad eū finem membrans imprimis fibrarū offō, cū em hylā à supra
deorsū arctant̄ tampl̄ hylā substā in ventris et extra corpū propulsio. Atq̄ hunc motū
intestinū Anatomia peristalticū appellat̄ in quo superioris arctant̄ partes inferiores
collatant̄. Faut̄ et vniū quā in nameris sunt intestinis ad eandem distributionē q̄
benignū fugunt hylam hūiditū quarundā vniū ex suctū q̄ ad partes ieiunis ducunt. Neq̄
vō quantitas insignis adeo fini alteri oportuna fuit, aut hī partē anfractz ac per abo-
domen.

totum dissepsum quam ut longo tpe in intestinis hinc contentis meliores omnes sui partes intestinorum offe ad officinam sanguinis transmissas habeat. Sita ea eē prope ventriculū natura voluit quo commodig inunctas sibi velut partes explere posset. Ut ne id aliquid naturā vim utilis et alimentary subterfugere posset. mo hoc colon vis formatrix est mollita que magnam hinc partem longo tempore cōterere posset ut aut crassa et feulentia hinc portio citig e corpore prodiret mentū biliarium acrisse feruidi humonis canalem, intestinis natura inferuit ut eo promptig expultrix vis succi cerimoniam irritata ad inutilem sarcinam deponendum incitetur.

CAPIVS LX

De Mesenterio et Pancrea.

Mesenterium membranosū ē corpus intestinorū partes inter se colligans, constructū ē hoc visq ex membranis duabus, venis, arterijs, nervis, adipe glandulis Membranarū utraq ex ligamentis vertebrarum, lamborū, ossis, Sacri et ilij procedit. Venā a vāno mesenterico omnes sunt exorta, ordinēq frequenti valde et prope in numero in partis eius sustinam implantata Inest hinc venis occulta quēdam vis benigniorem ad se partem trahendi, attractūq nō solū preparandi ad formā sanguinis veni et preparatū ad portus iconis deducendi. Atq hinc primaria mesenterij portio cui cetera ad custodiam sunt data Arterid quē mesenterij sunt a ramo mesenterico pōdeant: nervi a sexta cerebri coniugatione Media venarū spatia glandula occupant, spongiosa corpora sugendis excrementisq componibq destinata Adest et copiosq adēps qui magnā mesenterij partem obtinet. Ea aut ē organi huius quantitas quē colligandis intestinis sufficere pōt Quē qm duplicia sunt tenuia et crassa ideo et duplicatū homini mesenterij existit: aliud quod tenuia inter se intestina iungit copulatq ^{ME} ~~ME~~ βερρον appellatū aliud quod crassa ^{ME} α βοκοδω v Anatomistis dictū. Et si vō temperies eius membranarū ratio ne frigida ē et secca. tum qz plurimq adēps qui natura calidq humidqz ē organi id obfedit, ceterisq partibq mesenterij molle sua facile pōnderat, ideo calida humidqz visceris huius temperatura statui pōt Est vō organū hoc extensibile quia membran accū positū qz ē in medio intestinorū quē adinuiem vnit Est vō finis instrumenti huius venarū mōstari carū custodia Cum enim tenuitas illam irolari facile posset autiqz impediri intestinorū compressionē aut osiū subiectarū ve dementer leuis substra earundem valeret. ideo et membranas in eo viscare natura.

natura mollita e à quibz venis firmitatem asumeret, in illam medio spūs excurrentes et glandulas venarū interstitijs multas opposuit, quæ prominentia sua corporeqz omne intestinorū pondus sustineret, et adipem copiosū addidit ut ab offisiū dunticā copia et mollitie suas venas teneret. Quo vō eo expeditiqz hūc ab intestinis trahere possent vena eidem in medio intestinorū mesenterium nā collocavit, numerosasqz progeniit venas et parti indidit ut ne quid utile corporis nri nutritionem effugeret Pancreas e caro simplex ventriculo et intestino duodeno iuncta, vertebnis lumbonū alligata nervis, vena portæ duobz splenicis et mesenterico insignis Data e homini pars hæc ut commode ad liem et mesenteria venas duci posset. utqz ab ea velut substerniculū ventriculū haberet qui facile offisiū dunticā quod subiectū sit oblati posset.

PLVS 20

De Anatomia Hepatis

Officinam sanguinis naturalis facultatis domiciliū Græci επαι Latini iecur appellat Fabre fecit hoc visqz natura ex carne propria, vasis furculis hepaticis et membrana. Dixi aut carnem primam quod illi similem in toto corpore reperire non liceat Similis e concreto sanguini et proinde iure merito parenchima græcis dicat quasi coagulatus si quidem vocaretis Caro hæc primaria e iecoris pars cui primo et per se sanguificatrix facultas inest Vasorū nomine nervos intelligim, arterias, atqz venas, Nervi exigui valde a sexto coniugio profecti in membranam iecoris inserunt et proinde parvi ac hebetis sensu caro ipsa iecoris existat. Arteria dextrā sola collustrant partem quoniam connexa illig regio diafragmatis officio sufficienter eantate Venarū duo sunt in iecore trunci videlicet vena portæ et vena caud. Vena portæ per simas iecoris discurrit partē ut ex inde quisqz cognoscat sanguificationem potissimū in ea parte visceris orire glibi distributioni soli destinati e et is solz vena caud radicibz illustret. Cum vō innumeros furculos utraqz venarū in carnem iecoris implantasset, tum e viscere prodiens uterqz truncus in duos insigniores diuidit ramos et truncus quidem portæ in splenicū mesentericū qz Caud vō in descendendem et ascendendem Circa has venas duo hæc potissimū sunt notanda lmo tenuiores in iecore e unaqz tunica contentas longe qz crassiores existere ut pote duabz tunis præditas tunc cum ex iecore prodiunt 2do oscula venarū portæ et caud ita vicissim sibi copulari ut ab una in alterā transfluxio.

Sanguinis fauiliis eē postit Surculi à vesica biliaria exorti, caui, membranatei, fortes
per totā icconis substantiam discurrunt, bilem inde qua q̄s in viscere colligentes. Membrana te-
nuissima a peritoneo producta usq̄ hoc ab omni parte circumdat. Quot accidentia eē
conis attinet sciendū ē eiq̄ visceris in homine maiorem eē molem quā in brutis animanti-
bus. Et si p̄ne grandibus magnisq̄ Cum em̄ rara homini esset laxa q̄s cutis functiones v̄
longe plures quā multa animantia obeunt exerceant. quoniam utiq̄s magna vis conti-
nuo et spirituum et substantie partium exhalat adeo ut debitam aëris restituionem ha-
beret homo, visq̄ id animantibus magis possedit. Est vero in parte hae naturalis fauili-
tas propria et determinata visceri, quā sanguificatricem virtutē appellamus, cuius munere
trahit ad se ea pars bilis ab intestinis ventriculoq̄s attractū debito tpe coaretas re-
tinet, retenta alterat in sanguinem q̄s transmutat, transmutatū ad omnes corporis v̄ri
partes transmittit. Tempus am̄ ento ea pars calida ē humidaq̄s q̄m à p̄dominio car-
neo existit. Nullo v̄o globes obtinet quemadmodū in animantibus brutis sed iuxta sup-
ficiem gibbam et conuexam leuis et qualisq̄s existit, et si in parte Sima qua ventriculi
respiat velut promonticulis quibusdam extuberet. Reposuit aut̄ hoc organū nāa in
loco ventriculi vicino. illud q̄s firmissime diafragmate et lumbis alligauit cū oīty
p̄ne corporis partibus nō corporis visq̄ hoc connexionem h̄t. Omnib̄ em̄ et vasa ex
venas videlicet et communem materiam hoc ē sanguinem subministrat. Datus ē aut̄ no-
bis hoc visq̄ à nāa sanguificationis grā quam Hæmatosin Græci appellant p̄vin-
de iure a nobis vidēi debet. Sciatur quidquam huc cū eiq̄ instrumenti structura h̄i
et Accidentia. Et caro quidem seu quod idem ē parenchyma lino et principaliter ad eā
operationem concurrunt quoniam domiciliū ē eiq̄ virtutis quā trahit retinet alteratq̄s
bilis, alteratūq̄s distribuit. Vena porta ē tanquā cāa sine qua nō p̄t attrahi attractū
q̄s retineri in iccore hily. Quā etiā tenuissima ē in iccore quo eo fortis et citra omne
obsta culū vis icconis in hily agere possit. Multa. v̄o sunt in eo viscere similes capillis
vena ut in tenuissimas partes distribuit hily regi alteratq̄s possit. Vena cara est quāq̄s
tanquam causa sine qua iam non elaborat hily et probe in sanguinem transmutatū in cor-
pus omne diffundi ac distribui p̄t. Membrana, arteria, nervi, atq̄s et sacculi bilarij ad
custodiam sunt dati. In hignis v̄o quantitas icconi obuenit, ut magnam gratias eiq̄ succi quip̄
Sanguinis.

Sanguinis in corpore generare posset quantitatem. Temperamentū calore humorūq; suo ad ab-
rationem bili ut causa adiuvans concurrit. Sicut qui ventriculo proxime attractionem bili
maximopere adiuuat distributionemq; e media velut corporis sui parte in totū corpus facit.

CAPITULUM De Vesica biliaria.

Quoniam in iecore triplex continetur gignitur excrementum nempe bilis flava, bilis atra, et
serosus humor: ideo his tribus expurgandis tria viscera natura est molita. et bilem quidem vesi-
cula sua repurgat, atram bilē hoc est humorem melancholicū liē trahit, serositatem omnē
renes euacuant quo ita repurgatus sanguis idoneū alimentum partibus existat. Constructa autē
est vesica bilis ex membranis duabus, vasis communibus, et ductibus biliaris duobus. Mem-
branarū alia est propria quae totum id viscus efformat alia communis quae eam solū vesicē te-
git ea quae non tangit iecur. Ut vero propria firma satis validaq; fibris duplicibus in-
ternis praedita longis videlicet ac obliquis: externis solo genere fibrarū transuersarū
stat. Venas hae a trunco portae, nervulos à sexta coniugatione, arterias ramo descendē-
tes. Ductū alter in carnem iecoris implantat: furculis valde numerosis alter in duodena
intestinum desinit. uterq; cauus est, membranis validis constans et uterq; in canalem
desinit officio eius vesicē alligatum. Cavā hanc partem voluit esse naturā quod mini-
mū bilis in corporibus nostris gignatur quia tamen tenuis eius substantia est ideo et mediocri
quantitati continendae sufficere potest. Temperamento eo est quo membranae omnes, polletq; na-
turali virtute atq; facultate, quae ad se bilē ex sanguine trahit. attractā retinet quasi
eius praesentia oblectat, retentam ad intestina seclat. Figura hae rotundam oblongam
pyro non absimilem. Sita est in parte fima iecoris, illius ductū suū officio firmis si-
me alligata. Finis eius est sanguinis ab humore bilioso depuratio. Quod quidem eius facultate
et sua insita congenitaq; imprimis efficit, tam fibris longis trahendo retinendo obliquis
transuersalibus ad intestina expellendo tanquam causis adiuvantibus praestat. Cetera quae ab
dita sibi habet ea pars ad substantiae suae conservationem conducant vitam eius sensū nutri-
mentum ab arterijs, nervis, venisq; hae. Quemadmodū autē et partes quantitas et substantia mo-
retentionem plurimū facit ita sicut ad celere succi mordacis a sanguine depuratio-
nem conducit.

CAPITULUM De Liene.

Ut autē bilis flavae exoneranda vesicam biliariam destinavit natura: ita bilis atra recupe-
randa.

recuperanda lienum constituit quem ex Græco nomine Anatomici splenis etiã vocabulo
appellant Construxit id natura viscus ex carne vasibus communibus et membranis Caro nigra
et fungosa humoribusque excipiendis apta ita vò lioni propria ut nulli in quã visceri in
corpore communis similisq; existat Prædita è plurimis cavo hæc venis a ramo splenico
exortis: atq; in omnem sui substantiã 2 dūm lineã longam porrectis Adest et vena lioni
anpla qua ventriculo colligata Anatomici vas breue appellant Arteries plurimã vali
dãq; in Organũ hoc implantatã forte ad visceris custodiam, videntz enim continuo pul
su efficere ne adeo facile lien obturete a crasso terreog; succo Nervii exigui in Orga
nũ hoc implantati sunt à sexta coniugatione exorti, unde etiã id viscus nõ adeo sensu
exquisito pollet. Membranã tenam splenitẽ quã se carnemq; suã omnem inuestit et quã
à peritoneo è exorta Quantitas visceris haud adeo è insignis imo quo maior è hoc de
tenor bene em inquit Hippocrates Quibus lien crescit corpus decrevit Est aut naturalis
potentia hæc splen præditz quod terrestres succos è crassa ciborũ parte progenitos ad
se è sanguine trahat, nõ eos quidem puros at sanguine permistos quos quidem ut attra
xit retinet, donec benignã omnẽ quod illis admistam è in sui substantiam conuertat. quod
vò inutile è cam ad ventriculi ad vas breue ad excitandã appetitionem autem appellat
reliquiasq; intestinorũ officio foras excludat Temperamento id viscus è calido. hami
dog; quod à primis naturæ initijs substantiam carnis fit adeptũ Est vero viscus id valde la
xum, molle, tenerũ, spongiosam linguã figurã circumferens in parte sinistra ipso
chondrio positũ sinistro, diafragmati, veni sinistro intestino colon atq; ventriculo
per omentum alligatã Finis eig visceris è sanguinis ab humore melancholico repurga
tio quod quidem efficit cum structura sua tam et accidentibus Structura quidem quoni
am caro facultatis opera proprie et determinatã cuius domiciliũ è tanquã pars princeps
primariãq; melancholicum omnẽ ad se humorem trahit, attractũ raritate sua laxi
tateq; retinet ac velut spongiã instar imbibit tandem eig partes quas euinevere nõ
quit ad membra vicina excludit Hæc et venæ faciunt aliã quidem duendo ad lienem
humori atro destinatã videlicet illis quas in longum in viscere natura reposuit ut ne attra
hendi facultas anfractu circuitusq; impediri posset. aliã cuiusmodi breue è vas ad excer
nendum propt; inutilia comparatã. Arteries nervi membrana cause conservantis viscu
rum sint Quod accidentia lienis attinet quantitas insignis tum figura derinde et sitz.

Sitz ad eam scopum singulariter fuit Quantitas quidem quonia tanta e indita visceri quanta
massa sanguinis recuperanda sufficere potest. Figura que attractionem potissimum fuit lingue
huius e hoc visceri eo facilius succos atros imbibere possit Sitz i eorum appositus e quonia
ad contraria facilius e attractio consuevit.

CAVS XV

De Venis

Sanguini repurgando a tenui serosoque humore natura destinavit venas carnea visce
ra in regione lumborum collocata. Quae ex carne propria vasibus communibus ductibus urina
ris carunculis et membranis fabricata e nra. Caro ita propria e venibus ut nulla sit pars
in corpore que illi similis existat, densa e, firma, solida, atque omnibus fibris destituta.
Vasa venarum duplicia sunt alia que sui substantiam ingrediuntur alia que egrediuntur. Ingre
diuntur venae duae et nervi. Venae amplae sunt emulgentes appellatae. Arteriae quoque aut
paruae existunt itidem emulgentes dictae. Deferunt enim haec vasa humores serosos ad
non minus hos qui in venis continentur quam qui arterioso sanguini in arteriis permiscantur. Veni
ex ramo stomachico originem habent unde is minus in renibus in ventriculo consensus e.
Ingressi e corpore venae vasa urinaria ampla satis densaque quae ureterum vocabulo nu
cupamus et de quibus cap. sequenti agemus. Carunculae nihil sunt aliud quam venis caro rarior
reddita et in forma pyramidis eformata membranarum duabus a peritoneo exortis venae quisque
e contigit altera quidem quae carnem contegit visceris, altera quae multo adipe obrita to
tam hanc partem complebitur. Quodsi accidentia spectare voluerimus hanc partem prout
omnino velle debemus tam aduertemus venis quantitatem haud adeo exillem e duplicemque
numero existere ut si unig cavitates observentur crassoni duroniue accessione alter partium
suam officio persungat. Inest autem utrique huic visceri ea facultas quod occulta quadam vir
tute omnem ad se serositatem a corpore trahat attractumque in ureteres propellat. Tem
peramentum partium hanc quod carne e sint calidum e humidumque figura semilunaris e
phaeocollo similis, cavitate sua venas se ingredienti prospectans ad latera vero velut gibba
parte proficiens. Sedent in lumborum regione ac musculo femori mouendo destinato in cu
bant intestino Colon aut medioenter alligati. Cum autem finem renis voluit ei nra ut aquo
sitas ois nutriendo hominis inutilis in urinam velut sedem colligi possit. Trahant igitur ve
nes semper urinamque retinent in suis cavitatibus donec una attractu sanguinem in sui substantiam
conuertant attractumque ad ureteres propellunt ad quem quidem finem caro renis primo
et per se conuertit quonia proprietatis occultae domicilium existit, cuius vi atque facultate.

totam id effici consuevit. Trahit igitur caro venis semper à sanguine trahitque emulgentium vasorum subsidio tanquam in eo opere se adiuantium causarum attractumque per carunculas in arias urinarias protundit. Indigebat autem natura porro hoc caruncularum corpore ne quid unquam sanguinis una cum sero vim a se suis nutritiuam effugere posset. Linguam autem venarum natura membranam dedit quae calore innatum calidum venum defenderet quod frigida serositas continuo oppugnat. Usus numeri qui binarius est ex antedictis facile colligere possumus ne videlicet vena uno laborante alter officio desit in re omnino corpori necessaria ad vitam. Posuit autem paulo infra iecur natura venas ut eo promptius a fonte sanguinis serositatem omnem in propria exhaurire posset et ne alter alteri obesset in eo quo frigida alterationis munere. Sinistri dextro voluit eluatiorem esse.

CAPITULUM XXV

De Vreteris et Vesicae

Vreteres si vasa duo alba, solida, concava et fibris egredientia venum quoniam structura duabus membranis constat externa videlicet internaque. Externa communis est a peritoneo exorta interna est propria transversali fibrarum genere contexta. Quantitas earum partium longitudine potius quam crassitie insignis disseminantur enim vretes per multos furculos per carnem venum ad vesicamque descendentes aut in eam recto ductu inferuntur sed multisque nis et anfractibus contorto. Duo autem vasa haec voluit natura ut ven quisque suum obtineret per quod redundantem urinam ad vesicam transmitteret. Est vero insita in hisce partibus recepta a venis serositatis propellenda ad vesicam. Frigidum est sicutque temperamenti ex sanguine hisce albisque partibus et modo subtilis is qui est membranarum omnium nempe quod densi sunt vretes et ad extendendum proclives. Figura illis rotunda oblongaque est caua interior. Alligantur venis quibus procedunt et in quos ductus suos distribuunt tum multis lumborum annectuntur vesicaeque in qua omnem urinam exonerant. Est autem horum organorum semper a venis ad vesicam deductio. Quod cum in primis occultis suis virtute efficiunt tum et fibris velut causis adiuantibus praesistant. Arctant enim illarum officio à supra deorsum atque sic semper omne in vesicam subiectum deponunt. Quantitas ea illis data est quae vis a venis ad vesicam sufficeret. Ut ne ad semel deposita in vesica urina ad vretes elabi posset. Vasa haec non recto tramite lineaque sed truncato anfractu in vesicam natura inseruit. Figura rotunda et modo subtilis extensibilitas videlicet ad

ad eum finem sunt data ut urinam copiosam retinere possent. Fuit et Sity ad se deductionem cum ureteres à renibus in vesicam protendantur.

Est aut vesica urinaria organum in imo ventre positum cavum habens se instar lagenae cuiusdam constructum id natura è tribus membranis tribusque vasibus Membrana interior propria è triplici fibrarum genere dotata extrinsecaque idem eam partem qua urinam respicit obducta Itaque sequitur externa propria appellata nervosa utraque et utraque triplicibusque fibris instructa Ambas contegit firma et solida membrana à peritoneo profecta Tria autem visus hoc ingrediuntur vasa videlicet vena hypogastrica, arteria et nervi duo, alter à sexta coniugatione alter à finali medulla exortus Est vero satis insignis eius viscus molles quod est si inde quaque sibi continetur sit tamen ab Anatomicis duas distribuitas partes, fundum videlicet et orificium Fundum appellatur latior et maioremque portionem viscus orificium colligens id in quo omnis illa magnitudo terminatur. Est vero carnosus collum longe quàm pars reliqua vesicæ in cuius extremo sedit musculus sphincter appellatus instrumentum urinae retinendæ dicatur ut ne ea aliquando nobis volentibus exeat Habet hoc membrum naturalem potentiam trahendi seu ab ureteribus eiusque retinendi atque ex corpore excludendi Temperamento frigidum è siccuque quod quodque substantia sua in magnam molem tendi possit Cavum è organum hoc rotundum oblongumque infra os pubis collocatum firmissimeque intestino recto alligatum Minime vero ea peritonei cavitate continetur qua cetera viscera sed inter duplicatum peritoneum velut proprio ventre coarctata Est autem eius finis cuius gratia membrum hoc produxit natura humoris feroci è corpore purgatio Tres autem functiones diversas finis huius complectitur: nempe attractionem urinae ab ureteribus retentionem. eisdem in sua cavitate ne continuo mingere cogamur atque deinde excludio ne eisdem extrahit Fuit ad eum finem membranarum imprimis occulta proprietas quae similitudine quadam attrahit seu attrahitque fructus Quia in re se plurimum adiuvant tamen longe quàm obliqua fibre, haec quidem coercendo attrahendo illa est aut minima crusta haec ad retinendum conducit qua interior tunica è contexta. Circulares fibrae ad expulsiorem faciunt: quemadmodum et expultrix virtus membranarum infidens quae copia aut aeris motu irritari consuevit. Vasa ad custodiam sunt data quemadmodum et tunica externa à peritoneo profecta Ut vero satis amplam quantitatem pars seu contineret eum insignis satis magnitudo è acuta tum ad extendendum membranarum aliam instar prompta ac firmis effecta Quemadmodum autem fundo vesicæ retinere urina ita orificio excludit quod a luxuriantis motu organum circumdat ut ea functio arbitrii sui ductu sequeret Posuit ea parte in imo abdominis nasa quae facile exonerare possit id quod sibi toti que corpori multitudine permolestum quærit. Caput.

ANATOMIAE LIBER SEPTIMUS CAPITULUM 1

De partibus Thoracis

Vitalem Humani corporis regionem veteres Anatomici mediū ventrem Graeci thoracem ap-
pellant. Vox em̄ ἤθος idem illis ē quod latinis Salius Salit em̄ oī tpe in ea parte corporis
cor principale visq. Incipit ea regio a lma vertebra colli, estq. thorax proprie à clavicu-
lis inchoet continere vō ensiformi: quā ideo sic appellant quod mucrone ensē referat.
terminat. Sunt vō in ea regione partes duplices communes et propriae de communib; gut
parte cute, adipe, panniculo carnosō et membranis communib; iam sum; locuti, de proprijs
solis ē dicendum: quae etiā sunt duplices alia quae continent, alia quae continentur. Continēt
clavicula os pectoris, costae, et vertebrae dorsi, atq; hae oses existunt, tum diafragma et
musculi intercostales quae carnea sunt: deinceps pleurae et mediastinū quae substa membra-
nea existunt. Continentur pericardiu, cor, pulmo, arteria aspera, aēsoꝝ sag; larynx de
hiscē orib; tam continentib; quā contentis tractatione sequenti brevī sime agem;.

CAPITULUM 2

De ossibus Thoracis

Ex ossib; thoracis claviculae sunt imprimis. sic dictae quod thoracis regionem claudant.
Emulante hęc figura sua Romani articulationē sterni ac ossib; brachionū coniungunt
sternū seu os pectoris appellant. omnem eō ossis partem quae anteriorem thoracem constituit
vō principia cartilaginea ē totū hoc membrū in sequenti tpe arefat et ossis speciem for-
mamq; acquirit. Incipit aut deescere ab eminentiori sui parte quae etiā loco clang ē quae
in ceteris in adultis videt; triplicatū eī quod aetatib; maiorem maioremq; soliditatem ac-
quirat. Terminat; cartilagine. Xiphoidē hoc ē simile extremitati gladij, habet sternū in
sumo sui parte tres cavitates duas ad latera claviculorū in articulationē destinatas, vñ in
medio quae foued; nomine reguli q; appellatū. Ad latera s; costae duodecim, septem verō
legit; imq; sic dictae quod integri circuli eformant quinq; vō improprie. Articulationē
omnes ad vertebrae dorsi mediāq; cartilagine sterni copulat; ut vō legit; imo recto circulo
ad os pectoris ferant; ita spūid quodā obliquo tramite ascendunt. Duae sunt vna à qualib;e
parte quae pectori nō coniungit; breues molliq; cartilagine terminat;. Vertebrae dorsi.

dorsi duodecim sunt figura rotunda velut tamen spina externis armata, interque conueniunt
medulla spinalem cerebri vicariam continere possent, ad latera perforata quos facile nervos
partibus ad sensum motusq; suppeditare queant. Atq; haec sit osium thoracis hystoria lo
quamur iam de ijs partibus quas continentes carnosas appellamus.

CAPIVS III

De Musculis intercostalibus & Diaphragmate.

Costarum spatia carne fibrosa repleuit natura ut eis officio eam dilataret thoracem tum constri
geret. Duplices igitur musculos ad unum quodq; par costarum in spatio earundem medio collo
cauit natura exteriores et interiores. Exteriores certis superioribus alligantibus fibrisq; obli
quis in inferiores costas desinunt. Hi seruiunt dilatationi thoracis nec eam partem replent qua
inter cartilaginem costarum in media existit. His detectis sunt alij musculi interni appellati quod in
terioribus subiecti sint, qui costas inferiori alligati in superiorem ferunt fibrisq; obliquis praediti
sunt. Opplent hi spatia cartilaginis auctandoq; thoracis inserviunt sunt aut musculi tam interni
quam externi ab unaquaque parte thoracis numero undecim qui respirationem coactam et manife
stam motu suo efficiunt non proinde ac diaphragma sunt liberam et insensilem.

Est vero diaphragma pars in corpore nostro transversaliter posita, thoracem ab imo ventre diuisis
musculi officium naturamq; explens. Dicitur latinis septi transversum septi ab officio quod regiones
duas nostri corporis disiungat transversum a sita transverse enim positi ab osse pectoris an ali
gati ad vertebrae lumborum oblique descendit. Fabricata est natura partem hanc ex carne
membranis, tendinibus, et vasibus communibus. Caro fibrosa est qualis in musculis. figura habet ro
tunda qua circuli offormat. qua etiam pars caput musculi appellatur. Tendines sunt duo alter in
medio positus forma circuli obtinens magnamq; eius visceris partem constituens: appellatur fi
nis diaphragmatis. Tendo alter vertebrae lumborum alligatus qui bifidus esse videtur. Duas has par
tes diaphragmatis communis membrana tegunt: altera ex pectore orta quae viscera in abdo
mine contenta respicit, altera ex pleura profecta quae thoracis regionem aspectat. Vtraq; for
tis validaq; Habet diaphragma venas a caua ascendente procedentes, sit et arterias ex descen
dente a orta deuatas, neruulosq; ex coniugio sex. deceptos. Quantitas musculi huius satis
est insignis diuisit enim ut diximus thoracem ab ima corporis regione mouet vero hoc est tendit
et corrugatur aitis facultatis officio, et tendit quidem inspirationis gratia seu quod idem est di
latandi thoracis causa remittit vero expirationis constrictionisq; thoracis gratia. Hinc in mortuis

Hinc in mortuis Spūs is musculy laxy manet quoniā vita homum expiratione cessat Tempe-
 ramento ē humido calidoq; propter p̄dominiū carnis respectu partiū & terarū Figurā
 rotundam habet duab; q; perforationib; patet Altera em̄ cep̄ulo et arteriā descendenti
 viā prabet Altera venā eandē ascendenti Sita ē ea pars transuersim oblique Alligata em̄
 carnea sui parte ostib; pectoris, costis, spuris atq; lumbis. Insignem cum cerebro eig; cū mem-
 branis consensit h̄t inflammati em̄ diafragma & que ac frenitis delinea continua fuit Finis
 musculi eig; ē libra insensibilisq; spiratio, quam cum carnea sui parte tum et tendinib; efficit colla-
 tat em̄ thoracem ac constringit voluntatis nr̄e imperio Qua etiā nomine fibras obtinuit ut
 distendi facile corrugariq; posset. Habet vō conseruantes sui causas nō solū membranas verū
 etiam vasa. Fautunt ad eundem finem figura Sityq; partis quā em̄ rotundū thoracem mou-
 re debeat idcirco illi persimilem formam accipit situmq; eū obtinuit qui mouenda mediā regi-
 oni maxime idoney videbatur Habet et eā usum hic musculy quod vapores ab imo ventre ele-
 uatq; reprimat, putidos ac fatentes, neq; illis infici nobilissimā corporis partem patiatz.

CAPVS II

De Pleura & Mediastino

Quod pentonduum ē abdomini hoc pleura thoraci Aequē em̄ resera omnia membrana hęc
 continet in thorace posita: ac pentonduum omnes amā regionis partes situ suo complectit Con-
 structa ē pleura à facultate formatrice propria et determinata ex ea seminis parte qua cate-
 nis firmior tensilioq; ē Ex sanguis em̄ ē membranacea valdeq; tenuis, firma tñ solida at-
 q; densa Venas habet a ramo intercostali & a Rigos seu sine pari appellati neruulos à sexto
 coniugio obtinet et medulla spinali Continet et arterias multas quarū beneficio vita fru-
 itz Ea vō ē quantitate qua thoracem totū succingere poterat, licetq; tenuissima ē tñ aliarū
 membranarū in par duplicata existit Exquisitissimi sensy pars ista ē, dolorisq; punto-
 ry atq; eig; inflammationis quam pleuridem ex subiecto dixim; Lemicaliū sedesq; existit
 Frigidus ē siccusq; temperamento figurā obtinet rotunditate thoraci parem. Ita vō sita ē
 quod omnia thoracis opa succingat. ut vō adum sui exteriorem partem partib; vicinis adha-
 ret ita adum interiorem libera ē multoq; humore redundans Finis pleurę ē partiū in
 thorace contentarū custodia Efficit em̄ propria sicutā ut ne pulmo aut in spatia costarū cū
 mouet incidat aut nē quando opis dunticē laedat Faut ad promptiorem pulmonis motum.

motum humiditas sua qua redundat, ne sicut ate exasperata in sua motione pulmonem retardet, toti aut circūdat thoracem, ut eis totiq viscera defendat, quoqz firmior substa esset duplicem laminā ad sui constitutionem obtinuit. Atqz hęc membrana ut verberas dorsi attingit devesente duplicat. Sicqz ad oſta pectoris efferte Gręci mediasticam hanc pleurę duplicitem appellart, quod mediū thoracem occupet: partemqz dextrā a sinistra distinguat. Feit hoc natura ut ne recubentibz nobis uniqz laterē incubantibz lateris oppositi pulmo in partem pulmonis inferiorem ferat. Tū ne una parte pulmonis laborante altera facile in confortiū mali ferat ex velut contagie quādam percillat. Insignem vō ad os pectoris cauitatem mediastini opera natura feit, multis mēbranaceis fibris obſita fonte ut ea re ad canorā vocem homini prodesset.

CAPIT V

De Pericardio

Cor nobilissimū visqz natura captula quadam obtinuit. quā Latini cordis inuoluerū vocant. Gręci pericardion aiunt. Construxit eam partem natura ex dura satis solidaqz membrana à quatuor vasis ē corde prodeantibz ut nonnulli Anatomici dicunt originem trahente. Quantitate cordi parem atqz etiā eo maiorem obtinent, dupliciqz membrana conformata existit: frigidā ē temperiei efficea: firma solidaqz atqz facile extensilis, figura pyramidalī pręditā, vasisqz à quibz proficiunt ē nervos diaphragmatis parte fortissime alligata. Hęc vō ipsi incubat cordi sed aquosum quendā sero nō abſimilem. ita ut visqz principale humiditati illi innatare videat. Attingit aut pleurā ad eā thoracis regionem in qua papilla sinistra sedit. Finis vī scens huius ē cordis tutela custodia qz firma em duraqz substa sua omnem tum oſſiū dunticē arect tum sepe in thoracem decumbentis materia impetū depellit. Vt densitate sua spūscita les illorūqz effluxū prohibet, temperieqz frigidā velut antipenſtafi quādā calidū innatū in viscere pūmpalissimo contentat. Ne vō motu nimio feruoreqz incadescat oēm illiqz substam humore aqueo continuo irrigat. Totū vō contegit visqz quod toti tuendo à nāa sit destinatū, illiqz proximū sedit, ut eis soliqz grā progenitū se eē faterec.

CAPIT V

De Corde

Primariam vī corporis partem ut a principiū caloris innati fontē spiritūsqz vit aliū Originē Cardian Gręci, Cor Anatomici appellant. Feit id visqz natura ex carne propria fibris triglicibz, vasis, membrana, adipe ē curiculi Caro densa ē firma solidaqz potissimū vō ad comū in

in quem fibrae duplices cordis terminantur Et longa enim et obliquae fibrae in mucronem cordis
desinunt, circulares corona instar. omnem eius partis substantiam circumdant. Ita vero inter se arte
commiscentur complicanturque ut illacere nullo modo possint Vasa duplicia cordi. insunt alia pro
pria alia communia. Propria sunt tria vena videlicet. quae Septem area dicitur quod ad coronam modum ba
sim cordis circumdant Deinde arteria itidem Septem area nuncupata quod in circuli quoque modum
eandem superiorem cordis partem ambiat, ita tamen quod vas hoc utrumque in reliquis cordis ra
mulos de sua corona demittat. Ad sunt et nervuli exigui minutique a sexto pari nervo cerebri pro
pagati Communia cordis vasa sunt quatuor videlicet. vena caeva, vena arteriosa, arteria magna
arteria venosa de quibus tum singillatim dicemus cum figuram cordis sentabimus Cuncta haec te
nuissima membra inuestit, adque copioso sunt tota contexta Basi cordis duae insederunt auricu
lae, una ad dextram sinum, altera ad sinistram sunt autem auriculae corpora membranosa, concava au
ris figuram imitantia, quae dum replentur sanguine vaporibusque dilatantur dum vero vacuae existunt con
cidunt nequaeque sunt Accidunt vero cordi quantitas, qualitas et situs. Quantitas exigua est quod par
vi sunt verum omnium fontes magis cor tantum humidis quam fortibus natura est largita Vnum id voluit esse
ut vnum in humano corpore principium existat ex quo omnis nostra vita promanaret Inest vero si qualita
tes cordis spectare voluerimus occulta quaedam visceri huic facultas qua ea servos suos continu
uo dilatat dilatandoque cum sanguinem e vena caeva tum spiritum a pulmone trahit et hos eodem si
no collocaturus coarctat ut adductum in se sanguinis spiritumque in omne corpus per arterias pro
pellat quae quidem dilatandi visceris stringendiisque facultas, medici pulificae virtute appellat
Quonia vero non satis fuit materiam calidam innati in suos ventres attraxisse nisi attractam in sub
stantiam huiusmodi calidam infusi spiritusque vitalis natura converteret. id eo ultra hanc pulificae
vim et facultatem vitali cor existit, quae aerem sanguinemque venosum alterat et ad formam san
guinis arteriosi spiritusque vitalis deducit Obtinuit id temperamentum ea pars calidissima hu
midumque quod calidum humidum domiciliu sedesque est Figura cordis turbinata est pyrami
dem referens: ex basi enim latiore in cornu angustum terminatur Efficitur cor extenuum leue et qua
le, eas paululum venis et arteriis protuberet. Intus duas cavitates habet dextram sinistramque nonnulli
has sine nonnulli ventriculos cordis vocant Dextra cavitas longe est sinistram minor non enim ad
curvum cordis effertur parietemque externum non adeo densam ac sinistram habet. cavitas sinistram ad mu
cronem ipsi cordis effertur, magna satis est amplexus densa pariete circumdata, medium autem ho
rum sinuam densam quaedam caro cordis occupat quae esse vndequeque sibi unita esse videtur m.

tamen porositates obtinet, quibz è sinu dextro in sinistro sanguis transmeare valet, Ut vò è dextro
ventre cordis duo prodeunt vasa nempe vena caua et arteriosa ita è sinistro sinu exeant duo
alia videl. arteria magna nonnullis Aorta dicta et arteria venosa. Et vena quidem caua ve
lut patenti sinu sanguinem in dextro cordis ventrem copiosissimè effundit calidi innati influ
entis materia Vena aut arteriosa nutritioni pulmonis destinata sanguinem hunc seorsimè parti
spumante ram et elaborati in pulmonis substantiam dispartit Non potuit em pulmo natura leuis
et spongiosus crasso icconis nutriti sanguine: sed leuiori longe tenuiori qz indigebat Arteria magna
elaborati iam in sinistro specu sanguinem arteriosum qz redditum plenè spiritibus viuificis cubulo
ruè instar ductum qz omnibz corporis partibz subministrat Arteria venosa cù aerem in pul
mone preparati in cordis cauitatem deducit tum fuligines inibi progenitas per pulmonem expur
gat Demò et arteriosum sanguinem huic ipsi visceri subministrat Omnibz his vasibus quatuor velut
valiculas naa indidit Corpora membranosa sensu hanc figuram imitantia. Et in vena quidem caua
tres sunt foris aperte intz clausæ. In vena arteriosa alia tres intz aperte foris clausæ Tres in
Aorta intz similiter aperte foris clausæ. Duæ in arteria venosa foris aperte intz clausæ Cù vò cor
dis obtinuit qui mediè in thorace appellatur Tanti em ab iugulis basis cordis distat, quàm
a diaphragmate tanti ab osse pectoris eadem basis, è remota quantè à vertebnis dorsis, nec ma
gis à dextris costis quàm sinistro distat Licet vò basis in medio sit exquisitè collocata congruè
ad partem anteriorem magis effertè propèqz tangit papillam sinistram Connexi pars cù toto corpo
re habet quonià nectar viuificum aut alem nempe sanguinem toti subministrat Est aut eig totz
structuræ omnium qz dictorum accidentium finis calidi innati et spirituum vitalium generatio Cum em
calor vni cuiqz partium esset debilis sit partim potentialis, opus habebat ut ab illo calore for
tiori longo ar bustioniqz quasi in actu deduceret Hanc igitè naa continuo in cordis specubz
fabricat, fabricatqz partibz largite ut merito hanc calidum innatum influens. In situ vò partibz
calidi naturè calidum ingratatè mediè appellant Est vò calidum innatum et spiritus vitalis generare
atqz abere materiam ad vniqzqz substantie generationem aptam, deinde attractam retinere tam
dem in calidum innatum et spiritus vitales transmutare Vt vno utraqz hanc substantiam arteriarum ope
ra in totum corpus distriduere Quæ quidem quatuor imprimis cor structura sua efficit, cù sèbreuè
officio sanguinem aeremqz materiam calidi innati influentis attractit. Obliquam munere reti
net transversalium fractione distribuit Facit vò plurimum ad vniqzqz ignè et libere contentio
nem carnis cordis densitatem quemadmodum vasa quatuor adiuuantia caesari rorem obtinent.
Vena em.

Vena em causa sanguinem ab icors materia calidi innati suppeditat Arteria venoso aerem
in pulmone elaborati tandem materia calidi innati suggerit Arteria vero magna distributio
ni solum calidi innati est destinata. Vase propria, adeps, membrana, auriculae sunt causa cordis
conservantes. e venis em nutrimenti vitam ex arterijs sensu e nervis trahit A membra
nis firmitate obtinet pinguedinis humiditate in ista nimio irrigate acn auriculae prestat
ne aut spiritu aut sanguinis copia vasa cordis vumpante Trehit em cor dilatatione sui sub
stantia utraqz fortissime qua redundans in auriculas effundit easqz implet Deinde in
cor ad dictum finem per accidentia sua concurrit ut em vitas magis magisqz concentratos
spiritus efficiet natura viscidum dicit ad eo impli voluit ee unuqz constituit ut ex uno fon
te omnia in nobis vitam haurirent Vis pulchra continua visceris dilatatione quae fit di
cong partis ad balum sua rapite effit ut velut necessaria quada consecratione et sanguis ex
aer copiose in sing ventris effundat Hec eadem vis constrictione partis totiqz no ming
fulginea maam spiritibus generandis inepti excludit qua genitos spiritus calidi qz innati in oes
regiones corporis diffundit, vitalis facultas attracta meam in cordis speciebus coquit, matu
rat atqz in forma calidi innati transmutat Huc et temperies calidissima eig visceris coquit
et sanguine em et subtiliores spiritus longe perniciores quae sint natura prestat figura capraissima
e quod rotunda proxima sing dexter materiem praeparat, quippe sanguinem venosum ad calidi
innati natura, sinister vero iam praeparati iam spirituosu effit ac vivificando corpori aptam
Iure vero mediu thoracis locu occupavit pars prima corporis nri, quod & que omnibz partibz
vitam et spum suppeditare deberet. Possum addere istis omnibz valvulam quae sunt in vasis
intentionem naturae finemqz videl. ne ea quae semel aut cor ingressa aut e corde dimissa
iterato regredi possent.

CAPITULUM VI

De Pulmone

Molle et spongiosum visqz prope omnem thoracem replens Pulmonis vocabulo Anato
mici vocant, Fabrefcit natura id visqz ex carne propria vasis et membrana Caro
spongiosa valde e rara laxa qz ac proinde ad motum levis facilisqz. Ita vero visceri ipsi
propria ut nulli alteri sit communis Per hanc tria continuo ferunt vasa videl. vena
arteriosa quae ultimū locū occupat. Deinde Arteria aspera quae in medio triū vasa
rum sedet. tandem arteria venosa quae aspera semper incubare cernit. Cuncta haec

causa hęc membrana raris e tenuis inuestit, forte ob eā causam tenuis ne crassitie sua ex pū
dere pulmonis rotum impediret. Est huic visceri quantitas insignis licetq; sibi continēti sit, in
mediastini offo in dextrā sinistramq; partem diuidit. Habet aut pulmo (etsi rariore qm bna
ta) Satis tñ frequentes lobos, sunt aut lobi velut partes quędam a toto corpore pulmonis auul
sę, qz vō in membranā solā tenues ramuli neruorum sexti paris implantant. ideo hebetis ē sensy
exiguiq; Pulmo. Minime aut vi et facultate sua mouet sed ad dilatationem thoracis dilatat
stingit ad constrictionem. Temperamentū illi ē calidum humidūq; subeta ut iam dixim gla
xa et rava. Figura ut quidam volunt testudinē similis etsi posteriore sui parte tho raus fi
gurā sequat. Cuiq; ut omnes cavitates implet ita ex-tuberantijs propria subeta cedit. Ita ē
pars hęc in thorace ita ut nulli visceri alligata existat, dūq; dilatat pene oēm tho raicē
impleat. Est vō eig visceris finis aēnis cordi preparatio deductioq; cū em erudq; et obfcury
aer spiritib; vitalib; generandis igneis ac polluidis aptus nō esset. Visq; id fabricatā
nāa quod crassitiorem eam substam prepararet preparatūq; ac velut elaboratū in si
nistrum cordis specū deduceret. Ad quem finem maxime pōere conuenit hęc laxitas Pulmonis
multū em spiritum continere diuturnioriq; contentū tpe immutare et alterare pō. Hęc vō
ad motū difficilis pars ea esset leuissimam naturā sibi carnem impertit quę vel minime tho
raus motionem suo corpore sequeret. Ut igr alterandi aēnis primum et pñcipale organū ē.
eig qz retinendi pulmo nis caro: ita ad pulmo nū deducendi arteria rēiosa Vena arteriosa
ad custodia ē visceri data, quę elaboratū in dextro sinu sanguinem ac velut spongiōsū reddi
tū spongiōso visceri subministrat. Oportebat aut venā hanc densiorem tunicam habere
quę etiam arteriosa appellatur quod spirituosū valde sanguinem deferat. Insignis id visceris
naturā pñduxit ut ne inter orandū continua inspiratione opus haberemq; sed ut omnia at
tractione spūs contenti, totū ambitū dicere et pēndūm possim, distinxit id visq; in dex
trā sinistraq; partem nāa conseruationis grā ut vna parte lesa altera omnino hęc atq;
ferunt vō lobi pulmoni inditi ad ampliorem aēnis redditionem quę modū temperantū
ad alterationem eidem conuenit. Sitq; vō ad faciliorē attractionem quod on esset proxim
ut aut cum vi tho raus dilatat Pulmo, circūstans nos aer in corp; adducit attrahitq;
follium ad instar: ita constrictione eidem tho raus ut in se conuenit Pulmo et fuligoso fo
ras excernit et preparatū aer in cordis sinū deducit. Sed iam de Arteria aspora loquamur.

CAPITULUM VIII

De arteria aspera

Asperam vocant Arteriam Organum cartilagineum concavum in gutturo Pulmonesque respiciens Quod fabricata est natura ex cartilaginibus per multas membranas et vasibus Cartilaginea est rotunda & sunt figuramque annuli habent qua parte Oesophagum attingunt. integra circum non efficiunt verum membrana reliquam compensat. Feit id natura deglutitionis gratia ne aliquod periculum tum subsequatur stranguationis cum durum aliquid deglutendum venit non enim cartilago cederet propter insignem quam habet duntaxat si Oesophagus ipsi incubaret Membranae triplices sunt Alia inter annulos cartilaginei inserta quae musculorum potius quam membranae officio funguntur: movent enim arteriam asperam eandemque cum longiorem efficiunt tum et breviorem Alia membrana est, quae internam arteriam contegit partem hanc prima est solida et moderate sicca ab ultima ventriculi tunica exorta hinc Exterius alia ad huc est tunica tenuis ea molliorque atque in haec vasa exigua vasa videlicet arteriae et nervuli inseruntur. Quantitas eius partis insignis est utque iugulum attingit statim in duos notabiles ramos dividitur, qui deinde innumeros succubus per oem Pulmonis substantiam disseminant, Solida est hoc organum forte, ut aliquod vocis instrumentum esset, rotundam habet oblongamque figuram semperque insigni sua cavitate patet. Discurrunt vero per pulmonis substantiam et in tenuissimos ramos abit, semperque medium locum occupat inter arteriam et venam, et arteriam venosam. Finit autem Arteria aspera est aënis externi in pulmonem deductio, quod ut eo facilius efficeret cartilagineum id organum produxit natura carnosum enim aut membranaceum in se consideres via quae aëni quo plurimum indigemus praeccluderet. Quoniam vero Pulmonis carne aër hic coqui et alterari debet ideo in penitissimas illius partes Arteria aspera ramos natura deduxit Quo etiam nomine proximè omni fieri obtinuit ut facilius aërem hauriret. Nec vero solum aërem ad pulmonem deferret verum et progenitas in corpore fuligines vocis materiam continuo excludit ita ut ea functio secundatim finis suae esse videatur.

CAPITULUM IX.

De Larinxe.

Operculi Arteriae asperae hinc Larinxen. barbari morsu Adami vocant partem in gutturo hominis extuberantem. Constat hoc organum ex tribus cartilaginibus, membrana, et vasibus

vas et musculis. Cartilago anterior scutiformis appellatur, clypeo enim similes videtur uterque
 cavitate habet. In feminis duplicata est Cartilago hinc membranaeque coniuncta proinde et
 adeo prominere. In senibus ossa existit. Ad partem posteriorem. 2da Cartilago est quae in fundi-
 culo figura similis existit. Voco autem infundibulum vas quoddam ad instar nasum habens ab-
 luendis manibus simillimum. In ea cartilagine quam Graeci Arithoides vocant quandam
 rimulam, natura efficit immediatam ad quatuor voces instrumentum. Arundine enim qua si-
 bicines utuntur similis est. Vocant hanc rimulam ex Graeco Anatomici Glottidem. Duabus his
 et cartilaginibus subiacet tertia quae annularis appellatur. Est enim annulus similis quo Turad in
 ter iaculandum uti consueverunt. Valam ea Cartilago in parte posteriori tertia, angustiore sui
 partem anteriorem porrigit ita hinc tertia pars immobilis existit. Internam tunicam Larynx eandem
 quam antea aspera tunc solidam siccamque exteriorem tenuem à ligamentis vertebrarum colligro-
 factam. Vasa exigua vix in visceribus inseruntur. Nervi a recurren-
 te vena anterioribus ab in-
 gularibus ramis. Mouetur autem Larynx decem musculorum officio quorum quinque unam partem ali-
 quos alteram circumstant. Aperturam et rimulam eorundemque musculorum officio cum latior sit et
 angustior. Est vero hoc organum non adeo insignis quantitatis. Concaui autem asperum
 incubans non admodum vicinum cuius finis primarius est aeris in pulmonem deductio quo nomi-
 ne continuo hiat. secundarius efformatio vocis continet omnia Glottidem instrumentum ad
 quatuor voces quod solidum esse oportebat cartilagineumque ut fuligo emissa e corpore quod est
 vocis tanto melius ad partem solidam allideretur. Fuit autem differentias in voce plurimas
 Glottidis dilatationem sui constrictionemque quae etiam partem in viciniam natura fecit ut conca-
 ueratio palati organum hoc in reddenda voce redderet. adiuuaret.

DE EPIGLOTTIDE.

Laryngem valde parua particula operit haec dicitur figura representans Epiglottis dicta est exco-
 fellata quod Laryngis rimulam Glottidem nuncupata tegit. Substancia eius visceris unica Cartilaginea et ea par-
 ua constat qua tunica solidas siccaque ab interna venteriali exorta inuestit. Vasa eadem quae Larynx
 habet. Quantitas ut iam dixi exigua est. Figura pyramidalis iungitur Laryngi arcte ita tamen quod semper
 hiet semperque patulam Laryngem et asperam arteriam reddat. nec in qua claudatur quem ponderari
 si ita ut fieri nequeat quin aliquando portio in Pulmonis substantiam oberret, Furem eadem tunc.

et efformationi vocis inserviat. Quia enim cartilaginosa est ideo duntaxat sua soliditateque fuliginem percutit, necemque facit. Extensio posita est cooperitque Laryngem quo magis egrediente fuligine ferire possit. Hinc autem apertio ut in Laryngem arteriamque asperam in aere ad pulmonem deducendum peccat.

CAPITULUM 2.

De Oesophago

Quod Graeci Oesophagion hoc Latini guttam vocant cibaria, fistulam cultiores appellant. Est instrumentum cibis deferendis ab ore ad ventriculum destinatum. Constructum est tribus membranis, vasibus et glandulis. Membrana interna fibrosa est continet enim tales longas quam circulares fibras. Habet ea ortum ex intima ventriculi tunica: ita quod continuitate prope una numero esse videatur. Hanc sequitur tunica altera carnosior quadantenus fibris circularibus praedita. Externa propria appellata. Ambas has contegit tunica communis ex ligamentis colli, vertebrae, deducta. Venas habet ex arteria ab irregularibus et stomachica arculari. Nervos ex sexta conjugatione cerebri ramo stomachico ad sui posteriorem partem ductos repositi glandulae quae humiditate sua Oesophagum irrigant lubricumque reddunt. Organo huic est ea longitudo data quae alimentis ab ore ad ventriculum deducendis sufficiunt. Habet vero Oesophagus insistentiam sibi facultatem quam et alimentum ad se trahit et a partibus superioribus sese contrahendo ad inferas descendit. Quamvis aliquando praecipue in vomitu ab inferioribus partibus ad superiores ardet. Figuram hyngae obtinet rotundam, oblongam, concavam ex fistulae partem. Adhaeret ventriculo illique omni fere perno, tunicaque interna et omniaque partibus omni colligata. Facit id visque deglutitionis gratia natura proindeque membranosi progenit ut ad ciborum transpositionem tendi ardentique deglutendo apti. Fibris membranarum superiorem longas quidem ad attractionem ciborum rotundas seu circulares ad ebundum motum sui ostio in ventriculi propensionem madens id lubricum visque ut ostet, proindeque deglutendo apti glandulas illi subiecit quae continuo madere partem irrigarent. Figura rotunditate capax est. Situs et colligatio cum ore ventriculoque diductio ipsi destinatae ne vero noxios cibos deglutiunt homo eadem tunica quae exquisitissimi est sensus et ventriculi partem intimam et Oesophagi omni palatus atque linguae contegit natura.

ANATOMIAE PARTIS TERCIAE.

CAPITULUM 1. De ossibus Capitis.

Partis tertiae in corpore nempe caput, tria genera membrorum continet videlicet partes communes ut pote cutem quae exigua est sensus adipem qui occupati soli adest Panniculi carnosum qui est in

instar musculi cuiusdam in capite. Unde huiusmodi instar cutem capitis mouemus. Deinde partes sunt proprias continentibus dictas nimirum Pericranion et Cranion. Duram et tenuem meningem seu ut aliqui loquuntur duram et piam matrem. Tertio habet partes quae continentium nomine appellari solent quippe Cerebri medullam spinalem et sensuum instrumenta. De omnibus hisce exceptis partibus communibus nobis est singillatim dicendum et primo quidem de Pericranio et Cranio membranisque.

CAPITULUM II. De Pericranio et Cranio

Nullum est os in humano corpore solis dentium partibus exceptis quod membrana tenui coopertum non sit ita ut iure suo operimenti idem à natura Cranium postulauit, ut igitur membranae caetera ossa circumdantes Pericrania vocarunt. Ita haec membrana in qua extingit cranium immediate tegit proprio vocabulo Pericranium appellatur. Constructa est ea pars corporis ex seminis parte duriusculi testis quae ad instar caeterarum membranarum. Totum cranium complexu suo continet prorsus in figurae eaque sit atque apparet duplicata est membranarum omnium instar, sensu pollet maximo, firma est de hisque temperamento frigido et sicco. Figura rotunda instar coram habet nonnullisque velut membranae rebus per naturam internam cranii partem ingreditur et duri matri alligatae. In ea fabricanda a finem hunc habuit natura ut custodiam cranio conciliaret. Quod quidem cum firmitate sua esset roboris plurimum cranio addendo, tum densitate qua spiritus aëther naturae igneus colligit in capite quae contenti totum vero cranium defendit, quoniam totum inuehit, temperamentoque suo naturae ossis perfimilitudinem per se cranii custodit: ipsi vero adheret cranio quoniam illi soli gratia est fabricata. Cranii vocabulo id totum appellatur os quod continendo cerebro est dicatum. Constat autem cranii ossibus octo, nimirum osse frontis, quod duri satis crassumque est. Ossibus sincipitis duobus quorum medium in recessu nascitur filaginosum esse consuevit. Os occipitis unum caeteris crassius durisque, temporum ossa duo, Os basilare et os sphenoidale quae quidem ossa omnia inter se articulata natura futurarum ossa duplicata autem si naturae verae et mendosae. Veras aiunt quae instar ferri cuiusdam in ossa consistunt. Mendosae vero appellatur quae squammam modo ossibus coniungunt. Itaque autem caetera omnia cranii ossa per veras inter se futurarum articulatione ita et ossa temporum squammam et mendosae futurarum coeunt unguenturque. Datur est cranii ad cerebri custodiam quam esse sit pars primaria corporis nostri quod: illa in ossa partemque edita velut in tarpio saxo habitare natura voluit.

CAPITULUM III. De dura et pia Meninge.

Debita cranii ossa de repente ferret conspectui nostro exhibet membranae duri crassior una tenuior altera. Crassam recentiores Anato mici duram Meningem ex Graeco. Veteres piam Membranam

officio appellant Dato enim utraque continendis vasis cerebri illique descendendi gratia distin-
 ctum ortum hinc ambe ex femine puro ductilique Quantitatem ea obtinent que cerebri et inue-
 stare totum possent et in partes suas distinguere Utraque illarum duplicata est nisi tam dura satis
 sit de se crassa qua pia tenuis existit Similis enim haec tela arendit forte ut ne grauis parti
 principi continuo motu destinata sit Utraque exposita est superiore crassa vadeque dura poste-
 rior tenuissima ac molissima Temperamento sunt frigido et sicco Figura forma cerebri vti-
 dam sequuntur et tenuis quidem Mercurius ipsi medullae cerebri superiacet, atque in eius penetiora
 se insinuat, sic ut cerebri quoque ventriculus succingat Desert haec cerebro vasa nutritioni vo-
 cea venas videlicet atque arterias Nec enim haec molissima carne cerebri debite continere ful-
 cibusque potuissent. Mercurius crassa idem partem superiorem longius a cerebro distat. quo-
 id facilius motu dilatationis constrictionisque continuo agitari queat Ad basin ita arcte quasi alliga-
 ta ut difficili non se separari queat Duplicata vero haec membrana in ea parte qua cerebri parte
 dextra a sinistra distinguit Vbi quoque desua subita canalium quendam efficit, sanguinem copiosum
 e venis regulantibus internis haurientem totique cerebro ad ministrantem Quoad duplicata vero ca-
 dem membrana cum rebellum a cerebro separant. vbi quoque venae maioris officium obit sangui-
 nemque visceri suppeditat Præter rationem ad occiput quo loco est foramen magnum velut venas cla-
 as de efformat sanguine copioso tumentes. Utraque hanc membranam cerebro ad tutellam
 est ordinata Faciunt enim et dura potissimum ne mollis cerebri sustinetur ab aliqua parte Cranium
 esse laedat eadem agunt ut nutrimento visceri principale redundat qua vel seipsis pericul-
 osas organi partes inundant sanguine quoque versum deferendo Huc facit et membrana te-
 nuis operata qua ventriculi siue succinguntur stabilesque et firmas praestat Densa vero natura esse
 oportebat organa, ut alectes specus animales vitalesque in parte molli et tenera cum conti-
 nere tum et temperie frigida a unire possent.

CAPUT IV

De Cerebro.

Hic quod alia. Lectio subsequatur prius occupavit locum, necesse est ad folia
 inuenies sequentia.

Constat cerebri sistu.

IN

SPHERAM IOANNIS
NIS DE SACRO BOSCO
COMMENTARIJS

PER LUDISLVN CONSTATAN-
TINVM WITVSIA. C. S.

Anno *Scriptus*

1629

Die

die 6 Martij

Quid sit Astronomia et unde dicta?

Astronomia est doctrina quae motus corporum caelestium sentiat et capiat. alii sic definiunt Astronomiam. Est certa Lex et Regula superiorum corporum Magnitudines et motus considerans, Per corpora superiora intelliguntur Sol et astra. Vbi

NOTA. Duplex est Astronomia alia Speculativa seu Theoria quae considerat uniuersum totum quod in se est aliam Practicam seu Divinaticam quae coniunctiones Planetarum, suas signorum et omnium stellarum applicat usui et inde futura praevidet. Prior ars est propiusque nomine vocatur Astronomia Posterior Coniuncturalis et dicitur Astrologia quae plerumque ab illa damnatur.

De Astronomia ab astris et non a caelis quia astra se nobis notiora
quam caeli, astra namque nos in notitia caelorum docent a Notis autem dens:
miratio fieri solet.

Quid sit origo Astronomiae?

Posthabitis diuersis diuersorum opinionibus haec in re grauius
autem Iosepho fidem dant quae in antiquitatibus veteri Iudaeorum de-
fert, originem huius scilicet ad Adamum primum parentem et Abrahamum
quibus dicit diuinam vitam idcirco concessam fuisse ut his studijs ua-
care potuissent atque ad posterum eam memoriae deessent.

Quidam Iudaeorum Atlantem Mauritaniae Regem primum inuentorem
Astronomiae fuisse dicunt qui dederat occasionem Poetis ut affererent
Atlantem eum fuisse Gigantem quae capite unum Poloni et pedibus
alteri, dextra orientem sinistra occidentem tangendo caeli sustineret.
Meminit etiam huius Augustinus lib 18 de Civitate Dei.

Quid utilitas et necessitas Astronomiae?

Primum quod et subtile nobilissimum utpote Caelo ingenerabili et in-
mensibili, causante res inferiores, domicilio Dei praesentis superi
alias res et etiam modo demonstrandi certis, Et hoc in rebus
illis maxime patet quod si huius generis magno sit usui, Gramma-
ticis idem ad poetarum rationem harmoniarum, lectionem Philoso-
phis ad rerum naturam indagandam Medicis ad morborum curationem
Theologis ad scripturam difficultatium eradicationem
Nauigantibus ad futurorum temporum prospectum Agricultis ad ter-
rae prospectum Imperatoribus ad belli militumque apparatum.

Quid inscriptio Libelli?

Inscribitur huius libelli **ALBERTI IOHANNIS DE SCHO-
BARCKO** novae sphaerae intelligentiae figura quae est globosa et rotunda

diuersorum

2

diversos circulos continens speciem celestium Sphaera et circulum
eius representans q' figura in hoc opusculo explicat. a Joanne de la:
cra Boscio seu Busto id e' de Sara Sylva. Busti n. vel Boschan
Italiae et Galliae Sylva denotat, huius uini patria fuit Anglia insula
olim Albion et Brittainia appellata. Lutetiae literas et Pham Didi:
at, Doctorq' Parisiensis fuit

Subiectum opusculi
Est corpus celeste Mobile circa medium huius e' axis terra, aliq' rubrum
Simpli Mobile statuunt continet n. hic libello apparatus et dicer:
ntates Corporis celestis q' motu Simi Mobilis seu celi ultimi effi:
cunt

Divisio libelli

Dividit hic Tractatus in Proemium et tractatum. In Proemio proponit
autor quibus de rebus dicturus sit et quo ordine. Tractatio autem ipsa con:
tinet capita. In primo Principia q'da' explicat definiendo Sphaeram
centrum, axem, et polos, tunc deinde dividit sphaeram et forma mundi descri:
bit. In 2do de Circulis et q'bus sphaerae partibus componitur agit. In 3to
de Orbi et ortu signorum de diversitate diei noctis demat' ait. In
4to de Circulis et motibus Planetarum et Eclipticis agit

Caput I

Primum Praefationem aggregat auctori eo ordine quo possunt fieri. Caput
huius s' membra facimus. In primo membro auctor Sphaeram definit et alia
Simil' principia ut axem centrum et. In secundo dividit sphaeram. In tertio Mem:
brum seu Versum definit et dividit Partem elementarem ipsius tractat. In
Quarto de Aethere Regione seu Celesti' ait. In Quinto Tempus et ag:
motu et figura ostendit atq' sub finem centrum et diametrum tenet inuesti:
gat.

Membrum primum.

Definitio Sphaerae.

In hoc membro s' definit' habent' quatuor d'ca Sphaerae competunt se:
liquet alijs principijs Astronomicis.

Definitio

Definitio prima Sphaera ab Euclide data 11 lib. Utroque est
talis Sphaera e' transitu circumferentia dimidij circuli q' fixa
diametro eoque arcu ducta quousq' ad locu' suu' redeat. Hinc Definitio
d' caelis et imaginaria p'ter se explicari. accipiat argilla aut alia
ma' tractabilis cui diameter pro ma' similitudine inferat. Ad huius
diametri extremitates semicirculi utriusq' applicati. hi semicirculi cir-
cu ducti oem inaequalitate argillae vel alicuius alterius ma' tollat atq'
eis sphaerica et rotunda efficiet, et tale corpus sine illa ma' a cir-
cu'dictione semidiametri in corpus rotundi redacta sphaera appellat.

Secunda definitio Theodori in libris de sphaera d' ista sphae-
ra e' solidi quoddam una superficies contenti in cuius medio punctus
e' a quo decet lineae ductae ad circumferentia' et aequales. Et hanc
definitio propria e' nam sphaera ad amissim' exemplum mens. Vbi

Nota Quid sit superficies, Linea, Punctum, Circu' ferentia. Superfi-
cies e' extremitas longa et lata no' crassa, estq' vel conuexa vel
interior rei globosae extremitas veluti interior caeli facies vel con-
uexa exterior ut omni superficies Linea longitudo e' longitudo
sine latitudine et crassitie cuius termini puncta s' Punctum e'
magnitudinis minimi sicut ut numeri motus hoc est magnitudinis
deperit imaginat' Mathematici ex cuius fluctatione in longi ducti
s' Linea ex linea in lati fluente superficies, ex superficie subri-
dente et crassescente corpus. Circumferentia e' Linea q' arcu
continet ad qm' lineae rectae se sibi inuicem aequales educunt; hanc
angulo, circuitu, curuatura, circulo a Latinis dicitur a Graecis periferia.
Dr' in definitio e' solidi quoddam ex eo quod habeat tres dimensiones
longitudinem latitudinem et profunditatem ad excludendum corpus plani
quod dimensiones duas h' longitudinem latitudinem.
Dr' contenti una superficies id e' conuexa ad diffin' aliorum corporum
solidorum q' h'nt duas rotundas superficies conuexa et concaua. ut rota.

Dr' in cuius medio puncto e' ad diffin' qualis puncti.
Tertia definitio e' Centri sphaerae. Centru' est punctu' in medio ar:
cui possit a quo oeb' lineae ad circumferentia' arcu' ductae se d:
quales

Quarta definitio e' Axis hae dr' linea recta transiens per cen:
tru' et ubique attingens extremitates circa' ferentia', et circa' hanc
sphaera' uoluitur quemadmodu' rota circa' axem. Differt a Diametro
quia in sphaera' semper axis dr' in circulo un' Diameter.

Quinta definitio e' Solu' si duo puncta axem terminantia in
quibz' Solu' uentit et tales Soli se duo alter q' nobis in Europa
et iore parte Asiae habitantibz' perpetuo apparet hic et Arcticus
dr' et Borealis et Arctonicus et Septentrionalis, alter Antarcticus
dr' et Noticus sive Meridionalis is a nobis nun:
qm' uidetur sed ab anti podibz' quos ee' certo constat.

Membrum secundum.

Diuisio sphaerae

Diuiditur hae sphaera' mand' dupli' Primo scdm' substantiam. Seco scdm' Acci:
dens. hie' obiter

Nota. Hae apte uocat' diuisio' eadem substantiam sed e' ipsa' essentia atq' partes
caeli ut si Planities et eoru' orbis. Secundum accidens uo' cat' id quod hae' per se
uel substantialiter sphaera' inest sed accidit ei pro diuersa rae seu portione illonim
q' terra' subiectam inhabitant.

Secundum substantia' diuidit' sphaera' in 9 orbis. Primum orbis
appellatur Primum Mobile id' ideo quod supra' illud nulli' letu' caeli Motu:
sed hoc ipse' uelocitate' sua' oeb' alios orbis in fenores mouet ab orbis
in occasu. Hae' sphaera' dr' prima quoad nos ga' proxima e' Terri' pmo
dr' et Nona quoad nos ga' remotis distans a nobis. Secundus orbis dr'

Firmamentum. Vel ga' alias oeb' sphaera' cybelet' suo firmare et mu:
nere uidetur uel ga' in eo firmis stelle' hae' capi' unde etia' appella:
tur Caeli stellae fixae s' uocant' fixae ideo no' quod mouent' cu' suo

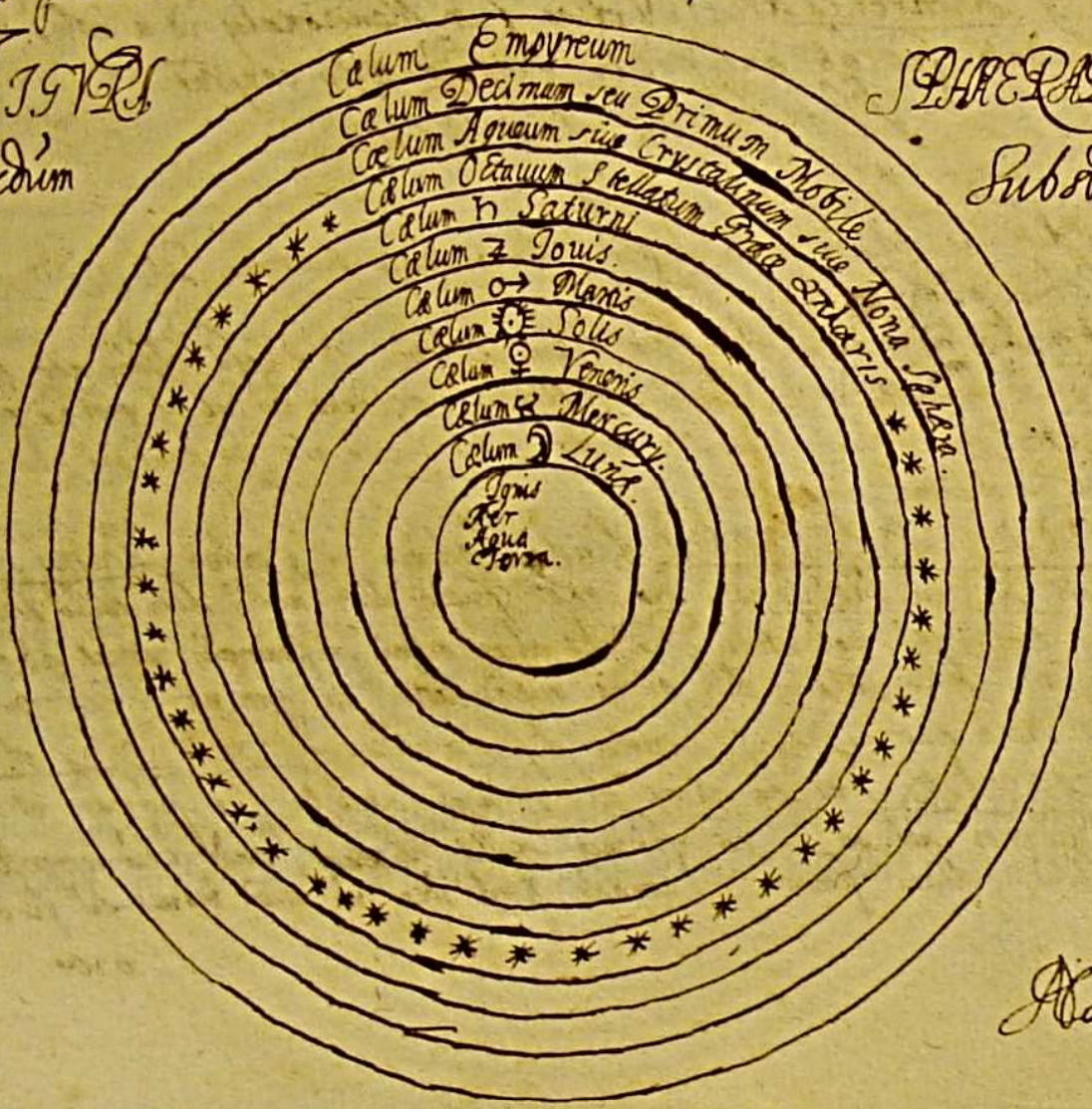
orbis non debeant sed quod semper aequali inter se sibi ordine
 et distantia retineant. Tertius orbis et reliqui sic dicuntur. Quia
 naturam orbis propterea quod deorsum stellas quod et Planetas dicuntur,
 et stellas emittunt; idcirco non ob hanc causam quod sine lege et ordine te-
 nerant motu ferantur sed quod non semper aequaliter et eadem habeant
 distantiam quoniam stellas fixas habent. Ad orbem ut scias et remora teneat
 hic veritas te edocet.

Post sim sum sequitur ultima luna subest.

In hoc versu singula litterae duarum syllabarum sunt et sunt singulos
 Planetas denotant. I quidem Saturnus radiat I Iovem M Martem
 tem S Solem V Venem M Mercurium. ultimam vero locum
 Luna possidet, hunc orbem ordine et subtra figura intelliges

FIGURA
 secundum

SPHERARUM
 Substantiam

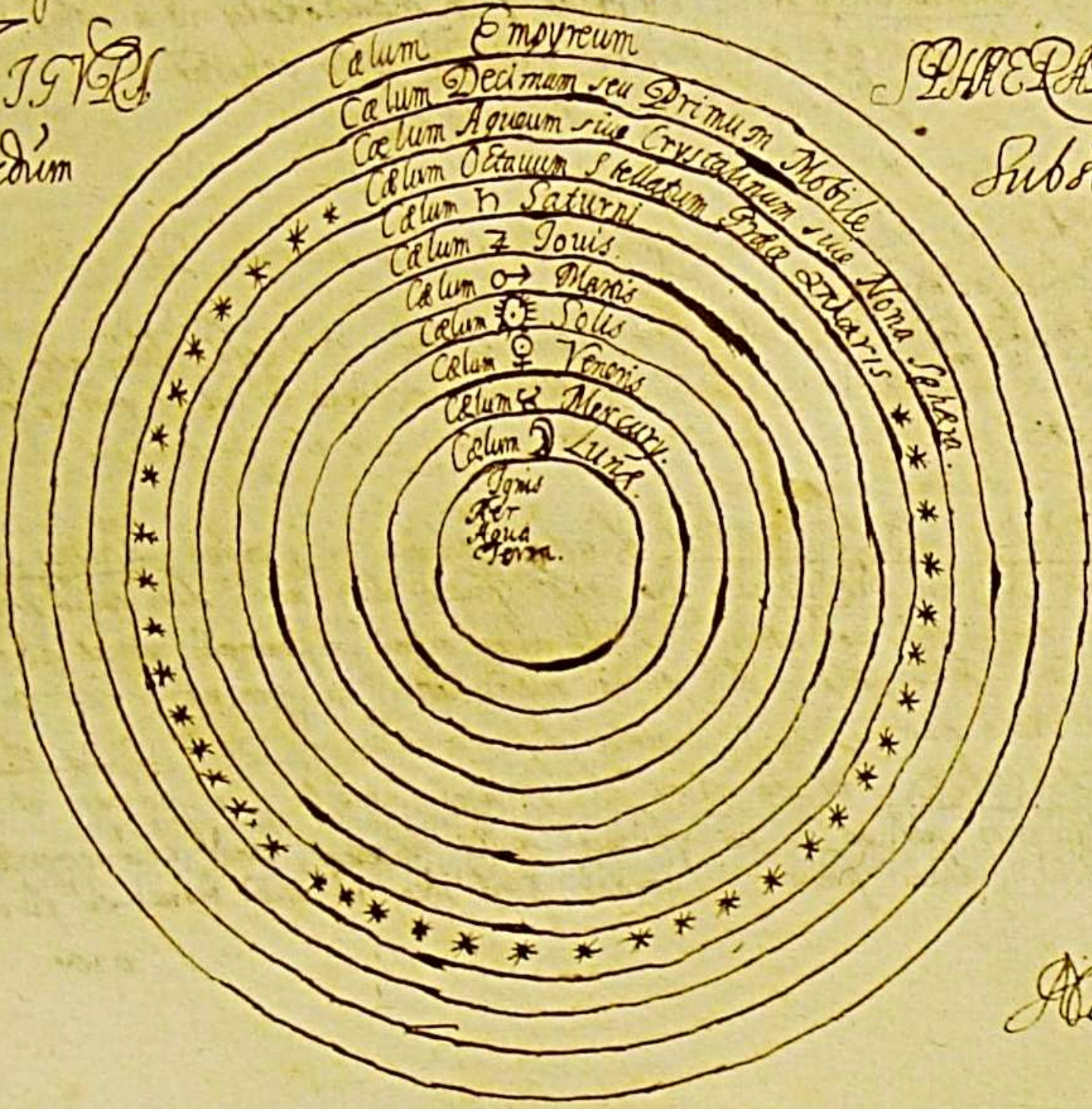

Nota

n J Solem
ri possidet, non orbis ordine ea subra figura intelliges

FIGURA
Secundum

SPHERA
Substantia

Nota

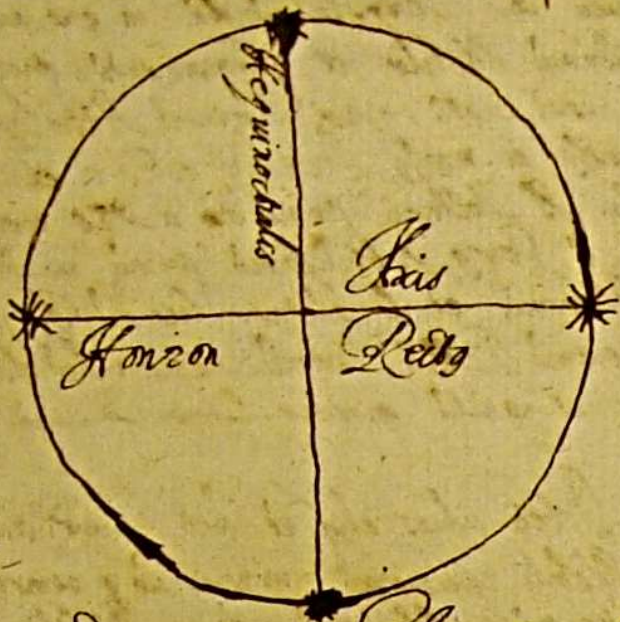
Nota Primo Ad a recentioribus duos adhaec Orbis gas:
 ni primus est aquae seu Crystalini dicitur in quo nulla stella ar:
 nit et ponitur inter Primo Mobile et firmamentum: propter tertiam
 in sua sphaera animaverunt motu quem dixerunt Astrologi motu Sepi:
 dationis et motu Recessus et recessus Secundo Orbis est edli Empyrei
 in mobilis quod secundum Philosophos primo de a Deo creati et max
 Angelis seculi repleti. Corpore subtilissimum primum mundi fundamen:
 ti et Quantitate Maximam et Qualitate lucidam Figuram sphae:
 ricam locali situ supremum est summum habitaculum dicitur vocatur Em:
 pyreum quasi ardens et ignitus propter lumen diuinae praesentia
 quo illustratur.

Nota Secundo Orbis alios alios et iores ut ex auctore erit pate
 re et q et Primo Mobili iucinationes miras non q remotiores ut sphae:
 ra Saturni cui sit inter orbis planetarum primo Mobili proxima maxi:
 ma est sphaera vero Luna cui sit omnium remotissima a primo Mobili est mi:
 nima sphaera Solis cui sit in medio media rationem habet.

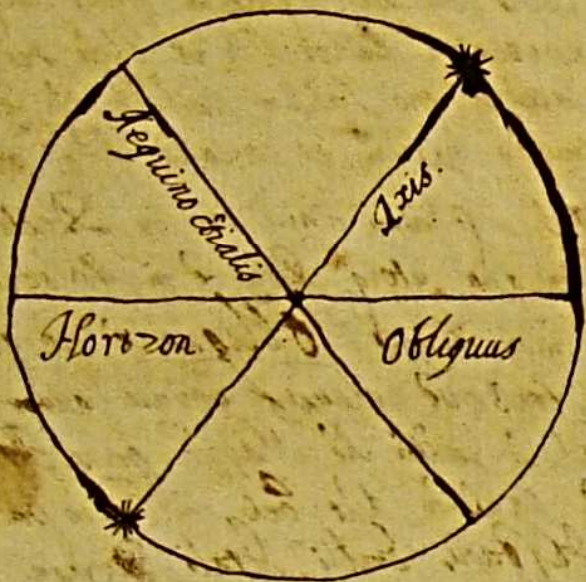
Nota Tertio Non sumi hic sphaera prout complectitur totum corpo:
 ra mundi unum componens est sed et alia sui n. plures esse
 sphaera quoniam q, sed accipi pro sphaera celestibus quibus q' quod cordis du:
 abo superficiebus conuexa nimirum et conuexa dicitur proprie Orbis

Secundo accidens sphaera diuiditur in Recta et Obliqua
Recta sphaera est in qua uterque Polus est in Horizonte q' medietate
 mundi visam a no uia dicitur. Obliqua est in qua alter Polus
 mundi supra Horizontem eleuatur et alter non uia Hori:
 zontem deuenit. Sphaera recta habet Magna pars Africa et terra
 Occidentalis Obliqua sphaera habet omnes in Europa manentes
 quales sunt Soloni Hispani Galli Itali Germani et maior pars
 Africa

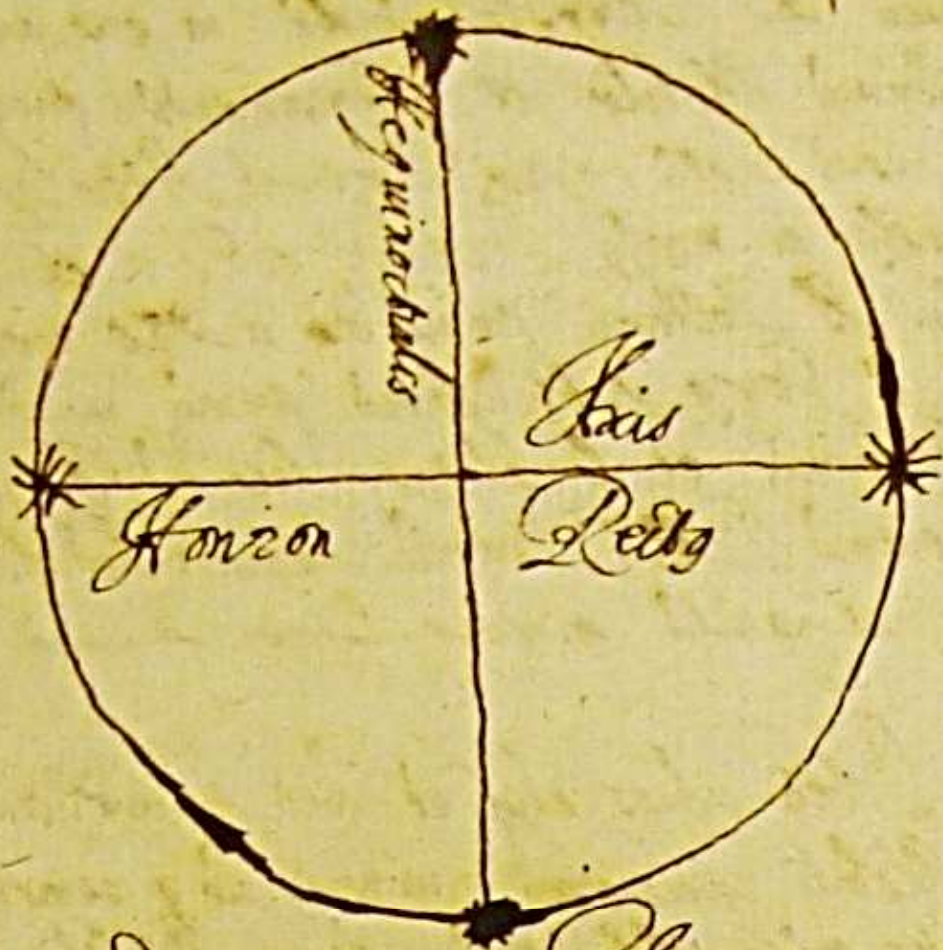
Spinae nec non tota Axis utriusque iude subdolo figurata.

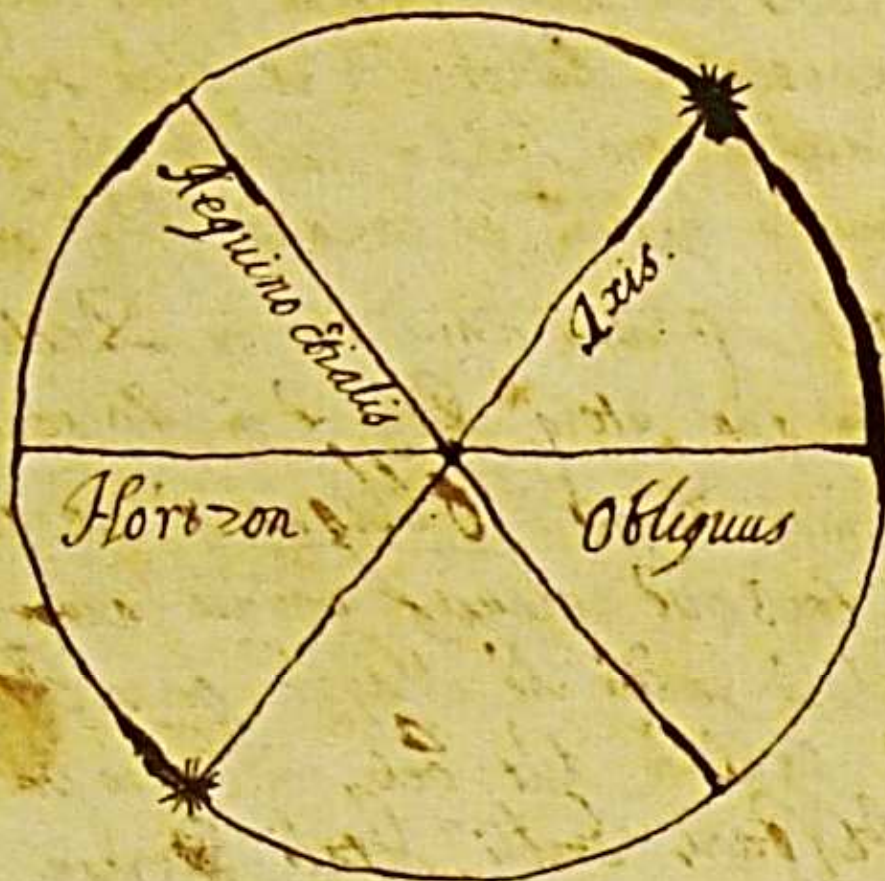
Figurae indicantes Sphaerae divisionem per
Spinae

Memoriae Pauli

ura indicantes Sphaera diu
 Auidens

21

Membrum Tertium.

De mundo et eius parte Elementari

Deinde duobus fundamentis inferi, auctor Concloribus trib.

Primum fundamentum Visum seu compages e esse terra et aly
nais q' in his continetur coagmentata. Quod in Elementari et Athe:
rea Regione.

Secundum fundamentum. Elementaris Regio e pars Mundi
q' inter conuall. superficiem suam. continetur; in qua si dia generatigui
Comptioni et uarijs mudonibz subta q'libet solas eius humanas ex:
his inferi. Concloribus.

Conclusio Elementaris Regio in 4 partes diuiditur. Probat
Na in primis terra e quasi centru mundi in medio sibi qm ambi aqua
aqm aer aerem ignis no turbida sed purg attingens orbem suum; tu
ea deus gloriosy et sublimis disposuit.

Nota diu terra quasi centru id e no proprio centru ga hoc e mdi:
uisibile terra autem diuisibilis sed in comparatione ad celum uidetur e
tanqm punctus, diu etia ignis purg ad diffam istis modis, no n. ille
ignis h' carbonem flammam et eiginodi lucem quale h' ignis modis
unde no uidetur a nobis in sua sphaera propter raritatem nimiam et
subtilitatem.

Circa hanc Concloribus duo obiter auctor Notat. Primum Elta 4 a
seipis alterari et consumi na ex terra fit aqua ex aqua aer u
unde etia sphaera Eltae diu s' d' uoniu et Lapsuoniu. Secundum Notat.
Elta e corpora simplicia q' in partes diuersas formari minime
diuidi possit, ex quoru commixtione diuersa generatou species fiunt
hac de re e et licentibus.

Q' in de re Corpora ad diffam uel p'ncipal. diu simplicia no quod
ex

ex materia et forma componi non debeant sed quod non componitur
ex alijs elementis ut mixta. Si in diversis formis dividi non possit
quia si homogenea quodlibet non pars aquae est aqua.

Conclusio Secunda Quia Elementa orbiculariter ambiunt terram praeter
terram. Probatur. Primum Ignis non circumdat aerem, aer aquam
Secundum vero quod aqua non ambiat terram dualiter de causis probatur. auctor
Quia est efficiens et realis, nempe siccitas terrae quod continuo in
humidum aquae agens aquam diminuit aut saltem resistit non totam
terram operatur. Quia causa est finalis et supernaturalis scilicet divina pro-
videntia, Deus non aquas a terra segregavit ut aliqua pars maner-
ret terra in qua animalia habitare et res ad vitam spectan-
tes commode exercere possent.

Conclusio Tertia Quia Elementa existunt mobilia praeter terram,
Probatur. Primum Ignis non est suprema pars aeris imo ut alij
capa edocti affirmant bona pars aereani motu primi Mobilis
ab Oriente in occidentem feruntur. Idem Probatur. Si quia ter-
ra centrum est quod dicitur esse immobile tamen quia ponderis sive sua
motu undique aequaliter fugit.

Nota Terra secundum se tota est immobilis, Mobile non secundum
partes cum exha locum est posita, cum maximo non impetu ad lo-
cum sui naturam revertitur.

Nomen unum Quantum

De secunda parte mundi scilicet Aetherei

In hoc membro Quia statuit auctor proprietates quaedam Aetherei. De
quibus post conlato habet per
Proprietates Aetherei Secundo Quia quod sit aerea Aetherei
tandem continens aera contenta. Quia Quia lucida est et co ipso
superior

superiorem Stationem Superiorem Septima Quia causa tali motu q possit
varia ipso substantia, unde ne augere ne diminuat Quarta Quia per
fectissimo motu sempit movetur seu circuli Quinta quod uocet a Chy
quinta Et ita h n na diuersam a quatuor el his

Conclusio Prima Motus in caelis duplex reperitur Probat Quia
primus motus e q fit super polo mundi ab Oriente in Occidentem et
h ic e motus primi Mobilis Secundus motus e q fit super polo zodiaci
a polo mundi dis partes 25 gradibus et tribus minutis, op er at pr ior per
obliquum transiens ab occidente in Oriente. Et h ic motus obliquus quia
oblique fecit Equinoctialem Circulum secundum quem pr ior motus fit et
h ic motus e reliquus orbis pr ter pr imum Mobile

Notat h ic Autor Empy et Period q lib motus suo absoluit
orbis caelestis, Primum Mobile itaq in 24 horis absoluit motu
et appellat h ic motus diurnus q de est na alis e 24 horarum, Octava sp hd:
ra pr ter motu rapid motu motu proprio quem 36 millibus annis con
ficit, Alum Jupit absoluit motu suo 30 annis Ulli Jouis
2 annis Ulli Marsis 2 annis Sol 365 diebus et horis 6 Veng
et Mars eadem q uo Sol Ura 27 diebus sp acio et 8 horis motum
suo conficit. unde Colligit Uros propiores pr imo Mobili tardiores
et in conficiendo motu proprio remotiores no Ung motu suo absolue
Obiaces Nihil movetur pr ter con no motu. Ergo neq caeli movetur duplex

Quid Quod nihil movetur possit duplex motu super ip sum caelis. Ali
no movetur no super ip sum sed super diuersis locis ut dicit e. Ita:
ate pr ter hoc videtur in ex to. Ita existens in navi movetur pr ter duplex
motu na alig motus e h ic quo movetur simul cu navi alig quo mo:
uetz cu in navi ueng aliam parte cum. Et et in masa in sp er ta.

te tota

te rotā videri hoc ipsum potest.

Conclusio Secunda Quum mouet circulator Probat
suo a stellis Orientibus et Occidentibus, stellae in Orientibus primo
deuante tandem penent ad meridiem et descendunt iterum donec
perueniant ad Orientem itaque occidunt et aliquandiu latent sub ter-
ra postea emergunt, et semper eandem retinere habitudine in ta-
li motu quo ad nos ego etiam in affluere stellae mouet circa
ante Probat Probat Probat Probat Probat Probat Probat
partes illi circa Solis mouente in orbem Ego quoque totum orbem
mouebit in orbem Non latet in stellis et circa Solis orbem cum
sibi deservit circulos quos uniformiter beneficis est.

Conclusio Tertia Caelum est rotunda figura Probat
suo a similitudine quia unum hoc factum est ad similitudinem mundi
Archetypum in quo nec principium nec finis est in circulari etiam figura
nec principium nec finis.

Probat Probat Probat Probat Probat Probat Probat
Commoditate quia cum omnia mundi contrahat competit
illi figura capacissima quae est rotunda.

Probat Probat Probat Probat Probat Probat Probat
a recte. h. a. Caelum est triangulum aut daberet sicut
tot angulos sequeretur duo incongrua Quum dan locum sine cor-
pore Quam dan corpus sine loco.

Probat Probat Probat Probat Probat Probat Probat
Quae Motu h. Caelum est planum et non ro-
tundum aliqua pars Caelum est nobis propinquior quam alia non
quod stella est supra caput unum illa est propior quam quae est in
orte vel in occasu sed quod est aliquid propius tanto videtur esse magis
quod in stellis non fit ad rem.

Probat Probat Probat Probat Probat Probat Probat
In aere conspicitur in Oriente et Occidente Ego Idem
partes tunc si alius propius est.

Quod

Indeo. Si fin proprii raperet circa Horizontem per quos sol
 proprii radiorum usq; refractione in medio densiori maior conspicitur
 ut Numerus predicto in eam proprii disgregatione radiorum usq; appa:
 ret idr qm raperia e

Membum Quintu

De Terra et aqua.

Et ostendat autor terra et aqua unu globu efficiere de terra simul
 et aqua conrotunda ponit.

Conclusio Ima Terra e rotunda Probat Terra e rotunda ab
 Oriente in Occidente et a meridie in Septentrione. Ergo tota terrae
 rotunda Ans Quidda n. Stella orientis p[ri]us conspicitur ab oriente
 talib[us] qm ab occidentalib[us]. Unde Eulippes tunc p[ri]us appa:
 rent p[ri]us q[ui] ad oriente p[er]tinet qm illis q[ui] ad occidente uti Dlinig
 scribit Epellis oppido Hispanie visa fuisse Eulippin hora 2 noctis
 q[ui] in Sicilia visa e hora 1 noctis, hinc etia Hippis al nri ad
 Oriente p[ri]us sol orit et occidit qm hinc. Ad Probat h[ic] terra
 no est rotunda sed plana sequeret stellas ta[nto] cito omni occidentali:
 bi qm Orientalib[us] et per longitu[di]nem sequeret o[mn]es stellas orientales
 uideri posse Consequit e[st] falsu Ergo e[st] h[ic] sequela Probat ab
 exper[ia] Astronomia

Obiicies Ima Superficies terra plana e[st] uideri ab oib[us] Ergo d[icitu]r:
 sa plana e[st].

Indeo Superficie terra uideri plana proprii magnitudine terra ei
 breuitate usq; n[on] q[ui] rotunditate in terra regit d[ist]erere ut ut
 etia uisui n[ost]ro terra extremitatib[us] c[ir]ca adhaerere uideat.

Obiicies Ido Multi s[unt] montes plunimed ualles in terra Ergo terra
 no e[st] rotunda.

Indeo hoc no ualeat quia montes et fovee in comparacione ad terram
 totale

totaliter puncta nullig si momenti.
Proves 1° Terra est rotunda Ergo antipodes nullo modo possent contineri quia peniculi eorum ne cadent usque ad terram
Prodes Non est memineri ut cadant antipodes cuius de gravitate tenentur ad sui centri illi quoque se graves Ergo tendunt ad terram. atque ita non possunt cadere.

Conclusio 2da Aqua est rotunda Probatz 1mo ab experientia nautarum quod si in nave sit non ita diu videntur litus sicut illi videntur quod est in summitate manuum nalli.

Probatz 2do Quia aqua est corpus homogeneum Ergo eius partes cum toto sit eisdem densitas sed partes aquae sunt rotundae. Id ut gutta rosae sit Ergo et tota aqua rotunda est.

Conclusio 3^{ia} Terra est in medio firmamenti Probatz 1mo Erantibus hinc in superficie terra semper stellae apparent eisdem quantitate et tamquam in medio quoniam in occasu in ortu sit, Ergo terra in medio est posita Consequa quia si non esset in medio distaret propius ab una parte quam ab altera atque sic videretur stella videretur.

Probatz 2do Caeli medietas et signa Zodiaci sunt ubicunque existant: si hinc apparent, altera non medietas caeli et quae sunt signa Zodiaci perpetuo occultantur Ergo terra est in medio Ans est Stolomati et aliorum Astrologorum Consequa quia si non esset in medio tunc ex una parte maior caeli pars quam ex altera constitueretur.

Conclusio 4^a Terra est tanquam punctum respectu Firmamenti Probatz 1mo Quia si terra esset alicuius quantitatis respectu Firmamenti non contingeret medietate caeli videri.

Probatz 2do Si esset sensibilis Quantitas terra respectu caeli Ergo propterea quia longe abest a medietate terra, sed hoc ratio nulla

nulla Ergo Nota Quia si vis oculis alicuius huius in centro tendit
tantundem de medietate celi videbit quia et ille q' e' in superfi cie
tendit.

Probat Stio. Dei Aphragani. Quia si minima stellarum fixarum
e' ioris Quantitatis qm tota terra et tri' talis stella respectu futi
e' quicquid tanquam Ergo multo magis terra.

Nota Quod quilibet stellarum etiam minimarum e' ior Luna neq'
impedit quod nobis ior Luna appareat qm aliqua stellarum id orbi
accidi solum propter debilitatem visus et distantiam q' e' longe ior ab
oculo nro in stellis qm in Luna.

Conclusio Ita Terra in medio posita e' immobilis. Quia
tertio de grave ad centrum tendit Sed terra e' summe gravis Er-
go tendit ad centrum quod e' in medio Firmamenti Ad si terra
moveretur vel ad medium vel a medio: no' a medio q' gravitas eiq'
no' patitur tale' motu' no' ad medium q' ipsa e' media Ergo simpli-
ter no' movetur.

Nota Non sine causa probari ab autore terra e' immobilis etc.
nam antiqui q' sicuti Dysdagores assererent Item et ex-
tera alia q' ex terra no' novem loca erant accensio Arcti Ni-
colag Copernicus tenetq' triplici motu celi dicit sed hinc sectanda
opinio no' e'

Conclusio Ita Ambitus Tendit h' determinata' Quantitate

Probat Autontate Ambrosii, Theodori, et Mauroly Thonum

Probat Labrone Quia si ambitus tendit computari et diameter
inveniri. Ergo. De ambitu Latet. Quia si multiplicentur

signi Zodiaci s' gradus 30 provenient integri Zodiaci gradus
960, h' versu gradus multiplicentur per stadia 200 et proce-
dunt numerus ostendens terra ambitu' e' stadia 252000.
h' autem oeb gradus Zodiaci multiplicentur per 15 milliana

ponent tend milliana 5400. Præter uo tend p^o s^u m:
 ueniri Considera hmo quod ita se habeat ambitu tend ad diam:
 tu fieret 22 ad 7 Sed 22 continent septenariu 3. et una par:
 te est unitate Ergo et ambitu h^o se ad diametru in tali proportio
 ne h^o igit ambitu tend diuisens per 22 ponent summa Radioru
 8081. ostendens diametru tend.

Capitulum II

Postquam autor gressus p^oda principia cognoscenda sphaera in hoc
 Capite exponit nam et usi circuloru ex q^o sphaera natus con:
 ponitur Caput hoc commode diuidi pot^o in 4 membra In primo de Cir:
 culis in g^o tractat In 2do de uol^o circulis in sphaera aut In
 tertio de diuisio^o circulis. In 4to de Zonis.

Membri Primum

In genere diuidit autor Circulos. Alii n. si zoes q^o id^o entia h^o
 cu mundo et sphaera in duo aequa diuidunt alij zoes q^o dior:
 fa entia h^o a mundo et no in duo aequa sed in 3 et q^o sphae:
 ra fecerunt. Circuloru Maxoru si 6: Aequator, Equinoctialis, Co:
lurg Solstitialis, Colurg Equinoctialis, Meridiana,
et Lonson. Minoru Circuloru si 4: Tropici Canceri, Tropi:
co Capricorni, Circulus arcticus, Circulus antarcticus si
 ergo 10 in uolunt.

Membri Secundum

Descriptions et diuisiones ionu circuloru.
 De Aequinoctiali Circulo
Aequinoctialis Circulus e^o diuidens sphaera in duas partes
 aequales dignas suis partibz aequae et p^ois distans s^u dicto
 p^ontia a^o sol in eo e^o nox dei die aequa^o et contra des
notu

noti; quod hic in anno contingit Emet mensis Martii in prin:
cipio Aethiis item mense Septembris initio Libel. Vnde etiam
Aequator dei et notus appellatur. Vocatur etiam Lingula primi Mo:
si sue Libel spherae quae caeli mediu' ambitore sua circum:
ferentia intelligit.

Notat hic tutor 2. Primum Notu' ultimi Celi seu quae
sphaera ab Oriente in Occidente dei Radem quae fit ad si:
militer motu' dicitur quae in Microcosmo id est Notu' sicut
fit consideratio a creatore per creaturas in creatore. Secundus
motu' reliquorum Celi dicitur intractus sive actualis ad similitudinem
dicitur motu' Microcosmi quae a corruptibili ad creatore' item se:
des ad corruptibilia. Tercium Notus de Celi quorum mensurae
fecit atque in primis Solis arcibus vocatur ab aequator id est
Vna est n. iuxta iorem terram appellatur etiam Septentrionalis
a Septentrione hoc est a non ulla quasi et dicitur quos sciat
boni' sive propterea quod et Stella quae in Vita tardissime mo:
vantur videntur bonis vel dicuntur hae Stella quasi Septem Ten:
oras eo quod terminat partes circa Solis, vocatur etiam Boeas:
hinc quia est in illa parte a qua flat Boeas. Antartibus
Solis dicitur quasi ante arctum ponitur dicitur etiam Meridionalis quia
est a parte meridie. Itaque dicitur Australis quia inde flat ventus:
ster.

De Zodiaco.

Zodiacus est Circulus inter Aequatoris in duobus punctis quibus in principio
Aethiis et Libel dimens cuius una medietas ad Septentrionem
altera vero ad Austrum versum. Dicitur Zodiacus vel a Deo id est
Vita quia propter notum Planetam sub ipso currentium ora numeris

ut a Zodiaci quod sunt signa quia et signa q' si in hoc li:
culo vocant a quodam causa idq' proprii duob' mes Labro
ma' signa aliqui signa alicui comprehensi qualitate q' Quali
tas cois sit alicui anti Labro reca signa disponen stel
lam stella q' talis e' ut videatur ee similis alicui anti
labris hunc circulu vocant significari quod signa ferat str
les lib' reca De Gener. vocat obliquu circulu, tu' ea in ipso
intersecantibus punctis & anguloy officia obliquos tu' signa erre
gulari ascendi na' aliqui reca signa obliqua ascendi tu' ea
no' equaliter distat a polis.

Dividit autem Zodiacus secundum longitudinem in partes 12 seu
signa q' huc vergentibus continentur

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces,
Hinc 6 signa sunt signa Arctica seu Septentrionalia Arct
signa seu Meridionalia reliqua 6 di' ubi in illis sol moratur
designant nobis partes Arcti Ver, Aestas Autumnus Hy
men. Arcti Arctidne dividit Zodiacus in gradus 12 quodlibet
signu' h' tot gradus, linguli gradus hnt 60 minuta ma et quodli:
bet primu minutu 60 minuta ma et sic consequenti usq ad mi
nuta ma

Nota Zodiacu no' pro linea sed pro superficie intelligendū e'
q' h' latitudinē gradū 12 longitudinē no 360 gradū ab
circulo se tangit linea q' sola longitudinē se continet.

Nota reca cu Arctone con emere signa in Zodiaco dicunt ee
quadrata na' quadratu e' cuius latera q' se equalia, na' autem si
quid quodlibet coem h' longitudinē q' latitudinē.

In

In nodis Zodiaci superius linea e' ipsi in duo aqua partens
 et ubi abiq. 6 latitudinib. grad. relinquit hde Ecliptica di
 eo quod dicitur Lunda Ecliptica nunqm contingat nisi sub ea amb
 corpora subsistant. qd. autem et quomodo fiat Ecliptica in cap.
 4. dicitur.

Notat hic autor Premium Solem semper decurrere sub Ecl
 ptica oeb usq. aly Planeta declinant vel in Septentrionem vel in
 Meridie. Quomodo dicitur Sol e' in Arie Libra e' ut in
 telligat. Secundum e' aliquid dicit e' in signo quadrupliciter
 uno e' aliquid in signo Zodiaci qd. dicit e' sub Ecliptica aliaq.
 signi quod nulli alteri Planeta sed ipsi soli convenit. De qd.
 aliq. sub Zodiaco e' et hic modis octo Planeta conpnt preter So
 lem. Primo qd. refert ad aliquod signu Zodiaci et si oeb stella
 e' in signo qd. se ad Meridie et Austru. Secundo id e' in signo et
 quod refert ad aliquod Decore. Terio in quas dividit. Quo et si
 totz Meridie ad dicit e' in signo.

Oberva Proprietate Zodiaci e' qd. ut sit mensura et Regula
 motu Planeta. Id ut dividat. Quo in altis et inferis. Hic
 qd. dicitur qd. ut noni nobis Planeta nobis operent. Id ut
 Eclipticam quasi vera loca Planeta demonstret.

De Coluris.
 Coluri s' Curvi maxime per uanq. Primo in cauce dicit e' per 4
 puncta Zodiaci unq. e' per Canem et Capricornu alter per ari
 te et Libra procedentes, dicuntur autem Coluri a color quod e' nubi
 bus et deos quod e' bos similiter quasi membru vel cauda. Secundo
 a cauda erecta sicut Semicirculi et rotas etia sub obliqua spha
 mantibz media pars Coluroni. apparet nuda autem occultate.
 A pfallant etia Coluri duersi nuda a diversis offis. ra' unq. Coluri
 appellat.

appellatur Septentrionalis quia transit per puncta Septentrionalia, atque quod
ad peruenire est conditio aequa alio se procedere et hoc die man-
no hinc Septentrionalis videtur ante festum S. Petri hinc vero festo S.
Luce. Alter Colurus dicitur Equinoctialis quia transit per principia
Equinoctia et solis in globis signis quod solis notatur per Equinoctia

Nota Imo Terra est quatuor verticalis quod recte supra caput
nostrum posita habita lingua su notari opponit hunc punctum Madrid
apud Hispanos.

Nota Et quod Colurus Imum est demonstrare et puncta co-
diaci in globis et ex notis solis et terra notantur coluri diuidere co-
diaci in quatuor aequales partes secundum solis et terra distinguere in
quatuor partes aequales.

De Meridiano

De Circulo Magna transiens per Polos mundi et per Terra
caput nostrum ad motum sphaerae maxime immobilis et Meridiana
solis in eo existens atque ostendit meridie. Et etiam Circulus medius
diei et noctis et cuspidis Regalis, cardo Regis Universi saeculi
denique et medius caeli.

Notat hic autor quod diuersae civitates diuersos habent
Meridianos atque ante interceptum inter Equinoctiale et Meridianum
appellatur longitudo civitatum.

De Horizonte

Horizon qui terminator quod dicitur est circulus in superficie emisphaerica
in ab inferiore diuidens estque is in quem liber de constitit
terru circumducentium oculos videtur obscure describere et partem
caeli uisa a non uisa dirigit. Hic dupliciter est aliquis aliquis
et est in sphaera recta per utrumque Polus transiens et huius

denique

Ang. Aequinoctiale in duas partes alter Obliquus q
 e' in sphaera obliqua secans aequinoctiale in obliquos
 angulos et unum Solis hinc supra se alterum infra se.
 Notat hinc autor aptem dicitur de Tenu utriusq' r' e' de
 ut Caput nri ipsi semper e' Solis Horizontis.

Notat 200 tanta e' elevatio Solis quanta e' distia ab aeq.
 noctiali ad Tenu et probat hoc ipse aperte in textu

Membrum Tertium

De Arctis, notis

Tropus Canari e' circulus ror qm Sol di' longine ab aequatore
 in Borea deflexit ad motu huius Motus deflexit. Ita autem fit
 di' Sol principium canari intrat. Si etiam tunc solstitium quod
 Sol no' ultra ad nos procedat.

Tropus Capricorni e' circulus ror qm Sol di' longine
 ab aequatore in austru deflexit ad motu huius Motus eff:
 ut fit autem hoc cu' Sol principium Capricorni attingit voca:
 tur etiam id tempus a Latinis Brumale. Dicitur Tropus a
 Torni dices quod e' conuertio qm Sol partim ad superius
 partim ad inferius Hemisphaerium conuertitur.

Nota qm tropicus summus in di' positione sphaerae e'
 tendere breuitate et longitudine diei et noctis. Idem
 tendere limites motu Solis ultra quos Sol nec ultra
 nec inferius procedere potest. Idem Ostendit maxima' declina:
 tionem Solis ubi

Nota declinatione Solis e' di' maximas in sphaera

ma i' ang. Colun Declinac & inter capit. inter puncti Sol.
inty Aestivalis et Equinoctialis. ma declinac & ang Colun
intercepto inter puncti Solstiy Hyemalis et Equinoctialis.
Reliqui duo Circuli Nove dicuntur Solari circuli qd s'
permittit polis mundi et describuntur per Solos Zodiaci cir-
ca Solis mundi. Vng qd' describitur circa Polu' mundi
arcticu' et dr' arcticu' alter uo circa polu' antarcticu' et dr' an-
tarpig.

Nota offim Solariu' Circulu' Imum ostendere q' p'ni po-
li Zodiaci et q' sit eoru' a Solis mundi distan' Notum
huc terminis Zonas frigidat continere et eadem distin-
guere.

MEMBRUM quartum

De Quinq' Zonis

Zona e' spatium superius celi ac eade' qd' proportione
tendit inter duos circulos hinc comprehensi. & autem si circuli
si diuidentur Zonas duo Tropici arcticu' et antarcticu' ma
Zona e' inter circulu' mundi arcticu' et polu' arcticu' et hinc
inhabitabilis e' qd' frigida propter distan' Solis ma Zona
e' inter circulu' arcticu' et Tropicu' canceri et hinc habitabilis
qd' temperata. ma e' inter Tropicu' canceri et Tropicu' capri-
corni et hinc inhabitabilis qd' e' torrida propter calorem Solis ni-
mum. Ita e' inter Tropicu' capricorni et circulu' antarci-
cu' et hinc e' habitabilis qd' temperata. ma e' inter cir-
culu' antarcticu' et polu' antarcticu' et hinc sicut et ma
e' in habitabilis qd' summe frigida.

Notat hic autor Aequinoctiale circulu' et alios q' xord. ee
parallelos.

parallelos q̄ illoru duo sunt iuncti aequali sedim quam
libet sui parte a se invicem distant.

Caput III

In hoc Capite ait autor de apparentibz quibusda d̄ me h̄m M̄sch
et motz Solanis in Solaris h̄m d̄ autē d̄ membra Capitis in Indo
ait de ortu et occasu Poeticis In 2do de ortu et occasu Astronomico
In 3ro de dictis naturalibz et artificialibz In 4to de Proprietatibz illis
q̄ competunt h̄mz p̄ diversa me habitantē in Terra In 5to de Hy-
matibz mundi agi.

Membrum Primum

Invisio ortu et occasu Poeticis
Ortus Ortum Stellari et Solaris nihil aliud ē nisi elevationem a:
liquis signis vel stelle supra Horizonte. Occasus id ē descensio stelle
vel signi infra Horizontem. Hi igitur ascensio et descensio duplex est
Poeticis et Astronomicis. Et Poeticis in primis agi.

Poeticis ortus et occasus ē duplex Cosmicus Chronicus et Helia:

Nota huius divisionis Præm. Quia Poeticis ortu et occasu nihil aliud
ē q̄m affectio astronomi a Sole ex qua affectione Poeticis Ortus et Occasus
in phrasibz sumunt, et q̄a latria triplex afficiunt a Sole Sole ante ortu
in ortu et post ortu ideo etiā triplex ortu ē Naturalis que Cosmicum id
ē Mundanū Solaris d̄ antē vespertinus Solaris Chronicus et Solaris Helia
bus d̄ dictis.

Cosmicus ortu est si Sole oriente Sole occidit occasus ē cū Sole ener-
gente supra Horizonte Sole occidit. ut Ventis initio hydz antē ortu
libel occidit Aestatis præcipio Canis fit post Capricorni occasus. de
quo Vergilius Candor auratis aperit cū cornibus annū
Faunus, et adverso cedens canis occidit as bo

80

De occasu in Cornice lege eundem in Publicis
Sive tibi hoc Atlantides abscondit.

Nota Imo inter ipsa numerari summa Zodiaci per q' tempo:
ra deorantur a Doctis et autē q' per signa et uerba Astronomi
alibi constet non ad mendā sed ad p'prietatem et.

Nota ad Atlantides q' et Pleiades et 7 stelle iuxta cornu Tauri:
n' q' dicuntur fuisse a Doctis Atlantis Astrologi filio vocante a:
lio uide uenit a Veni tempore quō ipse orauit.

Chronus Ortus est ad stellā Vesperis occidente Sole exoritur, ortus
hic eorū fidenter est q' diametri intervallo a Sole existant Veni p'prietate:
ipso Liba emergit Autumni Arctis Astatis Capricornus Brumae Corni:
ser. Pleiades eorū ortu Cornice medio ueni exoritur sed Chronico
autumni fere medio, Chronico ipse hōc occidit Cornice ortu, Ortus
nūq' occidit e' e' stella Arctis sub Horizonte Sole abeunt
quomodo Atlantides Vene cū Sole Tauri hōc permeant occidunt.

Nota Imo per occasu Chronici quōdam intelligere mere uesper:
tūc tūc eorū suauit et alios Chronici occasu intelligi et
e' q' nota eorū nō ipso uesper.

Nota ad ortum ortu Chronici appellari quasi temporalem
Chronos n. Sedat tempus Sed hoc autē ideo q' uox e' Ma:
thematis tempus. melius tūc alij uocant Chronicum quasi uesper:
tūc

Helias ortus quic claris e' cū p'prietate e' lumine solis emer:
gens apparere incipit quod antea ob Solis uicinitate conspic:
nō poterat hic et Vespering et Maning e' Vesper ang' d' r
cū

cu paulo post Sole abitu hys emicat. Platibus cu paulo ante Sole exortu ex sig nody emergit Declar Helicis e' cu sella q' cerni p'nt poterasi solis auesu obscurati et cerni desunt. ut h'icis asru' circa Vernu' Equinoctiu' occultate et larem hys circa Soli:

Nota Quod h'ic doctrina de ortu et occatu Poetis vivat no ad intelligenda reio'ndia Poetaru' scripta. Deinde nobis modi ostendi quo temp' q' aliq' r'ie eleganti Poetis usitata exproni possit.

Membrum Alterum

De ortu et occatu Astronomico. Ut desum' ortu et occasu Astronomico afferat autor Praxiteles duo Notabilia cu deinde ponit desum' atq' regulas de ascensibus signoru' tam in recto qm in obliqua spha'ra adducit.

Notabile primum Equinoctialis Circulo uniformiter ta' in rectis qm in obliqua spha'ra ascendit. Quo e' quia latu' uniformiter et regulari' movetur. et Ergo. Idem Circulo rectos angulos cu recta spha'ra efficit obliquos cu obliqua.

Notabile secundum Zodiacus no' equali' ascendit in utraq' spha'ris et consequenter partes eius q'da' faciunt angulos obliquos circa Horizontem q'da' no' rectos. Quo e' q' duosmodi Zodiaci s' Zodiacus a Solis mun.

His duobus sumptis. Inferi autor desum' ortu et occasu Astronomici est pars Equinoctialis circuli q' ortu cu signo oriente et occidi cu eo occidente id e' e' pars Equinoctialis q' levatur supra Horizontem di' signu' ortu Zodiaci aut descendit infra Horizontem di' occidit signu'.

Nota Omni signu' dupli' dr' recte e' oblique. Parte orientis illud cu quo maior pars Equinoctialis ortu obliqua no' cu quo

not

nbr. idē iudicū esto de occasu.

Nota. In septem hanc dari per se purioribus circulis. Leo
Qua omni et occasu astronomia oportet notari circulo uniformi et x.
gulari talis autē ē diagonalis nō in Zodiacis q̄ iniquis oris.
ut nō melius cognoscatur Ortus astronomia et occasu proponit in primis
autor Regulas duas de ortu et occasu in sexta sphaera.

Regula Ima.

Hi quatuor partes Zodiaci q̄ incipiunt a punctis Solstitialibus et
qui nocturnis adsequantur suis ascensionibus id ē ut autor ipse expli-
cat, quando ortus conduntur hā pars Zodiaci in suo ortu tan-
ti et sequi nocturnis hā consumit; licet partes illam quartam
variantes neq̄ habent Iniquas ascensio.

Regula Ima.

Quilibet duo anni Zodiaci Iniquales et Iniquales distantes ab
aliquo puncto non dicuntur Iniquales hinc ascensionis, Hanc
Regula autor confirmat, Lucani laudē.

Collanum Iniquum signa opposita hinc Iniquales ascensionis
hinc signa expressa hoc dicitur
Est Lib. Ari. Scor. Tau. Sa. Ge. Cap. Can. A. Leo.

Collanum Iniquum Iniquitas ē ascensio vel ortus alicui descensionis
vel occasu.

De ortu et occasu in aliqua sphaera ponit hō Regulas autor.

Regula Ima

Medietas Zodiaci q̄ 180 gradus est, in hinc Iniquitas a punctis

A. Noe

14

Aequinoctialibus adhaerentibus aequationibus. Hoc est cum illis quos as-
 cendunt et medietates aequatoris partes autem hanc non de aequales
 sunt ascensionibus. Hoc est ut nulla pars eandem oritur pars aequalis de
 quatoribus sed aut iori aut nor. Et G. in ea medietate. Sed aequi g' e' a prin-
 cipio Aethiops usque ad finem Virginis iori pars oritur de aequinoctiali g' de
 Aequinoctiali ad in altera medietate g' e' a principio Libellae usque ad finem
 no. Incau semper in pars oritur de aequinoctiali g' de Aequinoctiali.

Regula 2da.
 Ascensiones signorum ab aethiops ad finem Virginis in sphaera obliqua
 magis sunt quam in sphaera recta quia minor pars oritur de aequinoctiali.
 Ascensiones vero a principio Libellae usque ad finem Persei iori pars oritur
 pars de aequinoctiali oritur. Unde colligitur quod ascensio signorum opposito-
 rum in sphaera obliqua simul sumpta aequalis est ascensioni eorum.
 Et signorum in sphaera recta.

Regula 3ra.
 Quilibet duo arcus Zodiaci aequales aequaliter remoti ab alterutro prin-
 cipio Aequinoctiali sunt aequales ascensiones in sphaera obliqua
 ut Tauro et Capricornio et alia signa. Attenendum in sphaera recta
 recta quia obliqua ascensio alibi signi est aequalis descensionem eius
 signi quod oppositum.

Membrum Tertium

De diei et noctium diversitate.
 Descriptio diei partem superius tanquam fundamento conclusionem de diei noctium statu.
 et postmodum de diei artificiali fundamentum conclusionem et conclusionem partem

De diei noctium.

Descriptio diei noctium est talis: dies naturalis est una integra aequinoctialis Circuli
 reuolutio circa terra, et tanta pars Zodiaci quanta interuenit sub motu pro-

prio

pro omni notis hinc Mobilis ab occidente in orbem pertransit.
Conclusio Dies noctes tamen in recta sphaera in obliqua sphaera sunt
inaequales

Probat Sicut. Quia illae partes eclipticae quae sol pertransit
in orbis dicitur sphaera inaequales, quae partes continent dies no-

ctes. Quia sol in parte ecliptica aliquando moratur tardius ut in me-

ridionali parte aliquando velocius ut in septentrionali. Dies autem
noctes uelut moratur hinc pertransit.
Probat Quia breuius desce longius
occe caente obliquitate hinc pertransit quo n. obliquor e' hinc pertransit
et oriente partes zodiaci ut dicitur e'.

De die artificiali.

In orbem facta hinc pertransit sol ad motum hinc Mobilij describitur
a principio Capricorni ad Antem peruenit Capri Parallelos
182 a principio quoque Capri ad finem Sagittarii 182 similiter.
Qui Paralleli Artificialis potius propter continuu motu solis sub
ecliptica uelut oriente dicitur dicitur, non uelut Circuli, si quia hinc pertransit
inseparabilis e' ideo etiam referuntur in nomen Capricorni.

Conclusio Sicut Dies artificiales in sphaera recta sunt aequales
no noctibus aequales

Probat Sicut. Quia in sphaera Recta Circulos illos fecit
in duas aequales partes Ego tamen dies quae noctes eunt penitus
sibi aequales. Quia illa portiones facta in capri
et in ad nocte illa quidem quae e' supra hinc pertransit dem, quae uelut
infra noctem.

Conclusio 2da In sphaera obliqua om̄i bis in Anno dies de
Equales noctibus ubi quod est in d' noctro Autumnali circa
festū scti Mathaei in principio solis et quod sol e' in d' equi:
noctro Verno circa festū scti Gregorij in principio hiberno

Probat Horizon obliquus solū d'ingit Circuli Equinoctialis
ex illis paralellis in duas partes Equales Ergo etiam eo t'pe
om̄i em̄t dies Equales noctibus sed e' prima Exo et secunda.

Conclusio 3ta In sphaera obliqua dies a solis ingressu in h'ic:
te crescit eo magis quae magis sol accedit ad aequinoctium et eo magis
decrescunt quo magis sol descendit a latere id e' a festo scti Gregorij
ad festū scti Viti des' augentur a festo scti Viti quo des' ulterius res
eo notat.

Probat Quia Horizon obliquus Circulus illos in partes inae
quales dividit Ergo quae em̄t noctes circuli partes circa Horizon.
te' iores em̄t dies et e' contra.

Conclusio 4ta In sphaera obliqua dies a solis ingressu in h'ic
eo magis decrescunt quo propius ad capricornium accedunt et eo
magis augentur quo magis sol a Capricorno ascendit.

Itē Longit' patet ex superioribus.

Conolarius 1m Quarta e' dies in una parte Tropici can:
ta nocte in altera Et dies circa scti Luciae e' aequalis nocti
q' e' circa festū scti Viti et dies una festū scti Viti e' aequalis nocti
una festi scti Luciae.

Conolarius 2m In locis namq' Septentrionalibus dies d' h'ic
te longiores noctibus hibernis et des' breviores noctibus.

Conolanum dicitur & Regia Careri usq; ad finem Legationis
directa et ad obliquum descendunt. Quarta alia & obliqua as-
cendunt directam descendunt.

Conolanum Item Triplex dicitur in Anno Logici beuisti:
mi et inter nos; si autem tres sunt propter ascensionem die:
dicitur vel obliquam signorum.

Conolanum Item Quilibet die artificiali tam beuisti qm
longino & Regia oriuntur interdum & non nocte; nec propter pro-
licitate diei vel noctis plura requiruntur nec propter beuistate
pauciori Ratio est quia dies nocte ascensionum obligatas
vel Reductio non autem signorum multitudinem. Ex his

Nota est autem in Quilibet die artificiali simul et no:
Est et horis nates 12 Quo Quia n. Regia & quilibet
anni die et & quilibet nocte oriuntur cuiuslibet autem signi
necessitas uni nocte horis sequitur ut q. libet in anno dies et
q. libet Nox 12 constet noctibus horis.

Membrum Quartum.

De Proprietatibus habitantium in utraque phera.
Septem de locis tenent quod hic proprietates explicat. Quid
et huius generis procedunt et digniorum usque Soli 7 modis per us:
signi uerter capite.

Prima longi est eorum q. dicitur hinc in Equinoctiali et hinc est
proprietates & omnia hinc in anno Sol transit per eorum dicitur sicut
in Areti et Liba. Qua hinc 4 solstitia duo in Areti et Liba

1

q' vocante Solstia alta et duo in sereno et Capricorno et
 hinc Solstia dnr ima. Secunda Dual hinc distates q' sol bi
 cum per equinoctiale eoru et dual item hinc hinc q' duo sol
 descendit ad Tropicos: similiter hinc duplex Trop et duplied
 autumnu quod sol sol mediu circula teret inter Tropici Cancru et
 Equatorem, et inter Tropici Capricorni et eundem Equatore. Nota
 semper e' illis equinoctiis. Nota Quatuor hinc distas umbrarum.
Nota ab ortu solis umbram hinc versu occidentale Nota occidentale
 solis umbra e' versu ortu Nota di sol e' in Meridie in parte septen:
 trionali umbra e' versu antarcticu. Nota di sol e' in Meridionali par:
 te caedit umbra versu polu arcticu. Nota Inquestas. Des. hinc
 et ora quoda prater solis orientis illis et occidui ga hinc on e:
 on des paralleles descriptas ad hinc. Nota hinc in duo equalia
 diuidi.

Secundus locus e' eoru quoru Nota e' inter equinoctialem
 et Tropici Cancru hi hinc proprietates. Nota Nota in anno sol
 e' super eoru Nota Nota dual hinc distates et dual hinc
 una frigidior solis in Capricorno existente. Nota Solstia alta hinc
 et duo ima et duo alta. Nota hinc ora umbra quod nuplie sunt
 et illi sub equatore. Nota hinc ad hinc quod semper inaequales dies et
 noctes habeant nisi forte cu sol e' in equatore. Nota quod ad ora
 illis astra orientis et occidentis.

Tertius locus e' eoru quoru Nota e' dicitur in Tropico Cancru hi
 dual proprietates hinc. Nota Nota hinc in anno sol e' in principio
 Cancru ascendit sol eoru Nota Nota Nota Nota Nota Nota Nota
 hinc

bens Ima Vesper orientalem. Adm In meridie Septem:
orionale Pram mare occidentale

Quarto loco e' eoru' q' inter Tropicu' Canceri et Circulu'
Arcticu' hinc sunt Venit' illoru' proprietates et q' Ima nunquam
Sol transit Venit' eoru' Ad tres hinc distat' umbra' Ad duo
et illis solsticia albi et nivi Ad Viam hinc dyene' et unam
dyenem.

Quinto loco e' eoru' quoru' Venit' e' in ipso Ad Circulo, istoru'
proprietates et q' Ima in momento oculi et illis Ima oriuntur
et occidunt Ad Soli Tropicu' Canceri hinc supra sud Ad horizon:
te. Ad di' Sol' moratur in principio Canceri hinc artificiali' die.
horans et et di' idem Ad e' in Capricorno hinc nocte' et hora:
ni' Ad idem semper Venit' hinc ad Ad Solis Ad Zodiaci.

Sexto loco e' eoru' q' hinc Venit' inter Circulu' Arcticu' et
Solu' Arcticu' q' duob' proprietates competunt. Ima Ad horizon:
eoru' singulis dieb' duodecim Ad Zodiacu' in duob' punctis dyeni
distantibus a principio Canceri. unde contingit in reuelatione hinc Mo:
bitis quod illa pars Ad Zodiaci semper appareat et nunquam de:
scendat sub Ad horizonte.

Collecte ex hoc Quia di' Sol' peruenit illa' parte Ad Zodiaci
quod illi semper appareat sicut ut habeant perpetuum diem sine
nocte et di' peruenit alia' signa q' illis semper occidunt
hinc nocte' continua' atq' di' Ad Ad metas reliqua' si:
gra q' illis oriuntur et occidunt per portu' ordie' illis
oriuntur. unde Ad Saug' ante anete' u' hinc

Nota

17

Nota Quia signa q' se versu æquinoctiu veniu præpossere
oriuntur ut Tauru ante Ariete. si recte occidunt ut Bescab
ante Arietem. Krebs ante Tauru. signa autē q' se versu æquii
noctiu hyemale recte qdē oriuntur sed præpossere occidunt
Septimus totū ē eorū quoru tenet ē in isto solo archu
illi hinc proprietates 3. una æquinoctia ē et horizontem
hinc simul coniuictos sed una prædicitur totū per se
illis apparet altera nunq̄m ita Medio anno hinc die arcti-
civalem et medio noctem.

Membrum Quintum

De Divisione Climatum.

Postq̄ autē ostendit q' accidunt hinc nō duos in tenet nuni
tella igitur in climata diuident quod eēt conong et rne di-
uersione climati ostendit. et itaq̄ climata autōr p̄dicit q' ut
intelligat

Nota Imō ai auctor Quod totū telluris in 4 partes di-
stinetur ē hoc motu X ita ut una pars sit ad orientē altera
ad occidentē ita ad meridē ita ad septentrionē ex his 4 partē
ē habitabilis ita ad septentrionē eaq̄ nō tota na una æqui-
distans a solo arctico ē summe frigida altera æqui distans
ab æquatore ē summe calida. nec habet duas partes p̄dicit
parallēla 7 q' climata indicabunt.

Nota Sed clima ē spatium certū terra habitabilis seu
comperatū in festā eius principiu noctis æquinoctiali et si
nō versu poli arctici p̄dicitur dei vel noctis quantitas

per mediam horam variatur, Ad adnotatio de Clima:
Et in specie qui auctor.

Primum Clima est cuius medium transit per Meroen
ciuitate Africa ubi longitudo est de horis 12 et media et
quadrante in medio non huius Clima diei est horis 13.

Secundum Clima est cuius medium transit per Vrbem Aegypti Syenam, ubi
longitudo est de horis 13 et quadrante 3.

Tertium Clima est cuius medium transit per Alexandria quae est Metropolis
Aegypti ubi longitudo diei est horis 14 et quadrante 1.

Quartum Clima est cuius medium transit per Rhodum quae est Insula adhae Asiae
ubi longitudo diei est horis 14 et quadrante 1.

Quintum Clima est cuius medium transit per Romam urbem clarissimam Euro.
ubi in eo diei longitudo est horis 15 et quadrante 1.

Sextum Clima est cuius medium transit per ostia Bonis tenens magni
flumini Iarum et terminatur ibidem ubi diei longitudo est horis 15 et
media et quadrante 1.

Septimum Clima est cuius medium transit per Alpes montes Iar.
maxime terminatur ibidem et est longitudo diei in eo horis 16 et quadrante 1.

Nota ultra Clima extra dicitur Insula et alia habitabiles
haurum, et quia sunt parua et exigua ideo his non computantur.

Nota ad Clima inter se differunt sicut inueniuntur et ultimam in
his a die et locis et in ultimo ior.

Nota etiam Latitudo Clima cognoscitur per ab Aequinoctiali
ad Polum Arcticum Longitudo ab oriente ad occidentem Vrbem.

Colligens idem et Longitudinem huius Clima per gradum et ad quatuor
partes. Ad si consequentur propter rotunditatem Sphaerae, quanto
magis propter aliud accedere ad extrema Sphaerae, tanto magis huius
latitudo.

Caput VII.

Postquam absoluisset autor Motu huius Planetarum ex quo ortus et occasus
et Solis atque adeo diversitas dierum colligitur; consequens autem de motu
aliam colligit ac primum de motu Solis et Lunae ut exortus et occasus
Eclipsium et Solis et Lunae aperiat Caput huius membra sua de huius aut
autem de Orbibus ac motu Planetarum in deo de Statione, directione
re retrogradatione Planetarum in deo de Eclipsibus Solis et Lunae
discussit.

Memorandum Primum.

De Planeta Solis tanquam primum in primis quod autor eorum orbem
statuit unum eccentricum in quo Sol ab ecliptica ab ortu distat
in orbem de eccentricis quod dividit terram in duas partes aequales
non habet centrum huius ut extra tendit ad extra tendit.

Nota Quatuor Orbis Solis numerari a Mathematicis.

1us est qui secundum concavum superficiem quae secundum concavum sim-
iliter est mundo concentricus hoc est idem centrum habet cum mundo.
2us est qui secundum superficiem convexam mundo concentricus, hoc est idem
centrum ad mundum sed secundum concavam superficiem est eccentricus
mundo non idem habet centrum ad mundum. 3us est converso eccen-
tricus est qui secundum concavam superficiem est concentricus et secundum con-
vexam eccentricus 4us est qui secundum utramque superficiem
est mundo eccentricus Quibus duo dicuntur eccentrica secundum quod
ultimus huius de simpliciter eccentricus et de hoc autor agit.

Nota

Notat autor In eccentricis Solis (circulo) punctis quod maxime
distat a centro mundi et accedit ad Firmamentis Augusti no can
Hic dicitur de apogon ab alijs Mathematicis vocari sum:
ma apsis. Quidam ubi oppositum quod maxime remouet a fir:
mamento et accedit ad terra dicitur oppositum Augusti gradus dicitur
Perigon a nonnullis una apsis vocari.

Remouentibus orbitis Solis de motu eius dicitur quod fit ab occatu
in ortu oratur eius dupliciter scilicet unum motus est Proprius
que mouetur in suo eccentrico in spatio sex 60 minutorum
in die ac nocte Sed motus eius est transmissus quo mo:
uetur super polos axis Zodiaci Circuli et hunc motum
habet in extremitatibus orbitae eccentricae quod dicitur eccentrici se:
di quod quod orbis quod mouentur ad motum orbitae eccentricae in
in 100 annis unum orbem gradum conspiciunt.

De Soluto Sole de orbitis aliorum Planetarum aut dicitur
plures Solis quemlibet Planetam habere 3 circulos scilicet Deferen:
tiam Deferentem et Epicyclum Regnans Luna est Luna
que conueniens ad terra et est in superficie eclipticae dicitur
Regnans quod de motu eius cognoscitur motus proprius dicitur. De
ferens Circulus est eccentricus simpliciter sicut et ille eccen:
tricus Solis. Offert tamen ab eo quod hic non est in superficie
Eclipticae sicut ille Solis sed partim ad meridiem partim ad
Septentrionem eius medietates declinant ab ecliptica.

Notat autor Deferentem Circulum diuidere in quatuor in punctis
chb

chs duobus esse in puncto illo quod e' ab Astro verso
 Equilone et hanc intersecctio vocatur caput Draconis. Ita
 in puncto quod e' ab Equilone ad Astro et hanc intersecctio
 dicitur cauda Draconis. De relijs Planetis praeter Solem et Lunam
 Observat autor quod deferens et dignans cuiuslibet Planetae
 sunt excentrici respectu et inter se aequales, et quibusvis
 tempore existat in una superficie si uterque illorum e' extra super-
 ficie eclipticae.

Observat etiam quod quilibet Planetae excepto Sole praeter
 circulos excentricos habere Epicyclum quod e' parvulus circulus
 deferenti in verso in quo praeter Solem orbem Planetae deferuntur
 et ad motum excentrici seu deferentis circuli.

Membrum secundum.

De quiddam Planetarum.

Accidit Planetarum &? Ratio Directio Retrogradatio, quae
 ita intelligantur.

Nota autem Quae Lineae a centro mundi ad signiferum pri-
 mae debent ita ut Epicyclum includant. Quibus hinc illic quae
 linea orientem spectans a centro ducta contingit Ratio prima seu Ma-
 tutina dicitur. Alter vero punctus quae altera linea occidentem versus ab-
 git, Ratio tertia seu Vesperina dicitur. Quae aliqua Linea Plane-
 tarum attingit dicitur Planeta Stationarius. Directio e' superior arcus
 Epicycli inter duas lineas comprehensus et in hoc Planeta existens
 dicitur directus. Retrogradatio e' arcus inferior interceptus inter eas.
 de Lineas in eis Planeta existens dicitur Retrogradus.

Nota Ino Planeta Stationari no ideo dei qd sta:
se debeat et e immobilis est n. in motu continuo sed
ideo quod aequalis et temperati motu habeat.

Nota 200 Inter Solem & Planetas haberi Stationes
ga hinc Epiphora et autem no hinc Epiphora, Luna quoq
ga uelocissime motetur in 24 horis hinc gradus absoluit et
ga no hinc motu temperati no dr Stationaria docta aut
Retogradis

Membram Tertiam

De Eclipsi Solis et Lunae
Ut ostendat Eclipsim Lunae tanquam notione et frequentiore
duo dicit. Primum Quod certum sit Sole et idem candidis terris
terris terra necesse e ut medietas eius a Sole semper illumi:
nata et deinde alterius partis tendit umbra extensa ad formam
Pyramidis deferat ad superficiem Sordium et desinat in puncto
opposito Soli in firmamento existente quod Nadir dr. Secundum
dicit quod Luna Soli opponitur diametraliter ita ut existat in
cauda vel Capite Draconis sub Nadir quod fit in Zenith:
no accidit Eclipsis Lunae Ex his inferretur de quo Eclipsis
Lunae est interpositio umbrae tendit inter Solem et Lunam
diametraliter locata.

Quidam deinde auctor Eclipsim non aliam e Eclipsis generalibus
quod totum corpus Lunae obscuratur quod fit adiecta die Solis
in Capite vel cauda Draconis dicitur, Particularis e quod
no totum corpus Lunae sed aliqua pars eius Eclipsatur et hoc
fit quod Luna se e dicit in Capite vel cauda Draconis

sed

See prope.

Comolanum. Non in quolibet Ecliptico contingit Eclipses Luna est in Capite vel quada Draconis vel prope hanc puncto.

Absoluta Eclipsis Luna de Ecliptico Solis ad ut eger hanc ostendat. Ita docet MMU Sol tunc patitur Eclipsis

primi cui est simul cum Luna in Capite vel quada Draconis tunc enim per lineam rectam Luna connectitur cum Sole factis ut opacitas ipsius recipiens radios Solares eos in terra proprii densitate sua non transmittat. Atque hoc ipsi Eclipsis Solis

est. Idem Solis Eclipsim Ecliptico a Lunam in 3;

Imo quia Luna reversa desinit Sol non desinit in se sed non

non desinit videtur. Idem quia Luna Eclipsis est cum Sol

et Luna per diametrum sese respiciunt, Solis non cum se in

coniunctione. Idem Quia Luna tunc tunc obscuratur Sol

non tunc in Regione inter quam et Solem directe est Luna

Idem docet per modum Comolanum Eclipsis quod fuit tunc

Raphone Idem miraculosa fuit non naturis hoc probat

quia Solis Eclipsis semper non accidit in Nouilunio non

non in Ecliptico quod illa fuit directe quia illa Eclipsis

est 3 horis duravit quod fieri solet non se. Denique quia

Luna opperta prius Soli reliquit locum suum et ascendit supra

horizontem Atque contra naturam supponit se Soli. Idem modo

est absoluta Eclipsis subito descendit infra horizontem

et fuit suum antea Soli opperta. Idem de causa Eclipsis

Geopagita q̄ tunc Athenis fuit exclamasse de aut
DEI nra patre aut mundi machina dyboluete. idē:
q̄ exstructū fuit athenis templū ignoto DEO con:
stitutū fuit quem S. Paulus manifestavit fide Ca:
tholica perhibendo. Per hanc fidem nobis cognito
re Gratia et Gloria in æternum.

Itq̄ hoc de Sphæra Astronomica
dicta sufficiant.

Ad Laudem Omnipotentis DEI
Beatissimæ Virginis Mariæ Gloriam
Incolarum celestem Honorem
æternum.

Scripta feliciter a Vladislao Constantino W.
Luski Almae Racouensis Academiae Studioso,
Proficente Excellenti Dno Stewarski Artium et
Philosophiæ Baccalaureo Anno Dni 1629

Constat cerebrū si structurā eius spectemus carne propria membranarū vasūq; caro candida ē in par-
te vō intus candidior ut spūs aīum polludens candidiorq; opifex esset. Mollissimā ē quo
q; valdeq; tenera ne densitate motū spiritū impediret. Effi. hī caro hāc ad suā basim satis forma
solidāq; quā tunc etiam corporis collosi nomine nuncupate. Inuestiant hoc usq; membranae dū
dura et tenuis Meryx de quib; iam superio. cap. locuti sum; Venas nullas cerebrū hēt sed nutriti-
ōni omne ex ijs vasis accipit quā membranarū Subera continentur.

Est vō cerebrū quantitas satis insignis ut pote quod bruta animantia magnitudine longe multū
superet. Distinxit id in dextrā sinistraq; partem natura tū in anteriorē quā cerebrū et posterio-
rem partem quā cerebellū appellat. Est etenim cerebellū vno exuplo cerebro ipso mingatq; hāc
distinctio in dictas partes totā cerebrū carnem nō penetrat finit enī circa mediū quatuor vel
digitorū latitudine a cerebrū vertice ibi continuū sibi coniungit eē ē q; iā longe candidior dūniq;
ut vere dūm eā partem Anatomis corpus collosū dicat; Inest autē cerebro potentia naturalis
principib; primis exceptis spūcie triplex. Prima quidem cuius virtute ventriculus cerebrū atq; vna
totum illig corpus collatū ampliatq; etia quā materiem spūs aīis quippe aērem et spūm vi-
talem in Suberam naturāq; spiritū animalium transmutat. Vbi vō temperamenti cerebrū frigi-
dum ē q; exsanguis ē pars, humidum q; nollis, in rōne spiritū vitālū quib; plurimū alii
dat aīumq; quos generat satis calidam eē in sua crassi tūdetz. Figurā perfectissimā hēt
oblongam quadamtenus atq; ad latera depressam Sūū obtinuit in parte summa corporis quā
osse vnde quaq; firmē natura cinxit. Habet autē annexū prope in corpore toto cerebrū, omni-
b; em partib; nervoni ministerio sensum motūq; labite. Construxit vō id usq; natura ut organū
generationis spiritū animalū esset. Non em aliter quā spirituosā substā subsidio corpori
cerebrū no mentis temporū impartiri motūq; potuit cū eadē rem solida et inepta esset. ge-
nerat igit; spiritū aīes cerebrū, quatenus dilatationis suae officio in ventriculis anteriorib;
duos medio cerebrū existentes fali figura pares aērem continuo trahit ut permistū spiritū
vitālū anterioris officio ad se transmisit in Suberam spūs. aīis commutaret. Quam quid
commutationem idem hoc cerebrū in sua occulta in ventriculo tertio cerebrū perficit quē
natura in partionē quā priores duos cerebrū parte deposuit quod Suberam vitā meliori o-
mnino necessariā contineret. Qz nō tā in anteriorib; duob; quā in medio hoc ventriculo exor-
menta tertie coctionis cerebrū colligi debebant. idcirco tā primis ventriculis quā huic tertio

e munitio sua nã adicit Anterioris eni venticuli in processu manillares terminatã hoc e
 in rariorem fungosiorẽqz cerebri partem. quã osi ex moidi incubans excrementa cerebri per
 nares expurgat Tertig vò venticulus per meatu quendam manifestu satis in glandulam
 pituitariam palato vicinam excrementa deturbat ut ab ipsi sub furio resurgere Atqz hoc
 organa venticulis hisce ad custodia sunt data Genuã ram a virtute diti spũ. autem
 fistulas hoc e contractionis. sua beneficio videl. altera motu fugante in venticulu cerebri
 quartã hoc ipsu visqz transmittit Sedit hic ventri in posteriori capitis parte exigua e
 figura calami scriptoriũ sit cerebriqz communis. A quo deinde ventre culm ad medullã
 spinalem tum ad nervos ab ipso cerebro profectos eig constrictionis cerebri ministerio in totu
 corpus nã spũ animales transmittit Membranã et vasa conseruantiu rariorem hnt In
 signis vò qntitas cerebri ee debet humani quod plurimas de se ederet functiones quibz
 ut sufficeret continuo spirituu proventu eo qz copioso indigeret. Tempera mentu frigidu obti
 nuit ut igneo nã spũ vitales corrigeret qui turbandas in hoc actiones produceret. Ca
 dia e parti huic forma ut pellucidos transpellentesqz spũs efficieret qui nõ ming interiori
 exterioriqz sensuqz loco motiuã virtutis ministri essent. Etã vò partẽ in summa regione
 corporis ee portebat quã vniuerso corpori imperaret ipiqz vniuersi domiciliu esset. Vò vò
 toti corpori eo promptiqz sensu motiqz impertiret spinalem medullã obtinuit sibi per omnia
 subesse partem ipsiqz cerebro continuã eig officij dignitatisqz Eo em solo medulla hãc à
 cerebro distat quod illo densior quodam modo existat Contegit hanc tenuis Merynx.
 quã illi proxime adhaeret, contegit et diem Merynx a quã a medulla ac à cerebro nõ nihil
 remota. Quantu vò a Cranio defensionis cerebri sit tantu medulla à vertebriis tictelã
 custodiaqz accipit Multi ex ea parte proficiunt nervi qui per oẽ corpũ dispersi nõ ming
 hoem sensu impertiant quã voluntariu motu adaugent. Atqz ea est cum cerebri tum
 spinalis medulla Anatomia.

CAPIT V

De Nartus

Nariu Anatomiam ossibz, cartilaginibz, processu mamillari et vasis absoluit nã ossa
 alia sunt quã externu nasi constituant. Alia quã internu. Externam constituent tria nu
 mero, duo ad latera posita, tertiu longe ming in medio, cuncta hãc in cartilagineu
 longã satis defrunt, quã magnã partem nasi exterioris efformant Ossea etã pars.

pars hac si integra esset factura ad modum obnoxia fieret Est et cartilago quae partem
 nasi dextram dirimit a sinistra Internum nasum duo constituunt ossa Vnum fungosum dictum
 a substantia rariū em ē laxiusq; alterum ab omni parte perforatum quod etiā ex eo fibrā nuncupa-
 ti huic processu manillares incubant sola tenui membrane tecti. à ventriculis anterioribus
 deorsum lati procedentes sunt aut isti processu nil aliud quā cerebrū ipsū quoddammodo rariū
 laxiusq; effecti, principale sensus et olfactus instrumentū. Vasa ab iugularibus nascuntur arteri-
 as à carotidibus, nervulos à sexta coniugatione seu ut alij melius voluit à reuerrte Cuncta
 huic coeunt cutis nullā sibi subiectam pinguedinem habens Rariū quantitas eadem omnib;
 nō ē catarrhis pluriū maior ē consuevit Dividit in partes duas cartilaginis offe figurā
 intus concavā hāc plerūq; perforatib; meatib;g; Finis ei ē olfactio hoc ē speciem olfacti
 cui odorū videl. oīū receptio ad quem quidem usū primo et principaliter conducunt manil-
 lares processu, qui ab odorū speciebus alterati eodē persū corporis porositates oēs mea-
 ty ad communem sensum deferunt. Adiuvantū vñem hnt nō min; cūbrosi os quam fun-
 gosū, cūbrosū quidem quatenus perforationib; suis etiam exhibet odorib; eosq; suo corpore
 unit, fungosū nō quod retinet eorūdem odorū iam nōc citra p̄duā alterationē
 illos cerebrū illabi sinit Vasa conferunt ad custodiā eorum. Figura ad receptionē
 odorū quemadmodum et sit; Vna em hic cum aere cerebro occurrunt. Aer vō semper ad
 partes superiores fert, ut iure merito organū hoc summā corporis partē occupavit.

CAPITULUM II

De Auribus

Quoniam duplex sunt aurium partes, alia interna alia externa, ideo duplex etiā eorūdem
 bica existit Externa em auris quā vulgo auriculā dicunt Cartilaginis semicirculari constat
 et cute prout id oēs advertimus Eiq; extremo tantulū carnis natura appendit quod lobū A
 natomici dicunt Aurē internā in esse duro petrosoq; constituit natura Non ē em au-
 ris hāc quā meatu in osse posito totiusq; plerūq; anfractu et labyrinthis Est vō aut insignis au-
 riculā magnitudo, longe em minor ē in hōe quā in animalib; brutis consuevit Duplex id
 organū effectū nāc ut illis necessitate nobis ostendit sensū em disciplinā a sapiētib; nuncupa-
 ti. Inest aut aurī occulta vis atq; potentia à cerebro transmissa tanquā fonte sensū oīum
 qua distas oēs sonorū recipit et sensū communi representat Temperamento ea pars frigido
 siccoq; q̄.

quonia ex sanguis et ossea existit. Figura auncula femicircularem ut quis qz cernit obtinet au
 nis interna rotunda quoqz angusta satis multas cavitates hinc Constat em quatuor ut Ana
 tomici notant cavitatibz quaru prima nempe exterior meatus auditorij vocat tortuosa e
 sursumqz tendens In eius extremo transverso situ obliqua e membrana sicca valde tenuis
 tit ea cordam sibi appensa ortuqz ducit a pia matre Sequitur hanc cavitate qua quid pel
 vis appellatur, brevis ea sed ampla satis in hac ad rem reposuit natura quem Aristo. infiti
 implantatibz qz vocat primuqz et principale auditu organu constituit. Etsi im merito quod
 pars ea minime vivens existat. Cavitas tertia longa e ab anfractu tortuoso nimio Labyrinthi
 nomine appellata Hanc Sequitur altera coelear dicta in qua nervu Auditoriu reposuit natura
 Habent aures in summo nostri corporis loco sedem domiciliuqz suu quod vocat esse semper ad
 superas partes efferant. Est aut fhis aurium speciem audibilis sonu quippe vocumqz rece
 ptio Ad qua quidem functionem hinc et principaliter tympanu concurrat quod sonu exterior
 sent ut illig opera spes audibiles per aerem implantatu tanqua ad indicem oium sensibi
 liu extenorem. Adjuvantis causa e auncula externa vorem hinc retinet em sonos per aere
 delatos unit et velut ad interna aurem propellit unde etia solida ee et cartilaginea natura
 voluit Habet et auncula interna ipsa in osse eformatio, unit em id soliditate sonos exvelut
 robustiores nervo auditorio subministrat Nullis Labyrinthis pars ea praedita e, quon
 illis sonu vis et magnitudo infringat excellenciaqz minime sensu ferat Causa sine qua
 no nervus Auditorij sustinet is em et spes audibiles toti auri subministrat et receptus sono
 ra spes communi sensui representat.

CAPIVS VII

De oculis

Oculoru fabrica tunicis constat humoribz, adipe, vasis, musculis, glandulisqz de quibz o.
 nariis brevissime agemus. Tunicae oculi sunt sex nimiru, adnata, cornea, vasa, reticula
 ris, aranea atqz vitrea Adnata qua ab alijs coniunctiva dicitur ortu hinc ex pericranio un
 git qz oculi osibus Constituit hinc albi oculi, venis et arteriis plurimis praedita, nec oculi
 totu inuestit sed ad iridem terminat. circuli videl. que coloribz vasis conspersu videmus
 Hanc cornea sequitur dura, pellucida crassa e lamina duabus composita Ortus ducit

duit a Merymge dura totūq; oculū ambit, nec venis vllis prædita existit sed alimoniam omnem
ex vasa caput. Sequitur hanc vasa dicta ex merymge tenui profecta colore nigro viridi in
partib; nonnullis. Longe è mollior cornea totūq; oculū circumdat nisi quod perforata existit
leuitatq; depressa ea parte qua pupillā efformat nigri oculi vocant. Reticularis illi præmi
ma è, tunica alba retis similitudinem hinc ex medulla ipsa nervi optici producta nihil em
aliud è quā ipsa medulla toto oculo dilatata. Aranea sic a tenuitate dicta humorem cry
stallinū solum tegit quemadmodū vitrea humorem vitreū nō totū oculū ambit. Humo res
tres in oculo natura repositæ, viuentes corporis partes ex semine productas. In parte antero
ri aqua è quæ nonnulli albuginem vocant quod albo cui consistencia similis existat. Medius
tenet locū crystallinū humor candidus pellucidus minimèq; fluens illi subiacet vitreū hu
mor ea parte nō nihil cauus. qua crystallinū respicit videt em illi continendo dicatq; è
Definiant vō tunice oēs arete q; tenente nervo optico ita quod ex eo omne oculi corpus pro
pendere videat. sunt vō in oculi tria vasora genera vena videl. organa hinc nutriendi
destinata hum arteria que vitæ partib; à corde subministrant deinde duo nervora paria
primū secundūq; primū pars nervos opticos appellat quod continuū sibi in cerebro est.
tum q; de mō disijungi incipit cum extra eferat. Volunt Anatomici cauos hos nervos è
casi eam cauitatem valde rigua statuant. Quam par nervora in musculos abit quos
motioni oculi natura addidit. Linguedo copiosa adū interiorem partem oculi tegit quæ
et motu celeritate adiuuaret lubricitate et temperiem innata foueret calore. Sex vō
sunt musculi qui oculū mouent recti quatuor obliqui duo. Recti eleuant deprimuntq;
tū dextrorsū ac sinistrorsū oculū ducunt. Obliqui eundē ex sursum et deorsū obliquè
trahunt aut vire merito sex motionib; oculi musculi quoq; sex sunt destinati. Glan
dulas duas cuiq; ad angulos repositæ nā, qui cerebrū humiditatem imbibereant. eandē
angulorū ductib; expurgarent. Vtra has glandulas quas duas dicim; è in eorūq;
oculo tertiā nā carunculā cuiq; oculo in maiori angulo posuit. Est vero caruncula
caro laxa et spongiosa lacrymis coercendis destinata, nisi em hæ adessent vel nolentib;
nobis ab oculis lacrymæ prodirent. Est vō exigua quantitas oculorum numer; binarius
qui necessitati in morbo vniq; periculoq; subueniret. Facultas illi è reijciendarū speci
em visibilib; videre em nil aliud è quā colores intentionaliter in oculo reijcere. Ex qui.

Ex quibus sciri pars ea est sensus quod natura membrano sa existat Frigido est tempera-
 mento humidoque quonia ex sanguis multisque ut lychni humoribusque praedita. Figura
 pyramidalem obtinet rotundam, cuius basis in anteriore est parte conuataque numero
 in posteriore Sicim obtinent oculi tanquam speculatores rerumque exterrani satelli-
 tes et nuncij in editissima corporis humani parte. maximusque conexus non minus
 brannam quam optica oculo cum cerebro totoque capite hinc Finis organi huius est insio hinc
 ut iam dixi colorum in se receptio quam quidem rem lmo et principaliter humor cry-
 stallinus facit tanquam primarium visionis instrumentis alterate enim a coloribus
 tenuisque insibilibus speciebus, quo nomine et summe pellucidus ualdeque candidus est effectus
 ut nra colore omni vacuus esset Hanc illius functionem adiuuant humores et inprimis
 aqueus qui receptas species in oculo unit: item vitreus qui idem ipsi efficit opacitate sua
 Ultra hoc hi ipsi humores crystallinum defendant et a tunicis ne illam asperitate laeda
 te et ab externo fulgore praecipue non aqueus ne excellens insibile visum perdat. Tunicae oes
 esse ad custodiam tantum lateri et idem continent enim humores illumque effluxum prohibe-
 bent, in et alio respectu nonnullae adiuuantium causam hinc Vicia enim nigricant
 eo magis qualitates intentionales colorum emittit, estque ad pupillam perforata, ut facilius
 colores ad crystallinum transmittat. Cornea densitate sua non solum externis iniurijs
 obstat, uerum etiam aires spiritus visioni destinatos quibus oculus hominis redundat coerces
 Reticularis causa sine qua non uicem subit e medulla enim nervi perfecta per totum oculum
 quem ambit aereus spiritus dispergit Ad id genus causa nervi optici redacta possunt. cum
 enim spiritum ministerio aereum uim facultatemque oculo deferunt, tum species colorum
 a crystallino per oculos sensui communi uelut publico iudici representant.
 Ut uero uim eam potestatemque aeream quocumque uersu dingeret homo musculos oculis
 nra adiecit, qui organum idum omnes partes deferre Obtinent uero pyramidis
 figurae quod pyramidis instar suas intentiones insibilia corpora ad oculos porrigat
 Summi illi locum occupant ut obuia quaeque perlustrare possent.

CAPITULUM VIII
 De lingua et partibus oris.

Per multa sunt.

Per multas sunt partes quae ore nuda conclusit nimirum dentes, gingivae, palatum, columella, tonsillae
et lingua. Dentes in una quaque maxilla sunt decem quatuor incisivos, canini duo mola-
res decem quorum ultimi duo sapientiae dentes appellantur quod post annum 23 erumpant.
Nulli vero os exceptis dentibus sensu tactu pollet in eos enim nervi satis frequentes sensu ex-
tionis instrumenta quod alijs ossibus nunc accidit implantantur. Haec videntur in suis profe-
riolis una pluribusque radicibus fixi gingivarum carne coerenti quae mandendis cibis firmiores
essent. Est autem caro gingivae simplex solum custodire denticulum quorum non haud parva portio-
nem contigit destinata. Palatum vocamus eam omni concamerationem seu testudinem vo-
cis haud leue iuvamentum repraesentat enim fulgines suasque soliditate quod os esse fit sicut
Perforatum est ad eam regionem qua columella respicit unde is nervus atque omnis admi-
rabili consensu venit. Columella parvum est rotundum ac velut glandulosum corpus in po-
strema omni parte repositum resurgendo aeri quem ad pulmonem ducimus à natura
dicatum. Nisi enim is de ea eruditate qua circumferunt columella officio plurimum demit-
teret haud leuiter profecto pulmonis substantiam mollem teneramque offenderet. Ad latera
columellae quam nonnulli gurgulionem vocant tonsillas natura repositas ex laeviter
dis crebri excrementis ab ipso ortu sui initio destinatas sunt autem tonsillae glandosa cor-
pora duo in partibus periculis omni ad latera posita quae salivae prope assidua partes
omnes omni irrigant: ut in ipsis coctionibus prima preparatio vite absolvi queat cum
enim coctione ventriculi sit ciborum in humido elixatio preparatio quoque eius coctionis
in humido esse debet. Adest etiam lingua primum et adaequatum gustationis virtutis in-
strumentum quae constituitur natura, ex carne propria, vasibus, membrana, ligamentis et
musculis. Carita propria est sibi, ut nulli parti sensus corporis existat. spongiosa est anima
tura producta lateraque Venas ea ab iugularibus insignes duas habet ramificas a nonnul-
lis appellatas arterias a cordibus, nervorum paria duo, nempe tertium et quartum
quae utraque per solam carnem linguae discernuntur. Dicitur vero sola quoniam par aliud adu-
obis hinc ducitur per musculorum substantiam discernit. Cuncta haec tenuis membrana in veste
forte non destitit saporis transitu ad linguam impediret. Duo vero sunt ligamenta quae
linguae naturae sibi sunt, magis alterum à lingua radicibus inchoans, alterum minus ad partis eius

extremis positi sunt multi anatomicis dicti. Fecit id natura ut eorum ligamentorum officio organum hoc effertur extorsum possit. Moveri autem lingua decem musculorum officio eam em-
do elevat, duo deprimunt duo antrosum alij duo retrosum ducunt. unguin dex-
tra altera in partem sinistra trahit. Quantitas haud est adeo magna parti istae licetque
inde quaeque continua. tamen in dextra et sinistra parte lineae cuiusdam officio distincta
habet ea pars naturalem vim gustativam aiant. qua saporum verum recipit atque eorum
diffas sensui communi subministrat. Figuram pyramidalem obtinet extrema parte
acuminata mucroni aut absimilem. Sitam in ore possedit instrumento cibis pro pa-
rando primaque coctioni destinato. Est vero eius organum finis gustationis saporum receptio
quod quidem caro eam primis linguae efficit tanquam primam et principale gustus instru-
mentum. In ea enim reperiatur ea vis de qua locuti sumus videlicet gustativa facultas par-
tim a cerebro tanquam sensuum omnium origine transmissa. Habet autem ea porositates
organum haud levi adiuvantis causa, vocem, huc enim peritque formas saporum imbibit
quo variior laxiorque existit. Ut ne quid vero naturae inimicum assumeret homo eadem
tunica quam internam ventriculi partem lingua corpus natura contextit. Nervi quo-
niam gustativa virtutem a cerebro lingua deducunt, speciesque saporum est lingua velut
substantia arreptas sensui communi offerunt. ideo causas sine quibus non iure ac merito an-
numerantur de vena arteriaque conservantes sunt causa organum istius. Quonia vero et se-
cundarium solum lingua obtinet, licet hic de quo diximus primario existat videlicet arti-
culatione vocum ideo et mucronata ea est natura voluit quo aenig voces fieri vel et tot
musculis adhaerent ut omnem locum distans cuiusque sermonis gratia, semet inqueve pas-
set. Proxima est dentibus inferioribus principum quod et hi plurimum articulis, non dum
formandis conferunt proxima et largiri quae ad quatuor vocis instrumentum nem-
pe glottidem corpore suo completatur. Atque haec et tertia. Inato
mied parte Capite nimirum suisque partibus dicta est.

211E

G

AD MUSEUM DES GLORIAM CEDARE

Hæc proficente Excellenti ac Doctissimo Dno Matia

Woniński Philo & Medicinae Doctore Alma

Craouiens Academia Procancelario per

Quadragesimalis-ferias Anno Dni

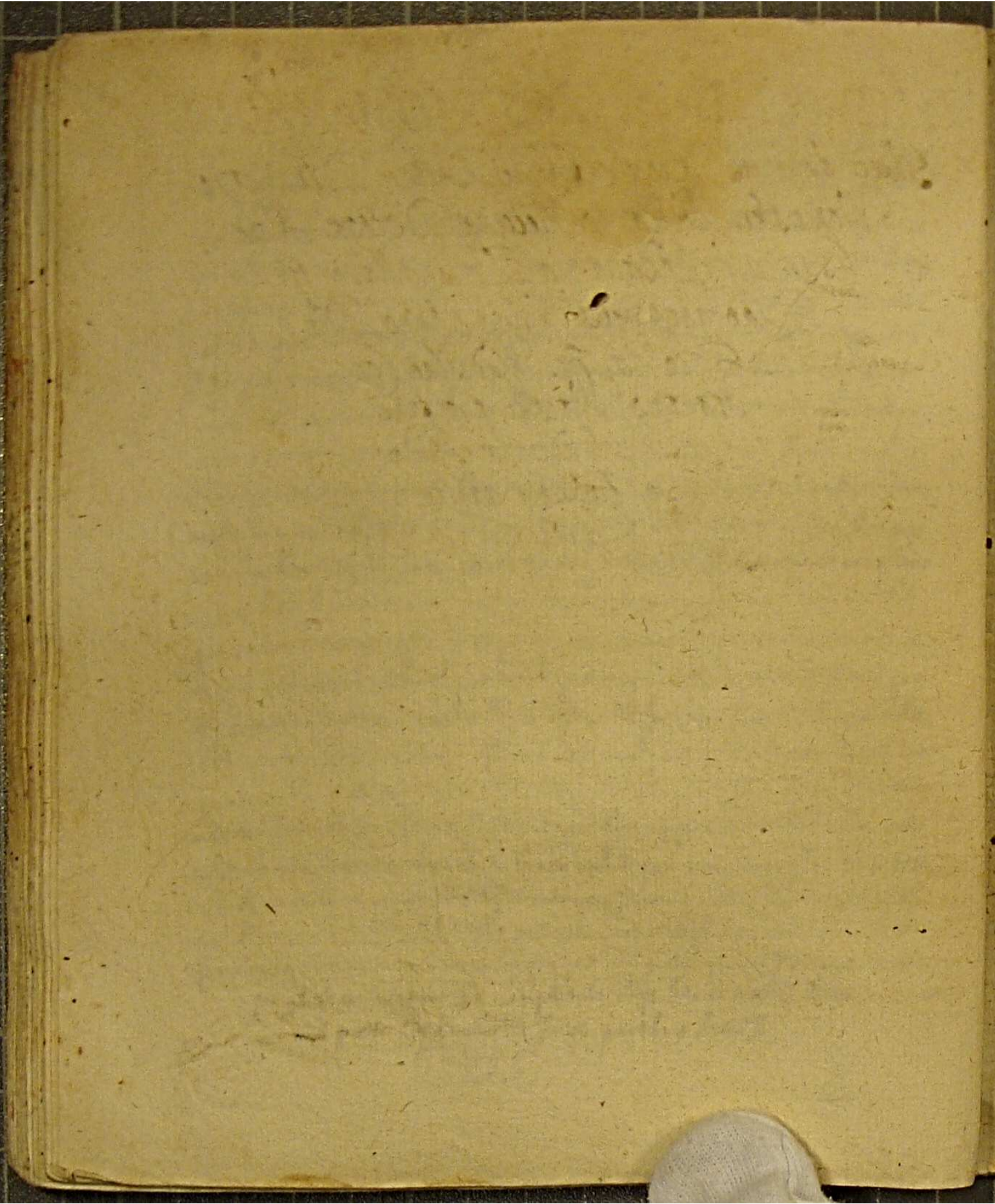
1630 a me. Vladislao Con:

scano Woniński pro tunc

eiusd. Academiae Studio:

so feliciter audita

sunt.

H. E. A. V. M.
 M. E. M. O. R. I. A. S. V. M. A. S.
 S. S. O. R. I. A. S. S. E. N. S. E. R.
 S. S. A. V. M. A. P. O. P. H. E.
 S. S. A. V. M. E. A. M.
 P. L. O. R. I. A. C.
 P. P. P. A. M. O. N. I. A.
 S. V. M. C. M.
 S. E. R. V. S.

A. Ioue fac orsum ne serpens det tibi nocum.

Incipit in rebus generalis est ipse finis cuius gratia suscipiuntur actiones. Et lib. 6. 3.

Finis est bonum quoddam cuius gratia aliquid fit vel a natura vel ab arte. lib. 2. 1.

Nihil bonum nisi quod conceptum nihil malum nisi quod conceptum. Cicero. ad Att. lib. 10.

Alondem. Sol cum dicitur occidit in fine videtur cuius tunc.

Memini exploratorem esse se quomodo sese habitandum sit cogit non dico ad finem sed ad
 ne sperant. Cicero de Finib. lib. 2. Hanc mentionem in conditione iuris iurata
 videtur solus occupasse cum Crato interroganti. Verum ipse Beati iudicari debet.

10 refert Ovidius lib 3. Metamorph.

Ultima semper

Expectanda sub Romani est diu beatas
Hinc ditum non supremam furem debet.

De hinc et m. f. d. Honoris Ch. de rep. d. Beatus est acie sedem iugiter.
Nouit aut non post aper sedim uirite Ergo motus non p. beatitud tribu.

Indes qui ponit par. La luce uitam

Incomparabilis deus. Vnde dicitur. Quasi p. d. d. Neg. iug. se f. e.
an enidione iusticiag su instruit. Hinc Iuuenalis

ling. auct.

Hoc quoq. faties qui fene inuomoda uita
Hec raitae iugu uita didicere magistra.

Valens Max. Horaty rarisca lura sonu eximiu.

Non postuente multa uocabent.

Recte beati. rectis occupa

Nonen Beati qui Deoru

Mancabz sapienter uti

Quang callet paupere pati

Deiuz letis flagitit hinc.

Lazarusali Epitaphiu. Homine ex a salente colluione nati

Non habu quae edi quaz exarata libid.

Haufit ex illa iacere, multa et proclara relice.

Quo Epitaphiu Cuen lib 3. Incul Epitaphiu commemorat se ang. Rectis
net bonis qm Regis sepulchro infenti oportuisse.

Achilles apud Aeneid non quod piam galley Regi desidi conuicia reprobrare
ponit qm cu etne surrupare

Balthasar Babyloniu Rex in nocte ipso apparatu diuinitz timor perculs
noctu interf.

Rex Italia in nouz spora anglozibz animu dalaue

Intra sub lute melle uenere Cuen.

Semper uoluptas famem su labor et transacta id faciat D. Hieronymus ad Rom.
et. Parafu in epla.

